O Pera'daki Hayalet

Oğuz Halûk Alplaçin'in (Hayalet Oğuz) İnanılmaz Yaşamöyküsü ve Yapıtları

Hazırlayanlar: Sezer Duru - Orhan Duru

YAŞANTI

Yapı Kredi Yayınları

O PERA'DAKİ HAYALET

(HAYALET OĞUZ'UN SAPTANABİLEN YAŞAMÖYKÜSÜ)

Hayalet Oğuz'un gerçek adı Oğuz Halûk Alplaçin'di. 1929 yılında doğdu. 17 Eylül 1975'de öldü. Diyarbakırlı bir aileden geliyordu. Babası Doktor Kazım Alplaçin'in, Tevfik Rüştü Aras'ın yakın bir akrabasıyla yaptığı evlilikten dünyaya geldi. Ancak annesi kısa süre sonra babasını terk etti. Oğlunu da bir daha görmedi. Kazım Alplaçin bunun üzerine yazar Nezihe Araz'ın ablası Samiye hanımla ikinci evliliğini yaptı. Oğuz da Araz'ların Ankara'daki evine üvey oğul olarak geldi ve orada yetişti. Ankara'da Atatürk Li-sesi'nden mezun oldu.

1950'li yılların başında hava alanları yapan bir İngiliz şirketinde çalışmaya başladı. 1954 yılında İstanbul'a geldi ve *Dolmuş, Tef, Taş* gibi mizah dergilerinde yazılar ve şiirler yayınladı. Bir ara Lima-sollu Naci'nin İngilizce dershanesinde çalıştı. Çeşitli yayınevleri-ne kitaplar ve romanlar çevirerek, senaryolar yazarak yaşamını sürdürdü. *Seçilmiş Hikayeler, Dost* ve *Pazar Postası'nd a* da şiirleri yayınlandı.

O Pera'daki Hayalet

Oğuz Halûk Alplaçin'in (Hayalet Oğuz) inanılmaz yaşam öyküsü, yapıtları, dostlarının yazdıkları ve anlattıkları...

Hazırlayanlar:

Sezer Duru ve Orhan Duru

Edebiyat -130 ISBN 975-363-478-1

O Pera'daki Hayalet Hazırlayanlar: Sezer Duru ve Orhan Duru

1. baskı: 1000 adet, İstanbul, Mart 1996

Yayına Hazırlayan: Çetin Şan Kapak Tasarım: Pınar Kazma Ofset Hazırlık: Arzu Çakan Yayın Koordinatörü: Aslıhan Dinç Baskı: Şefik Matbaası

Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti.

Yapı Kredi Kültür Merkezi İstiklal Caddesi, No: 265 Beyoğlu 800050 İstanbul Telefon: (0-212) 293 00 24 Faks: (0-212) 293 07 23

Leylâ Erbil,

Nezihe Araz,

Bülent Oran,

Ahmet Oktay,

Ömer Uluç,

Fethi Naci,

Demir Özlü,

Demirtaş Ceyhun,

Hilmi Yavuz,

Ferit Edgü,

Ergin Ertem,

Turhan Selçuk,

Femıh Doğan,

Utku Varlık,

Sezer Tansuğ,

Çelil ve Neş'e Layıktez'e,

ayrıca Beyazıt Kütüphanesi yetkililerine teşekkür ederiz.

Sezer Duru ve Orhan Duru

IÇINDEKILER

"hayalet oğuz"

Hayalet Oğuz, asıl adıyla Oğuz Halûk Alplaçin edebiyatımız ve şiirimizin gizli kalmış, onurlu, kendine özgü kişiliklerinden biridir. Ölümünden bu yana nerdeyse 20 yıl geçti, ama anılardan kolay kolay silinmiyor. Herhalde zayıf yapısı, ince görünümü, Tezer Öz-lii'nün deyimiyle "kelebek gibi" yürüyüşü ve gece yaşamını çok sevişi nedeniyle takılmıştı ona "Hayalet" adı. Yakışmıştı ona bu üd. Çünkü gizemli kişiliği, ailesi, geçimini nasıl sürdürdüğü açık seçik değildi yaşadığı günlerde. Daha yaşamında onun çevresinde yaratılan gizem, onu yitirdikten sonra daha da yoğunlaştı ve nerdeyse bir efsane adam çıktı ortaya. Oğuz Halûk'un *Seçilmiş Hikayeler, Dost, Pazar Postası* ve öteki sanat dergilerinde çok sayıda şiiri yayınlandı. Ama onun hakkında şair ve yazarlar sözlüklerinde bir bilgi yoktur. Oysa yaşamı boyunca geniş bir sanatçı çevresinin ortasında yaşadı. Arkadaşları arasında yazarlar, şairler, film yönetmenleri, ressamlar, basın mensuplan vardı. 1975 yılında beklenmedik ölümü üzüntü yarattı. Can Yücel bir şiir yazdı ardmdan. Daha sonra arkadaşları yazdıkları anılarda onunla ilgili öykülere yer verdiler. Örneğin Hilmi Yavuz, Ahmet Oktay kitaplarında ona bölümler ayırdılar. Fethi Naci daha geçenlerde bir yazısında Hayalet Oğuz'u anlattı. Bunlardan en çarpıcısı ise Tezer Özlü'nün "Hayalet Oğuz" adlı öyküsüdür.

Hayalet Oğuz, "Oğuz Halûk" imzasıyla yayınladığı şiirlerinde başlangıçta toplumsal nitelikli sorunlara ağırlık verirken, daha sonra "İkinci Yeni" çizgisine yöneldi... Şiirleri belli bir düzeyin üzerindedir. Ancak bunlar bugüne dek bir kitap haline getirilemedi.

Hayalet Oğuz daha çok çeviriler yaparak, kimi yayınevlerinin ansiklopedilerine katkıda bulunarak, halk tipi bilgi kitapları hazırlayarak geçinirdi. Bir ara Mayk Hammer kitapları çevirdi ve yazdı. Önemli pek çok yazarın kitabını Türkçeye kazandırdı. Yaşamı boyunca parasal sorunlarla didişti. Kendi evi yoktu. Arkadaşlarının evlerinde kalırdı. Bir çeşit "Bir lokma, bir hırka" yaşamı sürerdi. Eline para geçtiği zaman ise bunu en kısa zamanda harcardı.

Hayalet Oğuz, kendi yaşamını bir sanat yapıtı haline getirebilmiş ender insanlardan biriydi.

tam bir karşıt-insan tam bir anti...

Itir hayalet'in peşinde: OĞUZ HALÛK ALPLAÇÎN

Niye ona "Hayalet Oğuz" adını taktılar tam bilmiyorum. Belki in-ı e liğinden ve zayıflığından ileri geliyordu bu. O çağda tombul yıl-l.ır yaşıyorduk. Herkesin etli butlu olması bir sağlık göstergesi sayılırdı. İncelik, zayıflık ise sayrılık imgesi gibi algılanırdı... Oğuz Alplaçin bugün yaşasaydı belki bu inceliği nedeniyle övgü dolu bir başka ad alabilirdi. Kilolu dostlar "Nasıl oluyor da böyle zayıf kalabiliyorsun? Göbeğin bile yok.." diyebilirlerdi. Bayanlar dajıa ila ilgi gösterebilirlerdi ona.

"Hayalet Oğuz" adı da aslında yakışıyordu ona. Gizemli bir kimlik kazandırıyordu. Kuşkusuz Oğuz Halûk'un arkadaşları bile \<>ğu kez onun ne yaptığını ve yaşamını nasıl sürdürdüğünü tam ve kesin bir biçimde bilemezdi. Yaşamı konusunda çeşitli söylen-ıeler ve mitoslar dolaşırdı ortalıkta. Belki de kendi yaratmıştı bu söylenceleri. Orasını da tam kestirmek olanaksız.

1950'li, 60'h yılların akışı içinde Oğuz Alplaçin'in belli bir yeri vardı yazm, sanat ve düşünü çevresinde. Çeviriler yapardı, şürler yazardı ve güncel yazın akımlarını, ülkemizde ve dünyadaki yeni)’/ l ilmeleri yakından izlerdi.

Oğuz Halûk Alplaçin bilgili, kültürlü, toplumsal kalıpların lırr biçimine karşı bir insandı. Örneğin aile, evlilik, mal-mülk ve para karşıtı olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Bütün bunları yaşamında uyguladı, öyle ki kendi karşıtı olduğunu da söyleyebiliriz. (ionc de burjuva zevklerinden, burjuva inceliklerinden hoşlanırdı.

Hiçbir zaman evi, barkı ve bir adresi olmadı. Hiçbir zaman bir bavulu olmadı. Sırtındaki giysi ile yetinirdi. Eline para geçince yenisini alır, eskisini atardı. Yakın arkadaşlarının evlerinde sürdürdü yaşamını. Birlikte kaldığı kimseler hep övgüyle andılar onu.

Oğuz Halûk'un Evrakını Bulduk

Oğuz, Tezer Özlü'nün Ayazpaşa Molla Bayırı sokağmdaki evinde kalmıştı bir süre. Bu bahçeli ve güzel manzaralı evde geçirmişti günlerinin bir bölümünü. Tezer Özlü de tüm insancıl yapısıyla özel bir önem veriyordu Oğuz Alplaçin'in yaşamına. Aradan yıllar geçti ve hiç beklenmedik bir biçimde Oğuz Halûk Alplaçin'i ve yıllar sonra da Tezer Özlü'yü yitirdik. Tezer Özlü'nün evrakı, yazıları, çevirileri ve öteki çalışmaları kız kardeşi Sezer Duru'ya kaldı. Sezer bu evrakın içinde, üzeri Tezeı'in el yazısıyla "Hayalet Oğuz" yazılı bir zarf buldu bir gün...

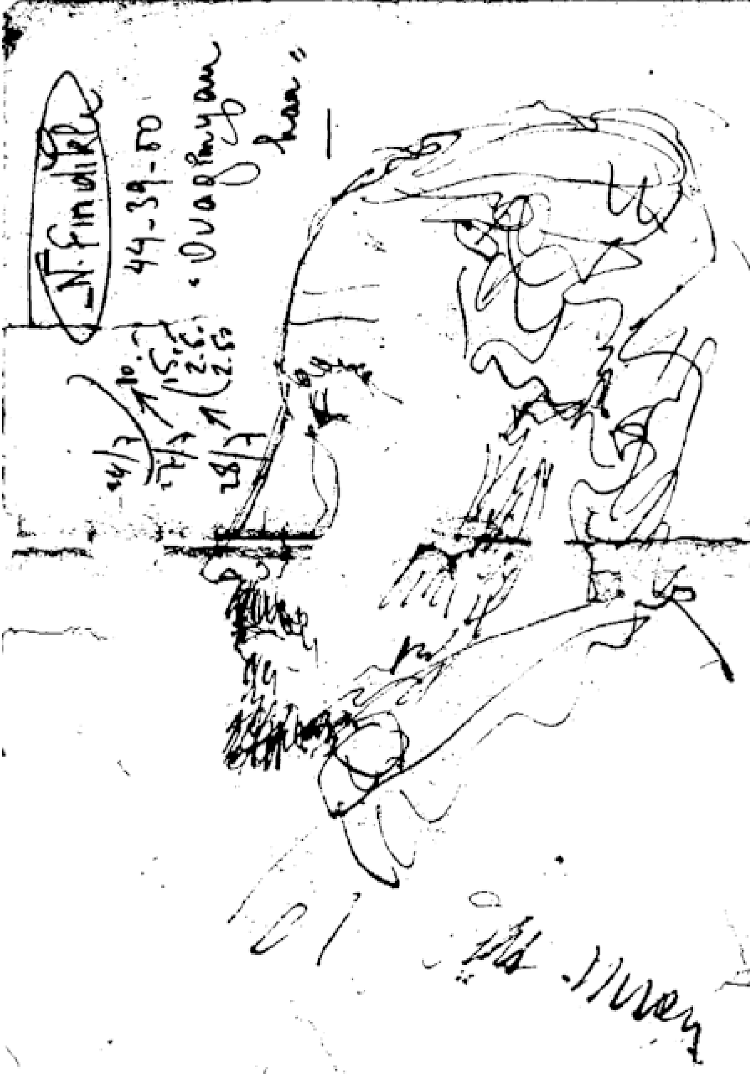
İçim ürpererek açtım bu zarfı. Hayalet Oğuz'dan kalma bir zarftı bu. içinde birkaç fotoğraf, bir takım hesaplar, bir iki otel faturası, en önemlisi şiirler, çıktı. Ayrıca çeşitli Oğuz çizimleri. Bunlardan biri Gürdal'ındı. Bir başkası şimdi tanıyamadığım birinin. Ayrıca benim eski imzamı taşıyan bir portre de çıktı. Birden anımsadım böyle bir şey yaptığımı yıllarca önce. Ama Oğuz'un bunu saklayacağını nerden bilebilirdim. Çok heyecanlandırdı bu beni. Fotoğraflardan birinde Oğuz, Cihat Burak'la içiyordu, tanımadığım başka birileriyle.

Ölümünden sonra Hayalet Oğuz için bir şeyler yapmayı, belki bir kitap yayınlamayı düşünmüştük, ama topluca sayılabilecek bir kaynağa ulaşamamıştık. .

Dağınık yaşamı da bunu engellemişti belki. Şimdi ilk kez ondan kalan bir takım belgeleri, yeteri kadar olmasa da, toplu bir biçimde buluyorduk...

Böylece bir dönemin gerçek bohemi, yazın dünyamızın kalender ve efsane kişisi, aramızdan hayalet gibi geçen Oğuz Halûk Alplaçin'i yıllar sonra anma olasılığı elimize geçiyor.

Kendi kendime soruyorum şimdi: "Hayalet Oğuz"u ne ölçüde tanıyordum? Bunu çıkaramıyorum. Koltuğunda çevirisini yetiştirmeğe çalıştığı yabancı kitaplar, kimi zaman okuduğu ve yayınlattığı şiirler, Beyoğlu Balıkpazarı'nın arka sokaklarındaki meyhane-

Orhan Duru tarafından yıllar önce yapılan Hayalet Oğuz portresi. Hayalet Oğuz, bu resmi saklamıştır.

lerde dolaşırken, yazın ve sanat dünyamızın son söylentilerini aktarırken anımsıyorum onu. Bu çevirileri kime yetiştirmeğe çalışıyordu? Onu bilmiyordum. Babıâli'de birtakım acımasız yayıncıların çevirilere verdiği üç beş kuruş parayla geçiniyor gibiydi. Kimi zaman eline para geçer ve cömertçe harcardı bunu arkadaşlarıyla. Kimi zaman ailesinin Diyarbakır da bulunan büyük topraklarının satılacağından ve oradan büyük bir servet geleceğinden söz ederdi. Bu hiç gerçekleşmedi. Kendine özgü davranışları, zayıflık ve inceliğine karşın kendine göre kabadayılığı vardı. İri yarı adamlara bile hiç çekinmeden kafa tuttuğuna tanık olmuştum birkaç kez.

Son derece meraklıydı, özellikle çevresindeki arkadaşlarının ne yaptığı konusunda. Herkesin nerelerde ne yapmakta olduğunu izlemek gibi bir huyu vardı kesintisiz. Bunu belki belli bir amaçla, belki salt merakından yapardı gibime geliyor bugün. Bir kez üç gün Beyoğlu'nda Alp Otel'de kalmış ve Oğuz'a ne yaptığımı ve nerde kaldığımı söylememiştim. Meraktan çatlıyacaktı nerdeyse. Epey inlettikten sonra söyleyince keyifli bir biçimde rahatladığını anımsıyorum.

Ölümü de adına uygun biçimde oldu. Bir anda yitirdik onu aramızdan. Bir "hayalet" gibi geçip gitti.

Şimdi eşim Sezer Duru ile bu kitabı hazırlarken, bir ölçüde kendi geçmişimizin de peşinde koşuyor gibiyiz. Düzenlediğimiz bu kitap ister istemez eksik olacak. Erişebilir dostlarının çoğuna ulaşmaya, şiirlerinin büyük bir bölümünü bulmaya çabaladık. Ama sanıyorum Oğuz Halûk kendisiyle birlikte birtakım gizleri de götürdü. Onlara hiçbir zaman erişemeyeceğiz. Yorumlarımız da hep eksik kalacak.

Orhan Duru

ANEKDOTLAR. KISA BİLGİLER.

Hayalet Oğuz Kimliği

Hayalet Oğuz, adı üzerinde hayalet gibiydi, hayal gibi dolaşırdı ortalıkta ve hiç beklenmedik yerlerde çıkardı karşınıza. Kimi zaman, yoksa "duvârgeçen" mi diye düşünürdünüz. Kimliği de tar-l ışınalı. Babası kim? Ailesi nerde bunları pek bilmiyorduk.

Çok bilinmeyenli bir insandı ama o herkesin ne olduğunu ve yaptığını bilirdi. Bu bilgileri bir hazine gibi taşırdı kafasında. Yaşı, ıloğum tarihi de pek belli değildi. Galiba 1929 doğumluydu. Anasından söz ettiğini hiç duymamıştık. Ömer Uluç'un dediği gibi "(Oğuz sadece o an var olan" bir insandı. Belki de gerçekten hayaletti.

Les Abezan

"Les Abezan" adıyla bir şiir yazma öğüdünü Ömer Uluç vermişti I layalet Oğuz'a. Cinsel açlıkla ilgili bir şür olacaktı bu. Yazdı da böyle bir şiir. Bir söylentiye göre yayınlandı bu şiir *Pazar Postası'*nda. Ama bulamadık.

Listenin Dibindeki Ozan

Hüseyin Cöntürk, günün ozanlarını değerlendiren bir eleştiri yayınlamıştı bir dergide. Bu eleştiri de en iyiler, en yetenekliler, geleceği en parlak olanlar, orta değerde olanlar, işe yaramazlar, iflah olmazlar gibi bir sıralama yapıyordu. Bu sıralamanın en dibine ise Hayalet Oğuz'u koymuştu. O dönemde Balıkpazarı'na sık sık giden Yüksel Arslan nasılsa bu dergiyi bulmuştu bir yerden. Ömer Uluç'a bu dergiyi gösterirken kıs kıs gülüyordu. Hayalet'i kızdıracak bir konu çıkmıştı böylece.. Her akşam olduğu gibi içerlerken Hayalet Oğuz çıkageldi. Ona Hüseyin Cöntürk'ün ozanlar sıralamasını okumaya başladılar. Sıralama ortaya geldiğinde Hayalet memnundu ve katılıyordu eleştirmenin değerlendirmelerine. Ama sıralamanın en sonunda Hayalet Oğuz'un âdı çıkınca kıpkırmızı oldu ve müthiş bir küfür savurarak dergiyi aldı baktı ve ondan sonra parçaladı. Hayalet Oğuz'un bu eleştirmen üzerindeki küfürleri yerli yersiz her yerde ve her toplulukta sürdü gitti. Yüksel Ars-lan'la Ömer Uluç da Hayalet'i kızdırmak istedikleri an bu yazıyı anımsatmakla yetindiler ve yüzüne karşı kahkahalarla güldüler.

Bi-mekân

Hayalet Oğuz "bi-mekân" yani "yersiz yurtsuz" takımındandı. Belirli bir adresi yoktu ve hep arkadaşlarının evlerinde yaşardı. Bir gün birisi, öbür gün başkası. Kimi zaman uzun süre kaldığı evler olmuştu. Sezer Tansuğ ise Hayalet Oğuz'u evine sokmamak için özel önlemler almıştı. Hayalet'in bu yöndeki çeşitli taktiklerini, kimi zaman küçük şantajlarını göğüslüyordu. Bugün sorarsanız Sezer Tansuğ şunları söylüyor: "Tüm çabalarıma karşın bir gün benim evime de sızdı ve bir gece bende kaldı."

Bir Kavga

Kavgacıydı Denizli horozu gibi "Hayalet Oğuz". Bir deri, bir kemik, çöp gibi olmasına karşın hiç lafını esirgemez, bulunduğu toplulukta kavgalar çıkardı bu yüzden. Bir gece içkiler içildikten sonra müthiş bir kavga patlak

verdi ve Hayalet Oğuz'la ressam Behçet Safa kapıştılar. Behçet Safa iri kıyım ve güçlü kuvvetliydi. Hayalet Oğuz'u ayaklarından yakalayıp baş aşağı havaya kaldırdı ve başını kaldırımlara vurdu. Birlikte bulunan Ömer Uluç ile Sezer Tansuğ çok kızdılar Behçet Safa'ya. Oğuz fenalaşmıştı iyice. O kızgınlıkla Behçet Safa'yı dövdüler ve Hayalet'i bir taksiye atıp İlk Yarılım Hastanesi'ne götürdüler. Behçet Safa da bir şey olur diye geldi onlarla. Bu arada Sezer otomobilin kapısını hızla çarparak Behçet S.ıfa'ya vurdu. Böylece İlk Yardım Hastanesi'ne gittiler. Neyseki muayene sonrasında Oğuz'da bir şey bulamadı doktorlar ve tedavisi yapıldı ayakta.

Yalıda

Ressam Utku Varlık, o dönem Amavutköy'de güzel bir yalıda kalıyordu. Sonradan yandı bu yalı. Yalıdakiler bir süre başka bir yere gidince odalar boşaldı. Oğuz, Utku Varlık'tan izin alarak konuk j-eldi ve yalı katına yerleşti. Aradan birkaç gün geçince yalıyı o kail ar benimsemeye başladı ki başka konuklar çağırıp onlarla gece yarılarına kadar Boğaziçi'ni seyredip sohbet ettiler. Utku Varlık'ın itkilerinin de dibine darı ektiler. Oğuz bir süre sonra ev sahibi pozlarına girmeğe başladı. Öyle ki Utku Varlık kız arkadaşı ile eve j'irerken gürültü yapmamaya dikkat eder oldu. En sonunda bir)’,ıin Oğuz, Utku Varlık'ı yakalayıp "Bana bak" dedi. "Öyle olur olmaz saatlerde bu eve girip çıkmak yok. Herkesi rahatsız ediyorsunuz."

Afrika Han

Hayalet Oğuz, senaryo yazarı Bülent Oran'la yakın arkadaştı. Belki de iş ilişkileri de vardı. Bülent Oran, Yeşilçam'da en çok senaryo yazan yazar olarak tanınmıştı. Anlaşılan Hayalet Oğuz onun senaryolarına yardımcı oluyordu. Oğuz uzun süre Bülent Oran'ın lîeyoğlu'nda Afrika Han'daki bürosunda kaldı. Hayalet Oğuz bir kez Selahattin Hilav'ı, Aziz Çalışla^ı ve Utku Varlık'ı buraya gö-lürdü. Evin içi loştu. Her yer porno kitaplar, ses aygıtları, film makineleriyle doluydu. Oğuz girer girmez bir ses kayıt makinesinin düğmesine bastı ve Bülent Oran'm kendi sesinden verdiği emirleri dinledi: "Senaryoyu öbürleri gibi bitir. Araya ağaları, sosyal meseleleri sokma." O gün Hayalet Oğuz, konuklarına Bülent Oran'ın içkilerinden cömertçe ikramda bulundu.

Uludağ'da

Sezer Tansuğ Bursa'da askerliğini yapıyordu. Bir gün Ferit Edgü ile Hayalet Oğuz çıkageldiler. Bursa'yı dolaşırken birden Haya-let'in aklına geldi: "Hadi Uludağ'a çıkalım" dedi. Sezer Tansuğ "Ne yapacağız Uludağ'da?.." diye sordu...

Oğuz ballandırarak anlatmağa başladı:

"Limasollu Naci orada kamp açtı. Öğrencilere kampta İngilizce öğretiyor. Koskoca kamp. Ben çok iyi tanırım Naci'yi. Eli açıktır. Güzel yemekler ve kebaplar yeriz orada."

Bunun üzerine Uludağ'a çıkıp Limasollu Naci'nin kampını buldular. Kafalarda hep yenilecek güzel bir yemeğin düşü vardı. Limasollu Naci onları görünce suratını astı. Buz gibi oldu. Değil yemek vermek, bir çay bile içirmedi.

Yapıtları, Çeviriler

Hayalet Oğuz, kimi zaman Oğuz Halûk, kimi zaman Oğuz Alpla-çin adını kullanırdı kitaplarında ve çevirilerinde. O dönemde çeviriler yaparak, hazırladığı ansiklopedik bilgilerle dolu kitapları satarak geçiniyordu. Mayk Hammer romanlarının çok satıldığı ve tutulduğu dönemlerdi. Oğuz Halûk'un da çeviri yerine birkaç Mayk Hammer romanı yazdığı söylenirdi.

Beyazıt Kütüphanesi kartoteksi incelendiğinde Oğuz Halûk ya da Oğuz Alplaçin adıyla pek çok çeviri ya da genel bilgi kitaplarına rastlıyoruz. Bunlar arasında ünlü polisiye yazarlarından çeviriler ağır basıyor. Hayalet Oğuz'un bu kitapları, çoğunlukla "Yalçın Ofset" genel kültür serisi ile Başak Yayınları polisiye dizisi arasında yer alıyor. Bu arada Ekicigil Yayınları'na da çalıştı bir süre. Mayk Hammer'in yaratıcısı Mickey Spillane'den çevrilme *Darbeden Darbeye, İkinci Darbe, Kıyasıya* gibi kitaplar da var. Hayalet Oğuz'un Raymond Chandler, William Irish gibi ünlü polisiye yazarlardan çevirileri de bulunuyor.

Oğuz ölümünden önce Adnan Semih ve Selahattin Hilav tarafından yönetilen Hürriyet Yayınları için de Jonathan Black'tan bir çeviri yaptı. Bu kitap ölümünden sonra *Cemil* adıyla yayınlandı.

Bu arada kimi ansiklopediler için de çeviriler yaparak geçimini sağlamaya çalışıyordu.

Bu Kitaplar Sana

Ferit Edgü Beyoğlu'nda yürürken bir otobüsten fırlayan Hayalet Oğuz koltuğunda birkaç kitapla ona doğru koştu. Birbirlerini görmeyeli epey olmuştu. Biraz konuştuktan sonra Hayalet Oğuz kitapları gösterip "Bunları senin için aldım. Seveceğini biliyorum" dedi. Ferit Edgü kitapları inceledi, gerçekten de ilgi duyduğu kitaplardı. "Eee. Ne olacak?" dedi. Oğuz hemen ekledi: "Bunları sana getirdim" dedi ve kitapları tutuşturdu eline.

Ferit Edgü kitapların ardından Oğuz'un para isteyeceğini biliyordu. Belki de sahafa satmak için götürürken görmüştü Ferit Ed-gü'yü ve ona daha pahalıya satarım diye düşünmüştü. "Sağ ol.." dedi Ferit Edgü ve başka bir şey demeden kitapları alıp Çiçek Pasajı'na doğru yürümeye başladı. Biraz sonra durdurdu onu Oğuz. "Eee?" diye sordu. Edgü "Ne ee'si?" dedi. Oğuz dayanamadı:

"Hiç para vermeyecek misin yahu? Bu kitapları boşuna mı gelirdik."

Hayalet'in Sızma Yöntemleri

1950'li yıllarda Ferit Edgü eniştesinin Teşvikiye'deki evinde kalıyordu. Eniştesi yazın Beykoz'a gidince ev ona kalıyordu. Annesi haftada bir gelip evin bakımını yapıyor, çamaşırları yıkıyor, yemekler hazırlıyordu. 6-7 Eylül olaylarının ardından sıkıyönetim ilan edildiği günlerden birinde, Edgü arkadaşları Ahmet Oktay, Güner Sümer, Oğuz Halûk ve ötekilere Teşvikiye'deki evinde bir yemek verdi. Güzel bir akşam geçirdikten sonra sokağa çıkma yasağının başladığı saate yakın Edgü arkadaşlarını "Hadi bakalım. Evli evine.." diyerek salıverdi. Onlar da topluca ayrıldı. Ferit Edgü, Hayalet Oğuz'un da gittiğini sanıyordu. Herkes gittikten sonra Hayalet Oğuz kapının ardından "Cee.." diyerek ortaya çıktı. Sokağa çıkma yasağı başladığı için bir şey yapamadı Edgü. İster istemez Hayalet Oğuz o geceyi orda geçirdi. Bu kadarla kalmadı yaklaşık iki ay o eve yerleşti. O kadar sevdirdi ki kendini, Ferit'in annesi ona özel yemekler ve reçeller hazırlamağa başladı. Oğuz ise aile üyelerinden biriymiş gibi "Ben çilek reçeli pek sevmem. Ayva reçeli olsa daha iyi olur" gibilerden isteklerini

belirtiyordu. Tek gömleği yıkandığında geçici olarak Ferit'in gömleklerini giyiyordu. Gömlek bol gelince "Yeni Moda böyle" diyerek gömleğin eteklerini düğüm yapıp bağlıyordu.

Ferit Edgü çoğunlukla alışverişini köşe başındaki bakkaldan yapıyordu. Bakkal alınanları deftere yazıyor, ay sonunda fatura çıkarıyordu. Faturaları da Ferit Edgü'nün eniştesi ödüyordu. O ay öyle bir yüklü bir fatura geldi ki Ferit Edgü ne yapacağını şaşırdı. Meğer Hayalet Oğuz bu bakkalı keşfetmiş oradan en lüks yiyecek maddeleri alıp masrafları Ferit'in defterine yazdırmıştı.

Ferit'in Trençkotu

Ferit Edgü, Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenci. Yağmurlu bir sonbahar günü. Hayalet Oğuz Ferit Edgü'nün çalıştığı atölyeye çıkageldi. Hafif ıslanmış bir durumdaydı. "Bak.." dedi elindeki dosyayı gösterip. "Şimdi Babıali'ye gidip yeni bir yayınevinin sahibine çeviriler satacağım. Ama bu kılıkla gitmem yakışık almaz. Adam benim bir pardösüm bile olmadığımı anlar. Onun için trenç-kotunu ödünç ver. Sen nasıl olsa akşama kadar dışarı çıkmazsın. Ben akşam olmadan geri getiririm."

Ferit Edgü de kabul etti bu öneriyi, hem de yardım etmek istiyordu Hayalet'e. Oğuz pardösüyü alıp çıktı. Zaman geçti akşam oldu. Edgü'nün okuldan çıkıp eve gidiş saati geldi. Yağmur da yağıyordu bir yandan. Bekledi ama Hayalet görünmedi. Edgü de o yağmurda otobüse binip güçlükle eve dönebildi.

Hayalet Oğuz bir buçuk ay sonra çıktı ortaya. Trençkotu hemen Tophane'de satmış aldığı parayla Ankara'ya gitmiş, oradaki işleri neyse yapmıştı. Ferit Edgü'nün de aradan bir buçuk ay geçtikten sonra kızgınlığı soğumuştu.

Önce Kuru Fasulye

Hayalet Oğuz ve arkadaşlarının en önemli sorunu parasızlıktı. Onun için durmadan para bulmaya çalışırlar, azla yetinmeye uğraşırlardı. Örneğin meyhaneye gittikleri zaman dört beş kişi iseler sadece bir kişilik meze söylerler, para olarak ne varsa onun büyük bir bölümünü içkiye ayırırlardı. Öyle bir dönemde Demirtaş Ceyhun Adana'dan geldi. Ama kuralı bilmediği

için ne zaman meyhaneye gitseler mezeleri silip süpürüyor, sonra üst üste meze söylüyordu. Bu da Hayalet Oğuz'u çok rahatsız ediyordu.

Gene bir gün Balıkpazarı'na giderken İngiliz konsolosluk binasının karşısındaki fasülyecinin önüne geldiler. Hayalet Oğuz orada durdu. Cebinden biraz para çıkardı ve Demirtaş Ceyhun'a dönerek şunları söyledi:

"Al şu parayı. Git şurdan bir kuru fasulye ye de karnını doyur. Ondan sonra meyhaneye gel."

KİTAPLARDA VE ANILARDA...

demirtaş Ceyhun'dan

Demirtaş Ceyhun, Hayalet Oğuz'un ölümünün hemen ardından yazdığı yazıyı *Entellektüel'den Entel'e* adlı kitabına aldı.

Bu yazıda Ceyhun Hayalet Oğuz'un kesin ölüm tarihini veriyor: 17 Eylül 1975, Çarşamba. Bunu da belki unutulur diye yapıyor. Ölümü öncesini ise şöyle anlatıyor:

"Son günlerinde artık iyice çökmüştü. 'Güç soluyorum' diyordu. Göğsündeki, sırtındaki ağrılardan şikâyetçiydi. 'Çay, kahve filan istemem. Sen bana bir ıhlamur söyle' demişti. Zaten birkaç gündür sigara içmiyormuş, içki içmiyormuş. Daha doğrusu içemi-yormuş. 'Aman, dedim, bir doktora gözüküver.' Karşı koymadı. Şair dostum Doç. Dr. Hüsrev Hatemi'den rica ettim. Oğuz'u şöyle tepeden tırnağa muayene etsin diye. Galiba, verem olmasından kuşkulanmış, ciğerlerinin durumunu iyi görmemiş. Oğuz döndü geldi, eski bir dostundan söz eder gibi tıpkı, yarı önemser, yan önemsemez, 'Bizim verem gene depreşmiş' dedi, unutamam.

Demek daha önce de hastalanmış, ince hastalığa yakalanmış. Bir günden bir güne sözünü etmemişti oysa onca yıldır. Ayrıca etse de önemsemezdik, ciddiye almazdık galiba. Dalga geçerdik, 'Ulan sende ciğer var mıdır ki?' filan derdik. Öylesine zayıf. Kâğıt gibi."

Kelebek

Demirtaş Ceyhun, Hayalet Oğuz'un toprağa verildiği gün mezara konulan çiçeklerin üzerinde ortaya çıkan bir kelebekten

söz ediyor ve şunları söylüyor:

"Yaşamının temel amacı, yazarlar, çizerler, düşünürler arasında, üstelik onları eleştirerek, çokça da küçümseyerek, çekiştirerek yaşamaktı. Tıpkı bir kelebek gibi... Her çevreye girer çıkardı, herkesi tanırdı. Haber taşırdı. Ve kültür dünyamızı öylesine renklen-dirirdi ki... Doyum olmaz. İstanbul'u İstanbul yapan kelebeklerden biri."

"Asacak Duvar Bulursam"

Bir öykü de Demirtaş Ceyhun'dan:

"Metin Eloğlu'nun sergisine gitmiş, bir resmi beğenmiş. Almaya kalkmış. Cebinde kaç parası var, çıkarmış. Kaparo olarak bırakmış onları, adını da resmin altına yazdırmış. Ne ki, bir daha uğramamış sergiye. Metin dert yanıp duruyordu rastladığı kişiye. Hem paranın gerisini ödeyip resmi almıyor, hem de satılmasını engelliyor, diyordu. Bir gün yakaladı Oğuz'u. Bir öfke, bir hışım... "Ulan, resmin parasını getir, al" dedi. Oğuz o çelebi haliyle, gayet sakin "Alacam." dedi. "Yalnız bekle biraz.. Hele resmi asabileceğim bir duvar bulayım."

Kendine ait bir duvarı bile olmadı ömründe...

hilmi yavuz'dan

Hilmi Yavuz'da *İstanbul Yazılan* kitabında "Mutti ve Hayalet" başlıklı bölümde Tezer Özlü ile Hayalet Oğuz'dan söz ediyor. Buradan Oğuz'un Tezer Özlü'ye "Mutti" adını taktığını öğreniyoruz. Hilmi Yavuz yazısının bir yerinde Oğuz'la Tezer Özlü'nün arkadaşlığını anlattıktan sonra şunları söylüyor:

"Oğuz'la benim de dostluğum olmuştur. Sıskalığı ve dudaklarına yapışık cıgarasıyla anımsıyorum onu. ipince bir oğlan - ve hep öyle kaldı!

Koltuğunun altında taşıdığı Ingilizce-Türkçe Sözlük'ten daha inceydi bedeni. O sözlük, Oğuz'un yastığı da olmuştur çoğu geceler."

Hilmi Yavuz yazısında ayrıca şu bilgiyi veriyor:

"Hayalet'in 'Oğuz Alplaçin' imzasıyla yayınlanan ilk kitabı, kapağında Abbe Lane'nin, Xavier Cugat'ın kızıl saçlı oyuncu karısının, etekleri beline kadar açılmış bir deseninin bulunduğu *Dünya Sarsılıyor'*dur... Rock'n Roll çılgınlığını anlatır o yıllardaki...

İyi anımsıyorum: Bu kitabı hazırlarken Oğuz, bir gün Bay-l.ın'a geldi ve kitabın gerekli formayı tutturamadığım, bu yüzden ıl o Baylan'daki edebiyatçı 'haşaresiyle' (öyle derdi) röportaj yapalağını söyledi. Söyledikleri aşağı yukarı şuydu:

"Ulan haşereler! Rock'n Roll üzerine bir kitap hazırlıyorum. I .n aşağı beş altı forma olmalı. Yazdıklarım bu formayı tutmuyor. Şimdi sizinle Rock'n Roll konuşacağız. Ben de bunları yazacağım.

I lem sizin sırtınızdan para kazanacağım hem de sizi meşhur ede-(eğim.. Oldu mu?"

(Bu kitabın tamamını öbür sayfalarımızda bulacaksınız.)

Hayalet Oğuz, kara gözlükleri severdi.

leylâ erbil'den

Leylâ Erbil de "Eski Sevgili" adlı uzun öyküsünde yer verdi Oğuz'a. Öykünün içindeki tiplerden biriydi Oğuz. Öykünün gereksinimi nedeniyle değişiklikler olsa da burada Hayalet'i buluyoruz. Erbil'in öyküsünden kimi alıntılar yapıyoruz:

"Hiç evi olmamıştı Oğuz'un. Koltuğundaki kitaplarla, üstün-dekilerden başka dünyalığı da yoktu. Eş dost evinde, sabahçı kahvelerinde, meyhanelerde gecelerini tüketen bu insanı severdi nedense... Gülümseyerek baktı ondan yana.

— Gül bakalım, gül gül, son gülen iyi güler! diye kesik kesik ıslıklar çıkaran kahkahasını sürdürdü Oğuz. Hayatı, hayatını, yaptıramadığı çürük dişlerini, göremediği ve göremeyecek olduğu ailesini, değiştiremediği ve değiştiremeyeceğini bildiği düzeni protesto eden bir gülüş...

Onbeşinde yokmuş evden kaçtığında Oğuz. Baskı ve koşulu, yani 'Sarayı bıraktım' derdi. Zenginmişler ana babası, saray doktoruydu, derdi ona, saray ona, o bana, derdi. Böyleydi ya da değildi gerçek... İstanbul'un her dedikodusunu ondan öğrenirdik. Kime ne bursu çıkıyor, kimin nasıl hakkı yeniyor, kim kiminle ne kıvırmakta... Kimseyi de korumazdı, evinde yatıp kalktıklarını bile. Kimi geceler elinde mavi bir karanfil çıkar gelirdi eve."

ahmet Oktay'dan

Ahmet Oktay *Gizli Çekmece* adlı anılar kitabında geniş yer verdi Hayalet Oğuz'a. Vermemesi olanaksız, çünkü uzun yıllar arkadaş olmuşlardı. Ahmet Oktay'ın "Gizli Çekmece"sinden kimi parçaları çıkarıp alıyoruz buraya:

"Hep siyahlar girerdi. Koltuğunun altında ya da ceketinin cebinde daima bir İngilizce kitap bulunurdu ve 48 kiloydu.

O incecik gövde, açlığa, yalnızlığa, sevgisizliğe dayandı. 48 yaşma kadar, ama dayandı.

59 kışıydı yanılmıyorsam: Oğuz, Graham Green'in *Çirkin Amerikalı*'sını çeviriyordu. Hava ayaz mı ayazdı ama Hayalet'in ne paltosu vardı üzerinde,

ne incecik bir trençkotu. Gecenin sonunda herkes evine doğru yönelirken Oğuz da Galatasaray'da Emperyal otelinde kalmaya karar verdi. Otele gittiğinde çok itibarlı eski bir müşteri olan Attila İlhan'm adını verip bir oda buluyor Oğuz. Gelgeldim cebinde metelik yok. Allah kerim diyip yatağa giriyor. Sabah kalktığında aşağı iniyor.

"Bende beş para yok.." diyor ve ekliyor elindeki Çirkin Amerikalı'nın müsveddelerini uzatarak, "Bu ünlü yazar Graham Green'in bir romanının çevirisi. Rehin kalsın. Bu benim ekmek param. Borcumu ödemezsem aç kalırım. Bana iki saat izin verin."

Çeviri yayınlanamadı ama, biz Baylan'da otel parasını denkleştirip Graham Green'i rehinden kurtardık..

Ahmet Oktay anılarında Hayalet Oğuz'un "Cimcime" adını taktıkları bir kızla duygusal ilişkilerine de yer veriyor... Arada bir kopukluktan sonra kötü gün yaklaşıyor. 1975 yılında Hayalet Oğuz'un hastalanması üzerine Ahmet Oktay, Heybeli Sanatoryumu müdürü Zülfü Sami Özgen'e telefon edip onun sanatoryuma yatırılmasını sağlıyor. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Edip Cansever'le Heybeliada'ya gidip Oğuz'u görmeğe karar verdiklerinde ölüm haberi geliyor.

Anılarının "Pera'daki Hayalet Üzerine" başlıklı bölümünde Ahmet Oktay Hayalet Oğuzla ilgili bir kişilik irdelemesi de yapıyor. Buradan parçalar alıyoruz:

"Hayalet Oğuz, her şeyi hiçbir şey, hiçbir şeyi de her şey olarak yaşadı.. Üç ad var elimizde: Hayalet Oğuz, Oğuz Halûk ve Oğuz Alplaçin. Hangisiydi bunlardan ve hangi kimliği gerçekti? Bana öyle geliyor ki, edinmesi mümkün olabilecek 'herhangi bir kimliği edinmemek için çalıştı.

Hayalet, gece yaşamının adıydı: Bir görünmeyiş, saklanış yani. Ama o her yerdeydi. Payitahtı olan Pera'nın tüm meyhanelerini, lokallerini gün ışıyıncaya kadar dolaşır, gecenin içinde olup biteni bir eskici titizliğiyle toplar, belleğine depolardı.

Belleği: İçinde adların, telefon numaralarının, olaylarm, öykülerin, adreslerin, tarihlerin, yerlerin, konuşmaların, başka bilinçalt-larının yer

aldığı, itirafların, suçlamaların, af dileyişlerin, yalvarışların, isyanların italik harflerle dipnotlandığı benzersiz bir yaşam rehberi...

Kendini her şeyden mülksüzleştirdi:

Kitaplık yerine bellek Yerleşiklik yerine konukluk Ev yerine otel

Peşin yerine veresiye (çoğu zaman)

Yatak yerine apartıman paspası, park kanepesi, meyhane masası (zaman zaman)

Palto yerine atkı Bordro yerine yövmiye..."

fethi naci'den

Hayalet Oğuz

Gençler tanımaz Hayalet'i, öleli yirmi yıla yaklaştı: İp gibi ince, zengin bir iç dünyası olan, "mühmel" ama zevkli giyinmenin öncülerinden, zeki, esprisi olan biriydi. Sevmediklerine karşı acımasızdı: Durmadan iğneler, haklarında hikâyeler uydururdu. Hâlâ özlediğim dostlarımdan biridir...

Bir ara Diyarbakır'da bir mirasa konduğunu yaymıştı. Birkaç defa Diyarbakır'a kadar tren parasını toplamıştık ama Oğuz hep Haydarpaşa'dan dönmüştü.

Oğuz'un parasızlıktan bunaldığı bir dönemde Emel (Deniz'in annesi. İlk karım) bir film şirketinde yönetici olarak çalışıyordu. Emel'e Oğuz'a senaryo yazdırıp yazdıramıyacaklarını sordum; senaryoya gereksinimleri varmış ama Oğuz belirli süre içinde senaryoları yazıp teslim edebilir miymiş?

Sonunda Emel'le Oğuz anlaştılar: Oğuz üç senaryo yazacaktı. Her senaryo için (anımsadığım kadarıyla) 4000 lira alacaktı. (Yıl, 1974'dü). Oğuz işini savsaklamayacak, senaryoları belirli tarihlerde teslim edecekti.

Oğuz, senaryoyu dört haftada teslim edecek, her hafta 1000 lira alacaktı. Ama haftada 1000 lira yetmiyordu Oğuz'a; hafta içinde, sonraki 1000 liraya

mahsuben avans istiyordu. Emel "avansın avansı" konusunda tedirgindi, bana danıştı, ben de o yıl kendine yeni ev açan Deniz'in para gereksinimini düşünerek, "Azar azar bir şeyler öde, Oğuz'a verdiklerini ben sana öderim/yani iş yeri bir zarara uğramaz, sen de hafta sonunda Oğuz'dan keser -tabii kesebilirsen- Deniz'e verirsin" demiştim. Emel, avansın avansını benden ödeyeceğini ama hafta sonunda 1000 liradan keserek Deniz'e vereceğini söylemiş. Oğuz sevinerek kabul etmiş.

Bir iki hafta sonra arkadaşlar Oğuz'un Deniz'den şikayete başladığını söylediler: "Bir de Deniz'in harçlığı çıktı başımıza! Amma pjra harcıyor bu kız! Ben bu senaryo ücretiyle nasıl kalkarım bunun altından!"

Oğuz bir iki hafta görünmedi. İlk karşılaştığımızda gülmeğe başladı. Ben de güldüm. Başka ne yapılabilirdi ki...

Oğuz'un eline arada sırada çeviriden, senaryodan biraz fazlaca para geçerdi; bankaya yatırmak, sonra bankadan para çekmek gibi işlerle uğraşamayacağı için fazla parayı bana verir, gereksinimi olunca gelir benden alırdı. Ama eşe dosta "Bugünlerde Naci'ye epey destek oluyorum!" demeyi ihmal etmezdi. Severdi böyle sözler etmeyi...

Hayatımda ilk defa bir cenaze kaldırma işinde fiilen çalıştım. Oğuz 1975 güzünde ölünce, cenazeyi kaldırmak için toplantı yapıp para topladık. Resmi işlemlerle uğraşmak işini biz yüklendik: Demirtaş Ceyhun ve ben. Oğuz gömüldükten sonra 2300 lira kadar para arttı; Demirtaş Ceyhun'la birlikte o parayı, arkadaş yardımlarıyla tedavi görebilen, hasta bir şaire verdik. Böylece Oğuz, yaşammın en büyük yardımını ölümünden sonra yapmış oldu.

Bodrum, 2 Temmuz 1995

tezer özlü'den

Hayalet Oğuz

Biz yıllardır bu kentte yaşıyoruz. İçimizde ömrü bitenler oldu. Onları oldukça eğlentili törenlerle gömdük. Bu törenlerden ağıt ve içtenlik yönünden en ağır basanı Hayalet Oğuz'un cenaze töreni oldu. Oğuz,

İstanbul'da yaşadı. Oğuz bir dönemi yaşadı. Yeryüzünde belki de hiç kimsenin yaşayamadığı gibi. Tek bir sandalye sahibi olmadı. Bir, iki giysisi temizleyicide durur, kirlenince yenilerini satın alır, iç çamaşır ve çoraplarını en yakın çöp tenekesine atardı. Ev almadı, ev kiralamadı, eşya almadı, eşya tamir ettirmedi, belki de bir tek mobilya mağazasına girmedi. Pasaport almadı, karı almadı, karı boşamadı, kimseyi gebe bırakmadı, resmi dairelere girip çıkmadı. '

Bir kez bir kadın parmağına yüzük takıp:

— Sen benim nişanlımsın, dediyse de, Oğuz kadının başkalarıyla yatıp kalkmasına hiç ses çıkarmadı. Kimseye baskı yapmadı, canlı ya da cansız hiçbir şeye malı gözüyle bakmadı. Nişanlı geldiği gibi gitti. Bu da Oğuz'u ne sevindirdi, ne de üzdü.

Oğuz'u, ilkokulu bitirdiğim yıl Fatih'teki evimizin balkonundan ağabeyimin odasına bakınca görmüştüm. İncecik bir adam, yatakta uyuyordu. Zayıflıktan ölmüş gibiydi. Yüreğim burkuldu. Anneme koştum:

— Anne, içeride yatan adam zayıflıktan ölecek, dedim. Oğuz, 21 yıl sonra 1975 Eylül ayında öldü. 21 yıl süreyle birbirimizi çok sık gördük. Aynı evlerde yaşadık, aynı çevrelerde dolaştık. Aynı kitapları okuduk. O, özellikle yeni çıkan telif kitapları ilk günden

edinirdi. Ya yazar ona vermiş, ya da Oğuz satın almıştı bile.

— Okuyayım, sana bırakırım, derdi.

Ya da en ilginç, en olmayacak satır ve sayfalan bulur, yüksek sesle bana okur, kitabın özünü bir iki dakikada ortaya koyuverir, arkasından bir de şakasını yaptıktan sonra, kitabı bırakır giderdi.

Çoğunlukla da elinde bir İngilizce polisiye roman bulunurdu. Türkçeye çeviri ve derleme olarak yüze yakın kitap kazandırmıştı. Adını hiçbir zaman çevirmen, yazar, ozan, şunu yaptı, buna çalışıyor, bunu hazırlıyor... gibilerden kullanmadı. Yazın çalışmalannda tam bir fabrika işçisiydi. Sığınabileceği bir köşede çalışır, çalışması bitmeden kazanacağı parayı çekmiş, bitirmiş, sayfalarca çeviri bedeli de borçlu kalmış olurdu. Yüzlere

film senaryosu yazdı Yeşil-çam'a. Bunların tümünün adını bile bilmez, filmleri de görmemiştir. Parasını alınca da dar paçalı bir blucin, bir kazak, bir montgo-meri ya da mevsime göre yeni bir gömlek satın alırdı.

İyi bir yemek yer, ardından Kulis, Papirüs gibi barlara uğrar, barmenlere önceki içki borçlarını öder, yanındakilere içki ısmarlar, oracıkta rastgeldiği bir iki dostuna:

— Şu paramı saklayıver, sonra senden isterim, hepsini bitirmeyeyim, der, belki o gece Klüp 12'de bir şişe viski açtırır, geceyi bir bar kadınının yanında, kadına dokunmadan sızarak geçirir, ertesi gün bir Bafra sigarası alacak parası kalmadan, gene Taksim Beyoğlu çevresinde yaşamına başlardı.

Kurbağa bacağı, mantar turşusu gibi garip yiyecekler severdi. Beyoğlu'na gelen ilginç filmleri de ilk gören o olurdu. Çok ender insanda rastlanan bir zekâsı vardı. Ölmeden beş gün önce Bulvar kahvesinde oturuyorduk. Oğuz: E.'ye uğradım. Sen benden daha önce gebereceksin, çok seviniyorum dedi, diye gülerek anlattı. Hepimiz gülüştük. İnsanın, kendi ölümü üzerine, ölmeden dört gün önce şaka yapabilmesi üstün bir zekânın bile işi değil. Ölmeden dört gün önce, insanın hastaneye tıraşlı bir yüzle gitmesi için, Ca-ğaloğlu'nda para araştırması inanılır gerçek değil.

Biz hep "Hayalet ölmez", diye düşünüyorduk. Onu, Heybeli-ada sanatoryumuna götürmedik bile. Son yemeğimizi Degüstas-yon'da yedik. Salçalı bir dana söylemiş: Ağzının tadını bilen ağabeyin de, hep bu soslu danayı yer burada, demişti. Ben de arsızlıkla onun soslarına ekmek batırmış, bir ay Heybeliada'da dinlen, sakın İstanbul'a inme, biz gelir seni görürüz, demiştim. Erken çıkmıştık lokantadan. İstiklal Caddesi kalabalıktı gene. Havasız ve pisti her zamanki gibi. Oğuz heyecanlı idi. Sanki önemli bir olay onu bekliyordu. Erken yatmak, bir an önce hastaneye gidip, yerine uzanmak istiyordu. Ama bu gidiş hastaneye, ölüme falan değil de, hiç çıkmadığı bir Avrupa yolculuğu, ya da sevdiği bir kadınla buluşacağı sabahı bekleyiş gibiydi.

— Senin de Celal Sılay için yazdığını okudum, dedi.

— Meraklanma, senin ölüm yazını da kaleme alıyorum, dedim.

Gülüştük.

Tünel'e doğru yürüyecekti. Otuz yıldır yaşadığı bu caddede son yürüyüşü olacaktı bu, yorgundu. Ağabeyimin evinde uyuyacaktı, yanında pek tanımadığı bir üniversiteli genç kalacaktı. Bu çocuk onu sabah Ada vapuruna bindirecekti. Ve Oğuz dört gün sonra akciğer kanserinden boğularak ölecekti. Kırk altı yaşında ve kırk altı kilo olarak.

Oğuz öldükten birkaç gün sonra şunları yazmaya çalışmıştım: Sevgili Oğuz İstanbul kentini bu Eylül ayı bıraktı. 3 Eylül 1928'de doğdu. 17 Eylül 1975'te öldü. 1.73 boyunda, 46 kilo idi. Şişli Camisi avlusuna tabutunu dört kişi hafif bir çanta taşır gibi getirdi. O zaman tabutun içinde onun yattığına kuşkum kalmadı.

Oğuz'un çok güzel, nerdeyse kitap adı gibi "Eğlentili Bir Gömme Töreni" oldu. Mezanna sahip çıkacak bir hışmı bulunamadı. Yanına kimse gömülmesin, mezar cemaatın olmasın diye, tapusu Sinematek Derneği adına çıktı. Oğuz'un çok güzel bir mezarı oldu. Üzerine açık leylak rengi kır çiçekleri diktik. Mezarlıklarda ekmek paralarım çıkaran çocuklar da bol su döktüler. Toprak canlandı. Güzel koktu. Çelenklerini üst üste yığdık. Çocuklar gene diri gonca gülleri suladı. Görevimiz bitmişti.

Otuz kadar yakın dostu Krepen Pasajı'ndaki Neşe Meyhane-si'nde oturup, onun anısına yedik, rakı içtik, üstelik iştahla yedik. Akşamüstü aşuresi bile pişip geldi.

Beyoğlu'ndan uzaklaşırken biraz sarhoş ama çok üzgündüm.

Oğuz yaşamının çeyrek yüzyılını elliye yakın dostunun evinde geçirdi. Oğuz aylarca da benimle kaldı. Onun konukluğu bir kelebek gibiydi. İnsana kendini hiç belli etmemeye çalışır, hiçbir özel isteği olmaz, ince ve sevimli bir sesle konuşur, eve gelirken çiçekler ve pasta getirir, bana Alman eğitiminden geçtiğim için, Mutti, derdi.

Yatma saati geldiğinde bir yere kıvrılıp uyuyuverir, sabah yanına erken saatte bile gelinse, hemen bir espri yapardı:

— Ne o, sahura mı kalktın?

Kimsenin görmesine olanak vermeden hemen giyiniverir, azalmış saçlarını özenle tarar, kolonya sürer, bir bardak çayını kendi koyup, Bafra sigarasına başlardı.

Oğuz, yanında kaldığı dostlarına aldığından çok daha fazlasını verdi. Dostluk, güleryüz gösterdi onlara. Akıllıca yapılmış şakaları ve bulunmaz kişiliğiyle öylesine yeri doldurulamaz bir insandı ki, onu tanımış, onunla birlikte günler, geceler geçirmiş olmayı, erişilebilecek mutlulukların en büyüklerinden sayıyorum.

Balıkpazarı meyhaneleri, Beyoğlu lokanta ve gece kulüpleri, kahveler, Nazmi, Kaptan ve ender olarak gittiği birkaç taşra kentinde geçen bu kısa yaşam, boyutlarına yeryüzünde herkesin erişemeyeceği bir yaşamdı.

Ölümünden altı ay kadar önce, yağışlı bir günde bana küçük bir valizini getirdi. Yıllardır hiç açılmamış. Afrika Han'da, Bülent Oran'da kalmış bir valiz içinden iki taş baskısı örtü çıktı. Yepyeni, onları bana verdi.

— Bunları bir kızla birlikte almıştık, dedi.

Kadının güzelini bilir, bu kadınlara annesi, arkadaşı ve aynı zamanda sevgilisiymiş gibi bakardı. Valizden ayrıca; yedi sekiz yıldır kullanılmamış bir diş fırçası, çoğu bitmiş bir Ipana diş macunu, Yüksel Arslan ve Ömer Uluç'la bir fotoğrafı, gene arkadaşlarıyla Bebek'te lokantada bir fotoğrafı, film çalışması yaparken bir fotoğrafı, temiz iki beyaz cin pantolon, fayans üzerine basılmış antik bir oto resmi, kirli çorap ve kirli çamaşır, bir iki ozanın adına imzaladığı kitap, bir iki kolej kitaplığından alınma İngilizce ekonomi kitabı çıktı... hepsi bu, işe yararlarını bana verdi, gerisini attı.

Son olarak kaldığı ağabeyimin evinde, ölümünden sonra şunlar ilişti gözüme: Hastaneye getirmemizi isteği ve temizlettiği pantolonunun üzerinde Türkiye Cumhuriyeti 1960 Anayasası duruyordu. İngilizce bir polisiye romanını yarısına kadar okumuş, kaldığı yeri işaretlemişti, ağabeyimin telefon defterine en çok çalıştığı Yalçın Ofset'in telefon numarasını yazmıştı. Bunun dışında eski gocuğu, hiç yayımlanmamış bir iki şiiri, yazlık ayakkabıları ve şöyle bir not: daktilo otelde, gömlek temizleyiciden alınacak... Ayazpaşa'dan Levent'e... Levent'ten Ayazpaşa'ya... vb.

Yollan araç ve garip bir insan kalabalığının karşıdevrim gibi sardığı İstanbul'u "Katmandu"ya benzetiyor, son aylarında: "Artık gerçekten yaşamak istemiyorum, hiç tadı yok" diyordu. Ama bunu söylerken soyut bir bunalımı dile getirmiyordu. Oğuz, bunalan bir insan değildi. Onun akıl ve mantığı bu tür gereksizlikleri çoktan aşmıştı. Hiçbir zaman,

— Sıkıldım, acıktım, uykusuzum, yorgunum, bile demedi.

Akciğer kanserine yakalandığını bilmedi, yakınmadı da,

— Solurken ciğerlerim acıyor, uyutmuyor beni, demekle yetindi.

— Çok hastayım, demedi. Doktorun terimini kullandı: "Çok hastaymışım", dedi.

Her anlamda olumsuzlaşan İstanbul'u artık istemiyordu ve ölümü de öylesine umursamıyordu ki... hani;

— Beyoğlu'nun tadı kalmadı, artık öteki dünyaya gidelim, der gibi. Ve ölmeden dört gece önce Degüstasyon'un kapısı önünde karşılaştığımız Ali Poyrazoğlu'nun yanağından makas alıyor,

— Tatlıhayat kurbanlan, gene nereye? diye takılıyordu.

1976

ŞIIRLERDE...

VEFAT

OĞUZ HALUK ALPLAÇIN

hayata gözlerini yumdu. Cenazesi bugün öğle namazından sonra Şişli Camiinden kaldırılacaktır.

DOSTLARI

Milliyet: 12068

BİR ÖLÜM İLANI

Zaten hayalet olan

Gölge yazar Oğuz'un ölümü de

Herhalde kendinden rivayet

Oğuz'un cenazesi mi

Hayret!

Hem o hiç uyumaz ki

Belki de ilk kez oradan

Kendi kendini Türkçeye çevirecek

Yeni dikilmiş bir kalem selviyle

Ya da en eski daktilosuyla gecenin

Yıldızları tuş

AHMET OKTAY

— Ödenecekler ödendi bu yaşama demişti Hayalet

kanayan bir yaraya dönüştürdüğü gözlerini yumarak Panayot'un tezgâhında.

"Bu alım satım dünyasında" demişti

"bir ötekinin yurtsuzu herkes

evimi sırtımda gezdiriyorum bu yüzden."

Alayın da acıdan kaynaklandığını ondan öğrendim ben...

Kara Bir Zamana Alınlık

"Sonra Hayalet Oğuz belirirdi Mandrake ve Maskeli Süvari'yle kolkola, cebinde açık saçık resimler."

BUNCA YIL SONRA DOSTLARINDAN..

oğuz alplaçin

1956'lı yıllar.. İlhan Selçuk, Osman A. Kermen ve beri, o zamanların ünlü mizah dergisi *Dolmuş*'u çıkarıyoruz. Fiyatı 60 kuruş.

Modern mizahın ekolü haline gelmiş bu haftalık mizah dergisinde kimler var, kimler yok ki?.. Yokları saymak belki de daha kolay olacak. Çünkü 1950-60 yılları arasındaki tüm mizah yazarları ve çizerleri *Dolmuş* dergisi kadrosunda..

Bu çok zengin kadro içinde Oğuz Alplaçin de var. Arkadaşları ona "Hayalet Oğuz" adını takmışlardı. Bu lakapla ünlendi Alplaçin. '

Genç yaşta yitirdiğimiz Oğuz'u anımsatmak isteyenler, anımsamakta zorluk çekenlere: "şu bizim Hayalet Oğuz canım.." dediklerinde, diğer Oğuz'lardan hemen ayırmak olasıdır.

Oğuz Alplaçin, haftanın en az üç dört gününde, derginin kapısını aralar, sessizce içeri süzülür, çalıştığım masanın önündeki koltuğa oturur, cebindeki çevirileri çıkarır, masamın üzerine bırakırdı. Az konuşur, az gülerdi Oğuz...

Eğer akşamdan kalmaysa, yanıma uğramadan masalardan birisinin başına geçer, bir yandan daktilonun tuşlarına basar, bir yandan da sol yanma koyduğu çeviri kitaba arada bir göz atardı..

Dolmuş dergisindeki yabancı fıkraları, hikâyeleri, romanları Haşan İzzettin Dinamo ve Oğuz Alplaçin Türkçeye çevirirlerdi..

Oğuz, çevirilere pek sadık kalmaz, okurun ilgisini çekmeyecek bölümlerini atar, kendince ilaveler yapar, Türk okurunun kolayca anlayacağı, benimseyeceği, hoşlanacağı bir hale getirirdi...

Çeviri diye getirdiği birçok hikâye ya da fıkra onun kendi eserleriydi. Ama kimseye açıklamazdı bunu. Mütevazı kişiliğinden mi, yoksa yazarlığa, ünlü olmaya önem vermemekten mi kaynaklanırdı yaptığı anlayabilmiş değilim

ama, sanırım muzipliğinin farkındaydı ve içten içe zevkini çıkarıyordu bunun...

Kendinden, özel hayatından hiç söz etmezdi. Nerede kalırdı, nerede otururdu, akrabaları, yakınlan var mıydı yok muydu, İngilizceyi nasıl, nerede öğrenmişti, nerede okumuştu? Pek bilen yoktu...

Ben, onun bazı geceler Ertem Eğilmez'in, bazı gecelerde de Bülent Oran'ın evinde sabahladığını duyardım. Ona bu esrarengiz yaşamından ötürü mü "Hayalet Oğuz" adı takıldı diye düşünüyorum...

Ufak tefek, zayıf mayıf bir kişiydi. Allı morlu cildi, avurtlan çökmüş kemikli yüzüne karşın, insanda sevimli izlenimi bırakan bir kişiliğe sahipti.

Geldiğini gittiğini, girdiğini çıktığını pek fark edemezdiniz. Dergide, ancak daktiloyu düşürüp kırdığında farkına varırdık onun.. .

Yoksa, "Hayalet Oğuz" adı, ona bu nedenle mi takılmıştı?..

Eskiler, "nev'i şahsına münhasır" derlerdi ya, işte Oğuz o kişilerdendi.

Hayalet Oğuz'un hayali, gözlerimin önünde hâlâ capcanlı..

Bir hayal miydi Oğuz Alplaçin?..

Hayır, hayal değildi o!..

Yaşadı, hem de renkli renkli yaşadı. Bu kitap, onun bu çok renkli yaşamının, kısa, ama verimli yaşamının kanıtı değil mi?..

Turhan Selçuk

hayalet oğuz

Beyoğlu'na adım atmamızla birlikte, ona da rastladık. Sıska Oğuz, bizim kuşaktan yaşça biraz büyüktü. Babıâli'de çalışıyordu. Daha önceden bir barajın yapımında çevirmen olarak çalışmıştı. Aslında Diyarbakırlıydı. Ama oraya hiç gitmemişti. Bir defasında, dostlarının aralarında para toplayarak, onu, Diyarbakır'a göndermek üzere trene bindirdikleri, fakat onun -sanırım-

Pendik'te trenden inerek İstanbul'a döndüğü söyleniyordu. Ama her şey çok belirsizdi. Hiçbir şeyi tam tamına anlatmıyordu. Sadece birkaç kelime. Baraj yapımında çalışırken bir nişanlısı vardı. Hayal kırıklığına uğramış gibiydi. Ama bütün bunlar da tam olarak bilinmiyordu. Oğuz, bizim aramıza geldikten sonra, onun daha önceki yaşamıyla ilgili hiçbir tanıkla karşılaşmadım.

Asaf Çiyiltepe'nin, beni Fatih'deki evden telefonla zorla çıkarıp, Yenikapı'daki bir meyhaneye sürüklediği gece, dört beş arkadaş arasında Sıska Oğuz da vardı. O zaman ne sahil yolu açılmıştı, ne bir şey. Tahta evler, dar sokaklar Yenikapı'da sahile kadar uzanıyordu. Gittiğimiz meyhane belki deniz kıyısındaydı. Ama karanlıkta deniz görünmüyordu. Oğuz'la ilk karşılaşmam, benim ona bilinçli bakışım orada oldu. Daha önce aramızda yer almış mıydı? Bilmiyorum. O gece damarıma basıp beni iyice kızdırmıştı.

Oğuz şiirler yazıyordu. Babıâli'de çeviriler yapıyordu. Belli bir evi yoktu. Parası olunca bazen Tepebaşı'nda bir otelde kaldığı oluyordu. Hemen her gece meyhanelerde, arkadaşların arasmda bulunmak, sonra da geceyi sabaha kadar sürdürmek istiyordu.

Oğuz Alplaçin, yavaş yavaş Hayalet Oğuz adını aldı. Baylan'a girdi, içimizden biri oldu. Babıâli'den para aldığı zamanlarda arkadaşlarına karşı cömert oluyordu. Parası olmadığı zamanlarda da meyhanede, kulüplerde ona düşen pay arkadaşlarınca ödeniyordu. Bu bir kuraldı. Çok geniş bir tanıdık çevresi vardı. Gece yarısından sonra, Beyoğlu'nda tanıdık bir çifte rastlayabilir; onların evine yatmaya gidebilirdi.

Her yaşta insanm gece hayatını sevdiği bir dönemdi. Beyoğlu'nda bohem hayatı vardı. Parmakkapı'daki Kulüp 7'de sabaha yaklaşan saatlere kadar oturuyorduk.

Hukuk Fakültesi'nde öğrenciydim. Bir gece uyuması için, onu, Fatih'deki odama götürdüm. Kendi yatağımı ona verdim, kendim yerde yattım. Sabahleyin balkon penceresinden odaya bakan Sezer'le Tezer,[1]” dünyanın en zayıf adamını görmüşlerdi sanki. İncecik kolları sanki saydamdı. Ona yatakta kahvaltı sunduk. Sonradan arkadaş oldular. Oğuz kadınlarla kolay

arkadaş oluyordu. Bu misafirlikler, sonradan, başka arkadaşların evinde de sürdü durdu.

Oğuz o konuda hiç konuşmuyordu ama, mülkiyetle, bir yere yerleşmekle ilgili her şeyi reddetmişti. Eline para geçince yeni bir çamaşır takımı, güzel bir ceket... gibi şeyler satın alıyordu. Ama üzerindeki giysiler ile elinde çoğu zaman bulunan bir İngilizce sözlükten başka sahip olduğu bir şey yoktu. Satın aldığı İngilizce kitapları da, okuduktan sonra, kaldığı evlerde bırakırdı.

Piyasaya kitaplar çeviriyordu, çeviri metninin karmaşıklaştığı yerleri kitaptan başını kaldırarak kendisi yazıyordu. Çoğu kısaltılmış kitaplardı. Piyasaya sürülen bir yığın kitabın birçok bölümünü çevirmekten çok o yazıyordu. Yıllarca ünlü senaryo yazarı Bülent Oran'ın yanında kaldı. Afrika Han'da ya da Feriköy'de. Onun senaryolarına yardım etti. Çeşitli evlerde, dostların, tanıdıkların yanında aylarla kalarak sürdürdü yaşamını. Birkaç şiir yayınladı. Yazdığı şiirlerden pek azını arkadaşlarına gösterdi.

Bir Çiçek Pasajı çocuğu idi. Boğaz'daki lokaller de dahil, bütün içkili lokantalarda, gece kulüplerinde kimin nerede olduğunu sezen, onları bilen bir kılavuz.

Ulla'yla Tünel'de Çinili Han'da otururken, bizde de kaldı. Para aldığı günler, akşam yemeği vakti, birkaç seçkin meze paketiyle, Ulla'ya çiçeklerle geliyordu eve. Kadınların ruhunu okşamasını biliyordu. Çoğu kez, akşam yemeklerinde Degüstasyon'da oluyorduk. Elbette Hayalet de orada olurdu.

Oğuz Alplaçin üzerine, onca yılı birlikte geçirmiş olmamıza karşın fikir yürütmek zor. Kesin fikirler taşımıyordu, inatla ileri sürdüğü bir fikrine karşı çıksanız, çok direnmezdi, espriyle karşılardı itirazlarınızı. Espri yapmak, haber toplamak için yaşıyor gibiydi. Bu benzersiz kişilik yapısı derin bir hayal kırıklığı üzerine mi kurulmuştu? Bilmiyorum. Ama yaşamdan zevk alan, neşesi olan bir insandı da.

O, yıllara yayılan bütün bir bohem yaşamının, meyhanelerin, kulüplerin, orjilerin değişmez bir parçasıydı. Büyük bir seyirci. Sabahlan bulan içki ve toplantı gecelerinin göz önünde duran hayaleti. Gizli yaratıcı. Belirsizce, sessizce her şeyi reddetmiş bir bohem. Fırtınalı insan ilişkileri ortasından

süzülüp geçen sakin bir görüntü. -Bu yüzden, Krepen Pasajı'ndaki Neş'e meyhanesinde, spiker Dümev Tunaseli ile tanınmış kişilerin hemen hemen her öğlen vakti oturdukları, uzun orta masayı "Cinayet Masası" olarak isimlendirmişti.- Chagall'ın resimlerinde havada duran insanlar gibi bir tip. Sadece görmek, haber almak, espriyle haber vermek, sırasında da kışkırtmak için yaşadığı düşünülebilecek bir varlık. Yaşamını da kara mizah haline dönüştürmüş bir kara mizahçı. Sanırım, kimsenin bilmediği ilginç rastlaşmalann haberlerini vermekle doyuruyordu varolma duygusunu. Ama, en çok, sevdiği insanlar arasındayken neşeli oluyordu. Hamlıklan hemen fark ederdi.

Tezer”in "Hayalet Oğuz" adlı bir öyküsü vardır. *Eski Bahçe* adlı öykü kitabı içinde. Bu metin onun bir portresini veriyor. Benim Hayalet'i anlatabilmem için, onunla geçen birçok günü anlatmam gerekli.

Her zaman ölmesi beklenmiyordu ama, bu sıskalıkla ne kadar yaşayabilirdi ki? Son yıllarında boğazında bir ağrı belirdi. Öksürüyordu. Buna ağır bir bronşit kalıntısından fazla önem vermedi. Doktora gitmeyi de hep reddetti. *Hiçbir şeye sahip olmadan yaşadığı gibi, yaşamına da sahip çıkmıyordu işte.* Artık dost meclislerinde ilginç, beklenmedik haberler veremiyor, her yere yetişemiyor, eski yılların haberlerini tekrarlıyordu. Duraklamıştı, her zaman espri arayan zekâ tekliyordu.

Oğuz öldüğünde ben turist olarak Stockholm'da bulunuyordum. Haberi bana, telefonla, Güneş Karabuda verdi. "Üzüleceksin ama..." dedi. Son haftalarda, boş olan, Çinili Han'daki evimizde kalmaktaymış. Tezer, onu oraya yerleştirmiş. Oradan, kendi başına, Heybeliada'daki verem hastanesine gitmiş. Son günlerini yaşadığını biliyordu kuşkusuz. Ceketinin cebine, sadece dostlarına karşı sorumluluk duygusu taşıdığını bildiği Çelil Layıktez'in[1]’’ telefon numarasını koymuş. Kimsesiz bir hasta. Ölüme doğru kendi başına bir yürüyüş. Hastalığından da, hastahaneye gidişinden de kimseye söz etmemekle, yaşam boyunca kullandığı kara mizah silahını, kendi yaşamına karşı da çevirmiş oluyordu sanki. Anlaşılan, çoktan göze almış olduğu bir şeydi ölüm. Cenaze törenini de, törenden sonra Neş'e meyhanesinde yenilen içkili öğle yemeğini de arkadaşlardan dinledim.

12 Haziran 1971 günüydü. Sıkıyönetimin baskısı İstanbul'a çökmüştü. Akşamüzeri, Galatasaray'da, İngiliz Sarayı karşısındaki Baba Fischeı'in

kızının işlettiği lokantadaydık. Hayalet Oğuz, Ayşe Nur (Koca topçu)[1"1] ve ben. Güneşli bir gündü. Cebimizde bol bol paramız da vardı, ama coşkuyla içki içecek gücü bulamıyorduk içimizde. Modern Amerikan öykülerinde ortaya çıkan bir bezginlik uçuşuyordu çevremizde. Neydi bizi engelleyen: yorgunluk mu? toplumsal kötümserlik mi? bol bol bulduğumuz şeylerin fazlaca tekrarlanması mı? sıcak havalar mı? kimi arkadaşların ortada olmaması mıydı? yoksa sadece Haziran ayının uzun gündüzleri miydi? ışık mı yormuştu bizi? bilemiyorum. Oysa sıkıyönetim dışta tutulursa, İstanbul'daki yaşam sonsuzca cömertti bize karşı. İçki karşısında tıkanan iştahımızı açmak için:

"Bugün hiçbir şeyin de yıldönümü değil galiba?" dedim.

Oğuz'un arkasmda, ötedeki duvarda kocaman bir takvim vardı. Başını çevirip baktı.

"12 Haziran" dedi. "Neyin yıldönümü olabilir ki?"

"Anlamsız bir gün."

"Bezginlik verici, anlamsız bir gün. Bir şeyin yıldönümü de değil. Bugün senin günün olsun Oğuz. Hadi şerefe!"

Üç kişi 12 Haziran gününü, onun günü seçtik.

Ben her 12 Haziran'da, bu rastgele seçilmiş tarihte, Hayalet'i anıyor, kendi başıma onun gününü kutluyorum.

Oysa ne güzel bir gündü o, 12 Haziran. Akşamüzeri hava se-

(*) Sanayici bir arkadaşımız. Oğuz, karısı Neşe ile onun Levent'deki evinde de kalmıştır.

(**) Ressam.

rinlememişti ama; güneş iyice battıktan sonra az da olsa serinleye-bilirdi. Dışarıda yöreye özgü bir gürültü vardı. Çok daha yaşamla-sı bir kentti İstanbul, Oğuz'sa işte burada karşımda oturuyordu.

Şimdi eski Beyoğlu'nda, görünmeyen, ama inatçı hayaletlerimiz dolaşıyor. Gogol'un "Kaput" hikâyesindeki gibi.

Demir Özlü

oğuz halûk alplaçin

hayalet oğuz

entelektüel solucan

Entelektüel Solucan da derdik ona. Adlardan birini Selahattin Hi-lav mı, Metin Eloğlu mu vermişti?

Ben onu 1950'lerin başında zamanın sanat fotoğrafçısı sayılan Limasollu Naci'ye asistanlık ederken tanımıştım. Karanlık odada Limasollu'nun çektiği filmleri banyo ederdi. "Seni hayalinden tanıdım, varoluşuna bir türlü alışamıyorum!" derdi.

Stüdyoda gecelerdi o sıralar. Giderek her alkol severin, sanat severin yanında, evinde görünmeye başladı; meyhaneleri, sabahçı kahvelerini, işkembecileri mekân tuttu. Ölene dek sürükledi bu yaşamı. Yumuşaklıktan, yapay incelikten nefret ederdi ama zerafe-ti de hiç elden bırakmamıştır. Kapıyı çaldığında o sıska parmakların arasında tek bir siyah gül, tek bir masmavi karanfil bulunurdu. Kimin evinde ne süre kalınacağını da iyi ayarlardı. Biz uzun süre yatıp kalktığı evlerden değildik, geç kalındığında birkaç kez oturduğu koltukta sabahlamış, sonra biz uyanmadan sırra kadem basmıştı. Sanırım asıl yakınlık duyduğu Tezer Özlü gibi başka dostları vardı.

Bizim kuşağm Hayalet[7] e düşkünlüğünün (yoksa benim ve birkaç arkadaşımın mı demeliyim?) nedenlerinden biri, o sıra peşinde olduğumuz, yaratmak istediğimiz dilin, metnin Hayalet'te cisimleşmiş olduğunu sanmamızdandı. Gerçeküstücülükten epeyi etkilenmiş ve toplumu irkiltmek adına, hatta yapmamış olduğumuz şeyleri bile yapar görünmekten tad aldığımız bir dönemde, Hayalet bizler için bir model oluşturuyordu. Gerçeküstücülükten, varoluşçuluktan, Sartre, Camus, Dostoyevski, Kafka'dan o da nasibini almış, insanın "demon" yanının timsali gibi,

İstanbul sokaklarını arşınlamağa başlamıştı. Acımasız eleştirelliği, hazırcevaplığı, acı gerçeklerle bilinçli bir biçimde donattığı dedikoduculuğu, çökük göğsü, kıs kıs öksürüğü, acı tıslayan gülüşü, yoksulluğu ve hiç uzaklaşmadığı onuruyla muhalifler muhalifi bir entelektüeldi. Acısını hiç açmadı ama acının derinliği oranında kendisine de karşısındakine de kıyıcıydı. Bence Balıkçı'nın (Cevat Şakir) biraz da Anglo-Saxon kültürle beslenmesinden kaynaklanan o tuhaf baba katilliği gibi, ya da bugün artık pek az kimsenin anımsadığı bir başka kültür saplantılısı Balıkçı Bâki'nin kendi kendini o yolda telef etmesi gibi, hatta Metin Eloğlu gibi, Hayal,et Oğuz da gerçek insana has nedenlerle kendini süründürmüştür. Maddi, parasal değerlerin neredeyse melâmice hor görüldüğü o günkü dünyamızda eşsiz kişiliklerden sadece birkaçıydı bu adlar ve Oğuz da varlığıyla kuşağımızın bir sanatçısı olarak bizleri tarif ediyordu. Bizleri, yani 950'lerin ortasında geleneksel yazın zincirinden ayrılmış, mo-dernist edebiyatın estetik özelliklerini benimsemiş bir yeni muhalif kuşağı. Kimilerinin bunalımcılar dediği, kaçaklar dediği... Sovyet Türkolog Svetlana Uturgauri'nin adlarıyla anımsarsam Necati Tosuner, Leylâ Erbil, Demir Özlü, Ferit Edgü, Adnan Özyalçıner, Onat Kutlar, Tahsin Yücel, Bilge Karasu, Orhan Duru, Yusuf Atılgan...^ Hayalet'le bazen sabahın çınında, Beyoğlu Balık Pazarı'nın Cadde-i Kebir'e İsrafil'in Sûru gibi üflediği o noktada; derin, yatay, küflü bir kuyuymuşçasına ıslak karartılarla uzayan Sahne So-kak'ın ağzında karşılaşırdık. Yorgunluktan, soğuktan, okumaktan şişmiş gözlerle sırıtarak gece okuyup bitirdiği elindeki kitaptan söz ederdi. Bu koşullarda nasıl o kadar çalışabildiğine hep şaşmı-şımdır. Ama, Gregory Corso'yu Hayalet'ten önce okumuş olmakla pek övünmüşümdür! Kitabı benden almış getirmemişti. "Hani kitap" dediğimde, "Sen önce bir erkekten bir şey isterken yalvarmayı öğren?" diye tıslardı. Erkekliğiyle mi alay ederdi? benimle mi? malını sahiplenen insana tepkisini mi dile getirirdi? kimbilir?..

Bir ara hükümetin "Rus Casusu" diye tutuklayıp tutuklayıp salıverdiği dekor bir casus vardı piyasada. (Aslan Humbaracı mıydı neydi adı?) Bu adam son olarak Türkiye'nin bölünmez bütünlüğüne kasteden sırlarla dolu bir raporu, dialarla birlikte Çamlıca tepesinde bir taşın altına saklarken yakalanmıştı.

D Svetlana Uturgauri: *Türk Edebiyatı Üzerine,* Cem Yayınevi, 1989.

Hayalet, adamın, 'Tam da casusluktan emekli olmama iki ay kala!..'' diye nasıl dövündüğünü anlatırdı!

Onun tam olarak yaşamı nasıl algıladığını bilmek kolay değil. Bir öykümde onu anlatmıştım ama olmamıştı. Elimizde onu tüm gerçekliğiyle anlamamıza kılavuzluk edecek bir metin de pek yok. Aslında sadece kendini anlatan bir öykü, bir roman yazabilseydi bile ilginç olurdu. Ama sanıyorum o kendini ele verecek bir otobiyografiden hep kaçmıştı. Acılarından kaçtığı, kendine sakladığı gibi. Ayrıca özel üstünlüğünün yazma yeteneğini körlettiği de düşünülebilir.

Şiirlerine gelince, kişiliği ölçüsünde parlak olduğunu sanmıyorum. İkinci Yeni'nin suyunda, sıradan şiirler olarak anımsıyorum onları? Giderek böyle bir adamın neden öyle şiirler yazdığını kendi kendime sorduğumu da itiraf etmeliyim.

Sevgili Orhan Duru ve Enis Batuı'un ön ayak olması ve arkadaşlarının tanıklığıyla Hayalet'in ne denli ete kemiğe bürüneceğini merak ediyorum.

Leylâ Erbil

Hayalet'in dosyasından çıkan bir otel faturası.

bir İstanbul bohemi

1960-1970 yıllarının *İstanbul bohemi* içinde önemli bir ad olan ve "hayalet" sıfatı ile anılan Oğuz Halûk'u, tam adıyla Oğuz Halûk Alplaçin'i, ilk görüşüm ve onunla ilk tanışmam Ankara'daki ünlü Karpiç'in yazlık harındadır. Kim tanıştırdı, şimdi anımsamıyorum. Onunla asıl dostluğum, İstanbul'a yerleştiğim 1957 yılında başlar.

"Hayalet" ön adını takan ve Oğuz'u bu pasaportla dolaşmaya yargılı kılan, yanılmıyorsam Selahattin Hilav'dır. Ve belleğim beni aldatmıyorsa, bu vaftiz töreni, sabaha bitişmiş bir Beyoğlu gecesinde gerçekleşmiştir.

Bürokrat bir aileden geliyordu Oğuz ama babasının Diyarbakır ın feodal aile bağları vardı ve on üç köyün sahibi idi, onun söylediğine göre. Ama Oğuz, aile kurumundan olduğu gibi bürokrasi kurumundan da ömrü boyunca haz etmedi.

Oğuz'la ilgili anılarımın ve birlikte yaşadıklarımızın bir bölümünü *Gizli Çekmece* adlı kitabımda anlattım. Burada onlara ekleyeceğim pek fazla şey yok. Oğuz Halûk, bürokrat ve feodal bir aileden geliyor olmasına rağmen, asla bir *rantiye* olmadı. Ömrü boyunca, eşşek gibi olmasa bile, hep çalıştı. Karayollarında çalıştı, tercüme bürosunda çalıştı. Mal mülk edinmek için değil, rakı parasını kazanmak için. *Anonim* bir kimlikti belki de. O dönemin koşullarından iğrenen herkesin olmayı istediği, olmak için uğraştığı ve olduğu bir kimlik. Türkiye'nin tüketim ve küreselleşme ideolojisine teslim olduğu günümüz koşullarında merak edilmesinin nedeni de bu bence. Oğuz Halûk, bugünün koşullarında *olunamayanı* temsil ediyor çünkü. Güce karşı güçsüzlüğü, statüye karşı işsizliği ve makamsızlığı; yerleşikliğe karşı göçebeliği.

Oğuz Halûk'a ömrünün sonuna kadar destek veren, onu kollayan, yardım eden ve katlanan ender kişilerden biri, artık aramızda olmayan editör ve sinema yönetmeni Ertem Eğilmez'di. Oğuz, bir süre onun Moda'da oturduğu bir evde barındı. Bu da öteki gibi *bir süre* kalman evlerden biriydi elbet. Yurtsuz doğan ne mesken ne mekân edinir çünkü.

Gerçeği söylemek yazarlık gereği ise, hemen belirtmeliyim: Kimi romantik arkadaşların inandırmak ya da yeniden inşa etmek istemelerine rağmen bir *entelektüel marjinal* değildi Oğuz. Okurdu, izlerdi, yazardı elbet. Ama, bu çaba insanı entelektüel yapmaz. Dolayısıyla, o dönemin bohemi içinde olsun kültürel yaşamı içinde olsun, bir entelektüel marjinal olarak yaşamış bir Selahattin Hi-lav'm yanına yerleştirilemez.

Oğuz Halûk, insan olarak hepimiz gibiydi. Yani hem iyi hem kötüydü. Çıkarını kollamak isterdi, ama başaramazdı bunu. Paraların suyunu çektiği bir sabaha karşı eve gitmek istediğimde "daha bitmedi" deyişini ve çorabının koncundan bir yüz lira çıkarışım hiç unutmadım. Kızdı mı ya da ortamı şenlendirecek ya da kışkırtacağına inandı mı, en sevdiği insanları alaya almaktan çekinmezdi. Bir espriyle harcardı. Ama içtendi. Kusurlarını söylerdi hemen. Bugün artık, kusurlu insanlar sadece ezilen sınıfların arasmda yaşıyor. Oraya sürgün edildi kusur. Yazarlar, çizerler ve yazar çizer adayları artık *mükemmel* olarak doğuyorlar.

Oğuz Halûk, *Gizli Çekmece* adlı kitabımda yer alan yazımda belirttiğim gibi, kadınlarla hiç ilgisinin bulunmadığının sanıldığı anda âşık oldu. Orada

yazmadım, burada da anmıyorum adını sevgilisinin. Çünkü insanlar artık *geçmişlerinden* nedense utanır ya korkar oldular. Oğuz, bir geçmişe sahip olmadığı gibi bir geleceğe de sahip olamadı. Hal'de yaşadı.

Ama bir nokta çok önemli: Zamanmın hazlarıyla mayışmış olarak değil, halden tiksinerek. O hali üretenlerden tiksinerek. Bilmem, günümüzün kuşakları bu marjinali değerlendirebilecek bir donanıma sahip mi? Onlar "koy versin gitsin" diyorlar, Oğuz ise "batsın gitsin" diyor.

Ahmet Oktay

bir tanıklık

Eğer Oğuz misafiriniz olduysa, onu uyurken, yemek yerken göremezdiniz, ha keza yıkanırken. Ama saatlerce konuşabilirdiniz, geceler boyu. Bir akşam odun sobasını doldurduk, sohbetleşiyoruz, ısındı üzerinden bir kazak çıkardı, terleme devam ediyor, bir kazak daha çıkardı. Yahu Oğuz üzerinde kaç kat var? diye sordum. Gülerek 7 kat dedi.

Entelektüellerin muhtarıydı O. Ve onu çok özlüyorum.

Neş'e Layıktez

Kırgın, Mutsuz Bir Çocukluk

Oğuz Halûk Alplaçin'in ailesi ile ilişkileri kopuktu. Ailesinin kim olduğunu kesinlikle kimse bilmiyordu. En somut bilgileri ise Nezihe Araz'dan aldık.. Oğuz Halûk Alplaçin, Nezihe Araz'ın ablası Samiye hanımın üvey oğluydu.

Hayalet Oğuz'un babası Kazım Alplaçin doktordu ve DiyarbakIrlIydı. Babasının kardeşleri ve doktordu. Ailenin Diyarbakır'da 40 kadar köyü olduğu söyleniyordu. Dr. Kazım Alplaçin, Cumhuriyet döneminin ünlü Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın yakın akrabalarından biriyle ilk evliliğini yapmış ve bu evlilikten doğmuştu Oğuz. Ancak doğumdan sonra annesi Dr. Alplaçin'i bilinmeyen bir nedenle terk etmişti. Dr. Alplaçin ikinci evliliğini Nezihe Araz'ın ablası Samiye hanımla yapınca Oğuz okuyabilsin diye Nezihe hanımların yaşamakta olduğu Ankara'daki eve üvey oğul olarak gelmişti. Ankara Kalesi'ne çıkarken cadde üzerinde eski bir Ankara

eviydi burası ve içi çocuk doluydu. Nezihe hanımlar sekiz kardeştiler. Oğuz bu kalabalık evde Atatürk Lisesi'ni bitirdi. Lisedeki bir öğretmeni Oğuz'u "Çok akıllı bir çocuk. Benim bile yanlışımı çıkarıyor. Sonra sınıfta gülüşüyorlar." diye övmüştü.

Nezihe Araz, Oğuz Alplaçin'le ilgili olarak şunları anlattı:

"Oğuz Bizim Evde Büyüdü"

"Oğuz bizim evde büyüdü. Ama çok içine kapalıydı. Bize ve kar-

deşlerime küçümser gözle bakardı. Biz ona yabancılık hissettirme-meye çalıştık. Ama hiç içini açmazdı. Anlayamadığımız bir derdi vardı. Belki annesinin bırakıp gitmiş olmasından doğan bir dert. Annesi onu hiç aramadı. Oğuz annemle çok dost oldu. Annem onu çok severdi. Ama babam onu bir türlü anlayamadığı için pek sevmezdi. Mutsuz bir çocukluk geçirdi. Hiç konuşmadı ve içinden geçenleri bize açmadı. Kendine özgü bir çocuktu. Bir hastalığı vardı. Çok kitap okurdu. Bizim odalarımızdan da kitap aldığı olurdu. Sonra bu kitapları evin şurasında burasında bulurduk. Bizden bir şey istemezdi. Parasal bir isteği de olmazdı."

Oğuz bir gün evde Nezihe Araz'ın okul defterine şunları yazdı:

"Ben seni çok seviyorum. Çok güzelsin. Ancak sabahları gözlerin patlak oluyor. O zaman hiç de güzel değilsin."

Nezihe Araz bu olayı anlatırken gülüyor ve "Gerçekten de söylediği doğruydu. Sabahları gözlerim patlak olurdu. Bunu başkaları da söyledi bana." diyor.

Oğuz evi terk ettikten sonra İstanbul'a gitti. Pek haber alamadılar. Ancak Nezihe Araz gazetelerde çalışmaya başladığında arada bir ona uğrardı. Nezihe Araz, *Yeni Sabah*'ta çalışırken bir kez ona uğradı. Araz'ın anımsadığı kadarı ile şunları anlattı:

"En son yaşlı ama çok güzel bir hanımefendiye âşık oldum. Onunla birlikteyim. Para sıkıntım olduğunda ondan para isteyebiliyorum. Ben de sonra ona ödüyorum."

Bu kadının kim olduğunu öğrenmeye çalıştı Nezihe Araz, ama Oğuz ağzını açmadı.

Kardeşten Öte

Bülent Oran genellikle bir senaryo rekortmeni sayılır Türk sinemasında. Yeşilçam'm egemen olduğu dönemde Bülent Oran yüzlerce senaryo ile film yapımcılığına önemli katkıda bulunmuştu. Ama ondan önce de gülmece türü öyküleriyle, özellikle *Tef* ve benzeri dergilerde yazdıklarıyla ünlenmişti. 1954-55 yıllarında Bülent Oran senaryo yazarlığına soyunurken Hayalet Oğuz'la tanıştı. Bu tanışmadan doğan arkadaşlık Oğuz'un ölümüne kadar sürdü.

Bülent Oran yıllar öncesini anımsamaya çalışırken şöyle tanımlıyor Oğuz'u:

"Kardeşten öte sevdiğim bir insandı. Süper bir zekâ sahibiydi. Müthiş bir kara mizahı vardı. Hoşlanmadığı insanları paralardı esprisiyle. Ayrıca zayıf-nahif olmasına karşın kabadayı tarafı da vardı. Bir dedikodu uzmanıydı. Kadınlar çok beğenirdi onun bu tarafım, getireceği dedikoduları beklerlerdi nerdeyse. Dedikoducuydu ama icabında bir duvar kadar suskun olurdu. Çok incelikleri olan bir insandı. Bir hanımı ziyarete gidiyorsa, cebinde bir lira ile olsa onunla bir çiçek alıp öyle giderdi. Herkes onu avare, onun bunun sırtmdan geçinen biri gibi görürdü. Bana göre tam tersine son derece çalışkan bir insandı. Hayatı boyunca çalışıp durdu. Bu çalışmalarının karşılığını alamadı hiçbir zaman."

"Eline Çüş de.."

Bülent Oran, Hayalet Oğuz'la ilişkilerini şöyle özetledi:

"Senaryo yazmağa giriştiğim yıllardı. Yurt dışından senaryo tekniği kitapları getirttim. Hepsi kıymetli kitaplar. Dil bilmediğim için bu kitapları çevirme işini Oğuz'a verdim. Ama Oğuz'un parasız kalınca kitapları satma huyunu da bildiğim için çevirileri bizim evde yapmasını istedim. Böylece kitaplar dışarıya çıkmayacaktı, ikinci eşime 'Bak Oğuz gelecek, çeviri yapacak. Ancak kimin evine gitse orada kalıyor ona göre' dedim. Eşim 'merak etme gerekirse pencereden atarım' dedi. Oğuz geldi, geliş o geliş, 9 yıl bizde kaldı. Hep birlikte kovulduk. Önce bizim Kurtuluş' taki evde

yaşadı. Sonra bir zemin katı kiralamıştım. Oğuz oraya geçti. Apartıman'ın adı da raslantı olarak "Oğuz Apartımam"ydı. Oğuz herkese bu apartıman benim diyordu. Ayrıca alt kattan yolda geçen kadınların bacaklarını gözetlemek için orada oturduğunu söyleyip gülüyordu kıskıs. Çevirdiği kitaplar çok yardımcı oldu bana. Ayrıca ben çok hızlı çalışıyordum. Aynı zamanda üç senaryo birden yazdığım bile oluyordu. Yazım da küçük ve okunaksızdı. Kimi zaman yazdığımı ben de okuyamazdım. Oğuz onlan okurdu. Kimi zaman çok yazdığım için bana kızar ve 'Eline çüş de... Roman mı yazıyorsun, eline çüş de.." derdi. Bu arada benim Afrika Han'daki büromda da çalışırdı. Dediğim gibi çok çalışkandı. Sarhoş gelse bile elindeki işi bitirmeden yatmazdı."

Sefillerin Yazan

Bülent Oran'ın anlattıklarına bakılırsa Oğuz, kitap çevirirken kimi zaman aklına geldiği gibi giderdi. Bir gün *Sefiller'* i çeviriyordu. Çok işi çıktığı için Bülent Oran'a "Şuna devam et bir iki sayfa yaz.." dedi.

Bülent Oran itiraz etti: "Ben dil bilmem. Nasıl olacak bu?" Oğuz ısrar etti: "Ne olacak canım. Sen *Sefiller*'in öyküsünü bilmiyor musun? Bak şurada kalmışım, oradan sürdür biraz. Yaz bir şeyler." Bülent Oran söyleneni yaptı. Oğuz pek beğendi yazıyı. "Çok güzel edebiyat yapmışsın. Aferin. Hadi şurdan bir kadeh içki ısmarla!" dedi. Bülent Öran şaşırdı: "Yahu hem yazı yazdırıyorsun hem de üstüne içki ısmarlatıyorsun. Olur mu bu? deyince

Oğuz'un yanıtı hazırdı: "Seni *Sefiller'in yazan* yaptık, daha ne istiyorsun."

Sıcak Bir Cenaze Töreni

Oğuz'un ölümüyle ilgili olarak şunları söyledi Bülent Oran:

"Oğuz'un ölümü haberi hepimiz için üzücü oldu. Cenaze törenine giderken Dürnev'e rastladım. Onun haberi yokmuş. Beraber gittik. Yolda bir çingene kadın gördüm, önünde koca, bir sepet çiçek. Şahane çiçekler. Hepsini aldım. Cenazede onları herkese dağıttık. Sıcak bir cenaze töreni oldu. Hani görev gibi gidilen, bir an önce bitse diye içinizden geçirdiğiniz törenler vardır. Bu onlardan değildi. Bambaşka bir cenaze töreni oldu."

İçbükey Bir Göğüs

Ressam Ömer Uluç uzun yıllar yakın arkadaşı olduğu "Hayalet Oğuz"u şöyle anlatıyor:

"Şimdi gözümün önünde. Göğsü içbükeydi, içeri göçük gibiydi sanki. Son derece ince yapılıydı. Yüzünde sigaranın yapışık olduğu bir ağız, bir bölümü çürük, geri kalanı sararmış dişler, pembe yanaklar, cin gibi alaycı bakışlar, kafasında az sayıda ama bir yana yatırılmış ve taranmış saçlar.."

Hayalet Oğuz'un kişiliğini ise şöyle tanımlıyor Uluç:

"Hiçbir şeye sahip olmak istemezdi. Mülkiyetten, aileden hoş-lanmazdı. Yeni bir gömlek aldığında eskisini fırlatıp atardı. Ben ayrıca onun hiçbir resmi kâğıda imza attığını sanmıyorum. Ne vergi, ne kontrat, hiçbir belgeye imza atmadı yaşamı boyunca. Hiçbir şeyi tam anlatmazdı. Anlatır gibi yapar, kenarından köşesinden dokunur ve orada bırakırdı. Onu dinleyenlerde herkesi tanıdığı, her şeyi bildiği izlenimini bırakırdı."

- Hayal Gibi Bir Yaşam
- işler kızışıyor

Hayal Gibi Bir Yaşam

1950'li yılların sonlarına doğru Beyoğlu genç sanatçıların, şairlerin düşkün oldukları bir semtti. Buluşma yerleri gündüzleri Baylan Pastanesi, akşamları ise Çiçek Pasajı, Balıkpazarı'nda Lambo ve Lefter gibi meyhanelerdi. Bunlara daha sonra Tosun'un Yeri de eklendi. Tosun'un özelliği sıcak şarap satışıydı. Yer altında karanlık

izbe bir yerdi, sonradan örnekleri çoğalan barların ilki sayılabilirdi. Oğuz Halûk bu yerlerde belirirdi her gün. Sevdiği ve kaynaştığı arkadaşları arasında daha çok ressamlar vardı. Yüksel Arslan, Behçet Safa, Erdoğan Değer, Cem Kabaağaç. Bunlara 1957 yılında Amerika'dan dönen Ömer Uluç da eklendi. Nerdeyse içtikleri su bile ayrı gitmiyordu. Çılgın bir yaşam sürüyorlardı o ara. Ama en önemli sorun parasızlıktı. O dönemden bir anıyı Ömer Uluç'tan dinliyoruz:

"Behçet Safa, yazar Peyami Safa'nın yeğeni idi. Günlerden bir gün babası öldü. Babasının kiracı olarak yaşadığı bir apartıman dairesi vardı. Hemen Hayalet Oğuz oraya yerleşti. Biraz da onun kışkırtmasıyla evdeki mobilyaları satıp ele geçen parayla alemler yapmaya başladılar. Tüm arkadaşları toplayıp davetler veriyorlardı.. Kısa sürede evi tam takır bıraktılar. Bir ara Behçet'le o daireyi atölye olarak kullanmayı düşündük. Ben gittiğimde evde bir tek telefon kalmıştı. Durum çılgındı. İki gün sonra kaçtım. Behçet de o evden çıkmak için hava parası aldı ve parayla Fransa'ya gitti. Gidiş o gidiş. Tabii bu işe Oğuz'un çok cam sıkıldı"

"Radyo Nasıl Yapılır?"

Hayalet Oğuz çeviriler yaparak, kimi zaman halk tipi kitaplar yazarak geçiniyordu. Özellikle dizi kitaplar yayınlayan yayınevlerini severdi ve her zaman bir diziye başlayınca daha çok iş çıkacağını düşünürdü. Bir gün elinde *Radyo Nasıl Yapılır*? diye İngilizce bir kitapla geldi ve Ömer Uluç'tan yardım istedi. İçinde bol teknik desen bulunan bir kitaptı. Ömer Uluç bu kitap için şu yorumda bulunuyor: "Birisi o kitapla radyo yapmaya kalksa belki radyo değil traktör çıkardı ortaya yahu..."

Oğuz'un Nişanlanması Olayı

Hayalet Oğuz'un bir genç kızla ilişkileri ve nişanlanması olayının da çok dedikodusu olmuştu. Bu olayı Ömer Uluç'un ağzından dinliyoruz:

"Hayalet Oğuz arada bir hep kadınlarla görünürdü. Ama sanıyorum daha çok onu kadınlar kullanırdı. O da kullandıklarını anlardı gene de göz yumardı. Dostlan arasında yeni boşanmış kadınlar bir iki kez onunla görünür, daha sonra başkasıyla ilişki kurarlardı. Ama Mine olayı farklıydı. Onu ben nişanladım Mine'yle. Mine ile rahmetli Çiğdem 1960'h yıllarda 27 Mayıs'tan sonra çıktılar ortaya. Sanıyorum Ahmet Oktay, Mine'ye tutkundu biraz. Mine, Baylan'a gelip gitmeğe başladı. Sonra meyhanelere de gelmeye başladılar. Mine'nin babası Demokrat Parti ile ilişkili olduğu için Yassıada'daydı galiba o sıralar. Havalı bir kızdı. Sonra Mine'yle Oğuz arasında farklı bir durumlar belirmeye başladı. Ahmet Oktay devreden çıktı. Bir gün Olivio Pasajı'nda oturuyorum Mine elinde bir çantayla geldi. Birazdan Oğuz'la buluşacaklarını ve nişanlanacaklarını söyledi. Çantayı açtı, içinde bir kazak, iki şişe viski ve Amerikan sigaraları vardı. Bunlar çok kıymetli şeylerdi o dönem için. Mine bayağı ciddiye alıyordu durumu. Birazdan Oğuz geldi ve ortaya bir de nişan yüzüğü çıktı. Tabii biz viski kokusu almıştık. O ara nişan töreni yapıldı ve ben nişan yüzüğünü taktım. Başka bir yere gittik. Orada Turan Seyfioğlu çıktı ortaya. Mineye "Cimcime" adını takmıştı. Kutlama falan derken iki şişe viski bitti. Böylece başlayan Mine ile Oğuz ilişkileri iki ay kadar sürdü. Ancak Oğuz hep tersliyordu kızı. Birlikte otururlarken başka masaya gidip oradan kıza iğneleyici sözler söylüyordu. Arada bir kavga ediyorlardı. O sırada Yahşi Baraz'ın amcası Vikont de Baraz çıktı ortaya. Asıl adı Süreyya idi. Zengin şık bir adam. Kral Faruk'a polo hocalığı yapmış. Bir gün hep birlikte Tarabya'da Villa Zarife gidildi. Orada Vikont dö Baraz, Mine'ye övücü sözler söyleyip bayağı asıldı. Oğuz ise kıs kıs gülüp ses çıkarmıyordu. Mine'yi itelediği söylentileri bile çıktı daha sonra. Sonra günlerden bir gün Oğuz, İstanbul dışına birkaç günlüğüne bir yerlere gitti. Bu arada Sela-hattin Hilav, Mine'nin arkadaşı Çiğdem'le evlenmeye karar vermişti. Bir gün Baylan'daki bir buluşmaya Selahattin, Sina Kaba-ağaç'ı getirdi ve Mine'yle tanıştırdı. Bu tanışma üzerine Sina Kaba-ağaç, Mine'yle evleniverdi. Kendi yokluğunda bu işlerin olması Oğuz'u çok öfkelendirirdi. Ve büyük hayranlık duyduğu Selahat-tin'e çok kızdı. Bu kızgınlığı da bir türlü geçmedi."

60'lar. Hayalet Oğuz, nişanlısı Mine'yle. Kendi yüzünü niye karaladı bilmiyoruz.

Oğuz'un Zencisi

Ömer Uluç'un daha sonra Afrika macerası başladı. Ama arkadaşlarını unutamıyor ve Nijerya'da çalışırken rastladığı bazı zencileri arkadaşlarına benzetiyordu. Şöyle anlatıyor: "Bir gün Oğuz'un zencisini gördüm bir otelde. Otelin barına tünemiş içki içiyordu. Onunla konuştum ve onu bir arkadaşıma benzettiğimi söyledim. Oğuz'un zencisi çok ilgilendi ve uzun boylu sohbet ettik."

Oğuz ve Türkeş

Hayalet Oğuz bilgileriyle şaşırtırdı herkesi. Bunun bir örneğini Uluç'tan dinleyelim:

"27 Mayıs 1960'da askerler yönetime el koydukları sabah Oğuz bize geldi. Radyo'da kalın sesi duyulan albayın adının Alparslan Türkeş olduğunu söyledi. Daha darbe yeni yapılmıştı. Kimse kimseyi bilmiyordu. Böylece Türkeş adını ilk kez Oğuz'dan duymuş oldum. O sıralarda Röjans lokantasının bulunduğu sokakta oturuyorduk. Oğuz böyleydi herkesin ne yaptığını, kimin kim olduğunu bilirdi. Beni de bu Türkeş adıyla epey şaşırtmıştı."

Cahit Irgat ve Metin Eloğîu'yla

Hayalet Oğuz bir dönemde ünlü tiyatro ve film sanatçısı şair Cahit Irgat ve şair Metin Eloğîu'yla çok yakın arkadaştı. O dönemde yazdığı şiirler de Orhan Veli çizgisini andırıyordu bu arkadaşlarıyla birlikte. Metin Eloğlu bir gün Oğuz'u Üsküdardaki evlerine götürdü. Gidiş o gidiş. Metin Eloğlu'nun annesi çok sevdi Oğuz'u, öyleki akşamları ikisi birlikte oturup Metin Eloğlu'nun eve dönüşünü bekler oldular. Sonra Metin Eloğlu askere gitti. Askerlikten dönüşte bir de baktı ki Oğuz hâlâ evde oturuyor.

Oğuz'un Şiirleri

Ömer Uluç, Hayalet Oğuz'un şiirlerini şöyle irdeliyor:

"Oğuz önceleri Orhan Veli çizgisinde, yani birinci yeni şiirler yazdı. Cahit Irgat ve Metin Eloğlu ile yakın arkadaştı. Onlar da Orhan Veli hayranı olduğu için, ilk şiirleri bu doğrultudadır. Daha sonraları, biz arkadaş olduğumuzda İkinci Yeni akımı başlamıştı. Oğuz epeyce direndi bu akıma. Ama sonra dayanamadı. O da kapıldı bu yeni oluşuma."

~~S. Tanşuğ'a tel.~~ (1/4)

(Bath),
(shoes)
Pant.
underwear
socks.

Divan
Masa.
Lamba (masa)
(Blanket).
Pike.
y. örtüsü
yastık
armchair

(2/4) "Gaye film sen. bitmiş olacak.

Ayazpaşa'dan
"Temizleyici" ye
(2) Kazak
(1) Pant.

Büro. × (2/4 - Sa.?)
(Çanta, "Temizleyici"ye verilecek eşya:
(2) göm.
(1) T-shirt
(1) yün gömlek
(1) Mont
(1) Şalvar

Kitaplar
~~-Levent'den- alınacak.~~

(3/4) Pazartesi
"Tay Yayınları"a
(Delidolu) için

Hayalet Oğuz'un dosyasından çıkan notlar.

" Nisan'ın
En geç (18) 'ine
"E" yayınevi'ne
(Şeytan Olgâcı)
bitmiş olacak
~~(7/4 Pazartesi'ye)~~

İD. sureti
"Gaye Film"e
(Odunu Bırak,
Tadına Bak) ①
② ~~inceliklo:~~
~~(Padrone)~~
~~(Dolar'ın Savaşı)~~
~~(Mafia Man)~~

①
→ (Çözümü güç problemler:
"Eşek-Döşek-Konut Problemleri)

② "Kopuklar"
Teşrika.
③ "Bastır Tekliği,
Zımbala Kekliği"

burhan tekinliğ anlatıyor:*

Ankara Palas'ın Barında

Ben Hayalet Oğuz'u, 1954'te Ankara'da tamdım. *Milliyet'te* çalışıyordum. Sık sık Ankara Palas'a gidiyorduk. Ankara Palas'ın barında bir gün Oğuz'u gördüm. Şık giyimliydi. Sırtmda.bir kazak vardı, dudaklarında hiç eksilmeyen sigara. O sıralarda havaalanı yapımında çalışan İngiliz VVimpey şirketinde çevirmendi. Ne zaman gitsek Ankara Palas'ın barmda buluyorduk onu. Ben de onu Pik-nik'in üzerindeki bizim Gazeteciler

Cemiyeti'ne götürmeye başladım. O dönemde Kavaklıdere'de bir çatı katı kiralamıştım. Ayda 80 lira. O sırada askerliğini yapmakta olan Turgut Ekin de bende kalıyordu. Oğuz VVimpey[7]deki işini bıraktı bizim eve yerleşti. Daha önce kalmakta olduğu Modacı Suna ile Yalçın'ın evinden ayrılıp bize geldi.

Rahatsız Etmeyen Bir Konuk

Oğuz'un özellikleri vardır. Örneğin hiç evi olmamıştır. Hep bir

(*) Burhan Tckinliğ 1950'li yılların önde gelen Ankara kökenli gazetecilerinden biridir. Atilla Bartınlıoğlu ve Erdoğan Tokmakçıoğlu ile birlikte çıkardıkları ve kendileri koltuklarının altına alıp sokakta sattıkları *Kara Karga* adlı gazeteyle ün kazandı. *Kara Karga* o dönemin yönetimine sivri eleştiriler yöneten hiciv ağırlıklı bir gazeteydi ve örneğin: "Demokrasi ektik, hıyar biçtik.." ya da "Mualla Mukadder, Menderes'te boğuldu" gibi manşetlerle gençlerin sevgilisi olmuştu. *Kara Karga* kapatılınca Cemil Sait Barlas'ın yayınlamaya başladığı *Sonha-vadis* gazetesinde, *Hürses'tc,* o dönem kurulmakta olan *Milliyet'in* Ankara bürosunda çalıştı. Daha sonra İstanbul'a gelerek *Tercüman*'da ve başka gazetelerde görev yaptı. Sonra basından uzaklaşarak lokanta işletmeciliği, antikacılık gibi alanlarda çalıştı.

yerlerde konuk olarak kalır. Ama şunu söyliyeyim. Örneğin evine bir misafir getirirsin, adam seni rahatsız eder. Üç gün sonra çıkıp gitsin diye bakarsın. Oğuz'da ise böyle şey hiç olmamıştır. Adamın evde olup olmadığını bile anlamıyorsun. Bunu bir sanat haline getirmişti. Oğuz'un evde kaldığını hiç hissetmezsin. Kaldığı odayı her zaman tertemiz bırakır. Hayatında valiz taşıdığını da görmedim. Bir çantası vardı ve omuzuna asardı o kadar. Her zaman şık ve özenli giyinirdi. Onu hiçbir gün pasaklı bir halde gömedim. Evet evde kaldığı sürece hiçbir rahatsızlık hissetmezsin ama ayrıldığı zaman yokluğunu duyarsın. Böyle bir adamdı Oğuz. Bir ayaklı kütüphaneydi. Müthiş geniş bir kültürü vardı. Ben Oğuz'dan çok şey aldım ve çok bilgilendim.

Bizim evde yaşamaya başladı. Bir anahtarımız vardı, elektrik saatinin üzerine koyuyor, hangimiz gelirse alıp açıyor eve giriyorduk. Bir gün Turgut Ekin'le birlikte bir eve geldik ki evde bir şey kalmamış. Elbiselerimiz filan gitmiş. Ne yapacağız? Turgut polise başvurmak istedi.

Ben karşı çıktım. Turgut'un kitapları vardı, onlar da yoktu ortada. Turgut başladı "Tamam polise gitmeyelim ama ben kitaplarımı nerden bulacağım bir daha?" diye sızlanmaya. Ben de "Yarın gider Hergele Meydanı'nda ararız" dedim. Ertesi gün Hergele Meydanı'na gittik. Bir de baktık ki oradaki esnaf hepsi tanıyor Oğuz'u. Meğer Hergele Meydanı'na gelip eşyalar rehin bırakır, üç beş kuruş para aldıktan sonra ortadan kaybolurmuş. Arayıp taradıktan sonra Turgut'un kitaplarını bulduk. Ama Turgut polise vereceğim diye tuturdu. Doğru Anafartalar Karako-lu'na gittik. Ekipler Amiri Ayı Mustafa'ya çıktık. O da tanıyormuş Oğuz'u. Bize dedi ki "O paraları alıp İstanbul'a gitmiştir. Bir daha gelmez Ankara'ya." Ben de "Davacı değiliz" dedim. O iş orada bitti.

Rehin Uzmanı

Bakın bir şey söyliyeyim. Oğuz aslında hiçbir şey satmazdı. Rehin bırakırdı. Bana biraz para verin, ben haftaya gelip parayı öder bu eşyaları alırım, derdi. Belki böylece satmış olmak durumundan kurtulduğunu sanıyordu. Bu olayda da böyle oldu. Kitapları rehini ödeyip kurtardık ama öteki rehin verdiklerini bulamadık.

İstanbul Günleri

Daha sonra ben *Milliyet'ten* ayrıldım ve Bahadır Dülgerin çıkaracağı *Havadis* gazetesi için İstanbul'a gittim. O gazete çıkmadı. Bunun üzerine *Tercüman*'a geçtim. Bu arada Ankara'dan aynlmadan Oğuz'dan bir mektup aidim. "Burhancığım, kusura bakma, sarhoştum, verdiğim zararlann hepsini öderim filan" diyordu. İstanbul'da onu aramaya başladım. Kenan Harun'dan Yeni Melek siması girişinde "Nuh'un Gemisi" adlı bir yere takıldığım öğrendim. Orasını karikatüristler süslemişti ve Ertem Eğilmez işletiyordu. Hemen oraya gittim. Baktım Oğuz oturuyor. Sarıldım öptüm. Ben Erenköy'de bir arkadaşımın ahşap köşkünde kalıyordum. Bir yıllığına bana bırakmıştı. Oğuz ise "Emperyal" otelinde kaldığını söyledi. O gece yarım vapuru ile Kadıköy'e geçtik. Son tramvay'la köşke gittik. Yolda giderken "Bak Oğuz bir kış burada kalacağız. Ama burası benim değil. Buradan bir tek çöp rehine verme. Yoksa rezil olurum." dedim. O da söz verdi. Ondan sonra orada kaldık. O sırada Ekicigil'lere Mayk Hammer romanları yazıyordu. Bir gecede oturup bir roman yazıyordu. Bir romanı o zamanın

parasıyla 500 liraya satıyordu Ekicigillere. Daktilo değil, elle yazardı ve ertesi gün götürüp Recep Ekicigil'e teslim ederdi.

Denize Düşüyorum

O dönemde geceleri çeşitli yerlerde içiyoruz. Kafamız yerinde, sondan bir önceki vapurla Kadıköy'e geçip eve gidiyoruz. Mart ayında bir gün yeni bir takım elbise yaptırmışım. İlk kez giyiyorum. Vapura bindik. Kadıköy'e geldik. Vapur yanaşıyor. Oğuz "Geldik" dedi ve birden kendimi denizde buldum. Beni itmiş olmalıydı. Müthiş kızdım. Zor bela yüzüp karşı rıhtımdan çıktım. İskelede onu yakaladım. Beni ittin dedim. Epey tartıştık. Gel sandala biniyoruz, dedim ve orada kıyıya bağlı küreksiz bir sandala Oğuz'u bindirip ipi salıverdim. Sandal açılmaya başladı. Oğuz ise içinden bağırıyor. Yüzme biliyor mu bilmiyorum. Neyse birileri gidip kayığı çekti. Tabii tramvayı kaçırdık ve o gece yürüyerek gittik Erenköy'e. Düşünün Mart ayı hava soğuk ve ben donuma kadar ıslanmışım. Bir hafta hasta yattım.

Oğuz Yüzünden Dayak Yedim

Bir gece Cumhuriyet Pavyon'dayız. Oraya sık sık gidiyoruz. Yabancı orkestra var. Barı var. Şık bir yer. Bir gün bir baktım barın önünde bir tartışma var. Lacivert elbiseli iri yarı bir adam, gözleri faltaşı gibi açılmış, saçları diken diken, önünde Hayalet Oğuz, adamın yarısı kadar, bir şeyler söyleyip duruyor. Ben ne oluyor diye yanlarına gittim, tam ağzımı açıyordum ki adam bir yumruk attı bana, orada oturanların üzerine devrildim. Adama bağırmağa başladım. Bir de baktım adam diyor ki "Ağabeyciğim sen istersen bana yirmi yumruk vur. Ne istersen yap. Benim hayatımı kurtardın..." Ne olduğunu sonra öğrendim. Bu lacivert giysili iri yarı adam bara geldiğinde Hayalet dikilmiş karşısına "Ulan deve. Sen hangi sulak yerde büyüdün?" demiş. Adam kızmış üzerine yürümüş Oğuz'un. O zaman da "Vur... Vur da elinde kalayım, ayı..." demiş. Adam kudurmuş ama bir şey de yapamıyor. Ben çıkınca karşısına, hırsını benden almış.

Erenköy'deki köşk öyküsü de bir noktada bitti. Ev sahipleri geliyor. Bir baktım evdeki plaklar yok. Yüksekkaldırım'a gittik. Plakları oraya rehin bırakmış. Rehinleri ödeyip plakları yerine koyduk.

Oğuz daha sonraları benim Arnavutköy'deki evimde de kaldı. O sırada baktım cebinde hergün 20 lira var. "Bu paraları nerden buluyorsun?" diye sordum? Söylemek istemedi. Sıkıştırdım. Meğer bu paralan benim nerelere gittiğim, kimlerle görüştüğümü söylemek karşılığında hergün eşimden alıyormuş. Ben de hiç sesimi çıkarmadım. Ama aleyhimde olacak bir şey söylediğini sanmıyorum.

Kadınlara Karşı Zarif

Oğuz kimseye bir şey ısmarlamazdı. Bunun istisnası kadınlardı. Onlara çiçekler, pastalar götürür, onlann gönlünü çelmesini bilirdi. Para kazandığında inanılmaz bir burjuva kesilirdi. Her eve gidip her evde kalmazdı. Kafasına uygun olmayacağı kimselerin evinde kalmazdı. Ama sevdiği insanların evinde kalırdı. Yani seçerdi aslında kalacağı evleri.

Ben bir ara Park Otel'in arkasında bir evde kalıyorum. Yassı-ada'ya gidip davaları izliyorum. Cem Kabaağaç o sırada Suna'dan ayrılmış ortalıkta kalmış. Oğuz'la birlikte ikisi kaldılar bende ve *Milliyet* için Françoise Sagan'm *Brahms*'ı *Sever misiniz*? romanım Türkçeye çevirdiler. Gazete romanı tefrika ediyor. Ama kim erken giderse gazeteye, parayı o alıyor ve öbürüne vermiyor. Bu yüzden aralarında kavgalar çıktı. Oğuz "Ulan sırık.. İngiliz bozuntusu sırık.." diye bağırır, Cem de başka sert karşılık verir, sonra çeviriye devam ederlerdi.

Diyarbakır Ağası

Oğuz, Diyarbakır'da köyleri olduğunu söylerdi. Bunu tam olarak anlayamadık hiçbir zaman. Ama bir ara Taksim Belediye Gazino-su'na giderken kendimize bir oyun bulduk. Biz kendi aramızda para topluyor ve bunu Oğuz'a veriyorduk. Hesapları o ödüyordu. Bu arada onun bir Diyarbakır Ağası olduğunu yaydık. Orada İlham Gencer piyano çalıyor ve şarkı söylüyordu. Yılmaz Duru ile birlikte şovları vardı. Programı sırasında kapıdan giren önemli kişileri tanıtırdı. Önde Hayalet Oğuz ağzında sigara biz de arkasında girdiğimizde "Diyarbakır'm en zenginini Oğuz Halûk beyefendi teşrif ettiler.." diye anons yapmaya başladı. Öğuz da bundan çok keyif alıyor ve gerçek bir ağa gibi yürüyüp çevreye selam verip oturuyordu.

Cenazesinde

Eskiden tüberküloz geçirmişti galiba. Ölümü ani oldu. Cenaze namazı Şişli Camii'nde kılındı. Avlu şık insanlarla doluydu. Bir ramazan günüydü ve herkes sigara içiyordu. Hoca anons yaptı "Ramazan günü sigara içilir mi?" diye. Zincirlikuyu'da mezarının başında Hoca anasının adını sorunca bir sessizlik oldu. Kimse bilmiyordu anasının adım. Dürnev Tunaseli bozdu sessizliği "Havva" diyerek. Böylece Hoca onu toprağa verdi. Mezarının üstü çiçek doldu bir anda.

YAPITLARI

Şiirler

Ne Rubens'e göre çıplaklığın Ne Renoiriık.

Senin çıplaklığın başka türlü Senin çıplaklığın Kızılaylık

Çirkinseniz, kötüyseniz baktığınız an.

Suçu kendinizde arayın aynalara çatmadan.

Hangisine inansak ki Söylenti çeşitli Beyimin ak dediği Aslında kirli.

Çinili Hanın kapısı Eski zaman yapısı

Çinili Hanın sahibi Şişman herifin biri

Çinili Hanın içinde Olanlardan size ne?

Taş, 18 Aralık 1958

Gürdal Duyar'dan Hayalet Oğuz portresi. (20 Ağustos 1970)

Yetersizlik diyorum Aşk yetersizdir alkol yetersiz İş yetersiz oyun yetersiz Bıçak çekse de kalem tutsa da Sağ el yetersizdir diyorum Sol el yetersiz

Nokta yetersizdir çizgi yetersiz Yetersiziz efendim Yetersizsiniz Yetersiz

J. Prevert'den

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, Temmuz 1955

Asmalımescitte bir han var Hürriyet hanı Gün ışığı nedir bilmez Tuğladan duvar dört yanı

Ben bu handa işçiyim Ödevim el ulaklığı Kapıdan karşılar ağırlarım Ağayı beyi

Hürriyet hanının önünde Esnaf kıyamet koparır Hürriyet hanı aldırmaz Hürriyet hanı sağır

Hanın yanı daracık sokak Atlar geçer arabalar geçer Efendim bu hanın ikinci katında Bir terzi kız yaşar

Ne var ki bu handa demeyin Çalışacak boğaz tokluğuna İnsan âşık olmıyagörsün Vızgelir para.

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, Temmuz 1955

DERİN SON

Burası İstanbul şehri

Bu sokak Uftade sokağı

Bir kere yolum düşmesin

Yanılıp geçmiyeyim

Bre deli kalbim bre gözlerim

Etmeyin eylemeyin

Bu sizin yaptığınız kaleme gelmez

İnsafa sığmaz Üç kere bıçağın parıltısı Çeliğin soğuk mavisi Ellerime üç kere lanet

Bir ağzından bir gözünden bir de kalbinden

Bendim vuran Evdoksiyayı

Bulutlar alçalmıştı

Uzansam tutacaktım

İlkyazdı geceydi yağmur yağardı

Vurup da kaçacaktım

Güneye gidecektim

Kalbim kör olmuştu ellerim sarhoş

Artık mısralar da kadehler de derman eylemez

Tutup kurşunlasanız beni

İpe çekseniz

Ben öldüm bir kere daha öldüremezsiniz

Burası Tepebaşı Bu dükkân Fahri beyin İçsem unuturmuyum Yalnızlığım geçer mi Geceydi serindi Çarşambaydı Yüzüme karanlık bulaşmış Ellerim kana değmişti Ağzımda kan tadı vardı Dönüp de geceye tükürdüm

Bulutlar omuzuma değerdi Bu şehre bir daha gelmiyeceğim Adımı unutacağım Sorsalar düşüneceğim Bir Evdoksiyanın gözleri Bir de bıçağın mavisi Geceydi ilk yazdı yağmur yağardı Birisi tutup da adımı sorsa Ellerime bakacağım

Sonra yağmur Sonra kalbimin ağrısı Ellerim kana değmişti Birden hatırlıyacağım

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, Kasım 1955

Bu vapur Üsküdara gider O sokak Üsküdardadır Üsküdarın yeşili tozlu yeşil Üsküdarda içilen rakı daha tatlıdır

Bu ağız Üsküdar ağzı Bu yarayı Üsküdarda aldım Tam üç gün üç gece Aynurların evde kaldım

Evin iki kapısı vardı İkisi de tahta Herkese açık değil ama Bize başka

Doğancılarda bir İncir ağacı Dalı tozlu yaprakları tozlu Bir kız gördüm karşı evde ağlıyor Yirmisinde elâ gözlü

Elâ gözlüyse elâ gözlü Evin üstünde bir katar bulut.

Ağlamasın da neylesin kız Bir yari var ele sözlü

Üsküdar dedim de aklıma geldi Kalkıp Kısıklı'ya gideyim Bunca zaman girdi araya Şu Aynur u bir göreyim

Sardunyalar kırmızıdan

Ut sesi var, beyaz peynir sonra kavun

Oturup Çamlıca'ya karşı içeriz

Aynur Aynur Aynur

Beyaz peynir ay ışığı bir de rakı

Yolu nerde karakolun

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, Şubat 1956

GECE KULÜBÜ

Bir gece devriliyor üstümüze Karanlık yapılarca neon çizgilerle yırtık O martinikli ses kederle yumrukluyor bizi Eksik şafaklara kadar Ellerimi bulamıyorum bir ara Işık bıçaklarının çakıp sönmesinde Herkes konuşuyor sen susuyorsun Kirlenmiş karanfiller benzeri öpüşlerle Bir sevicinin gözleri götürüyor seni

Hiç bir gece yeni değildir bir öncesinden biliyorum Gürgen kapılarda hasta bir güneş eskisi bekliyor Ve yetmişiki diliyle konuşan gece milletinin Vildan'ın vurulmuş iki yıldız gözleridir Ormanlık yeşillerden içeri geçiyorum birden Bir -matisse siyahından— içeri geçiyor Yılmaz Tel tel uykular ağrıyor beynimizde

Üç kişi güneşli saçlarına eğilmiş Güneyin

Bir öpüşün yüz konyaktır diyorlar

Bilmiyorlar Güner orada değil

Ayhan'ın gözlerini niçin sakladığını

Bu yarım aşkların içmelerin nedenini

Ferid'in kaçmak gibi yaşadığını bilmiyorlar

Hiç bulunmadığı bir sokağı düşünüyor herkes

Tüm alkollerde aynı yaslı tad

Yirmidört saatlerin dışındayız

Ellerini derleyip topluyor -Kâzım gece sever-

Başkaca bir şeyi yok zaten

Ciletlerde sokak fenerlerinde aklı fikri

Kalbinde akrep mısrâlar zonkluyor

-Kaç nerval varsa o kadar fener direği var- biliyor

Sen susuyorsun gözlerin de öyle

Biz bitiyoruz alkol bitmiyor

Sedefli serin aklığında sessizliğin

Ellerini mavi mavi görüyorum

Hiçbir gün yeni değildir bir öncesinden biliyoruz

Eksik şafaklara karşı sarhoş

Yaşanmadan eskimiş günlere çıkıyoruz.

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, Nisan 1957

KESİK

Gözlerini öteye itiyorum

Güneş sarhoşuyum dersin bakamam

Bir yıldızlı karadır köşebaşlarmda kırık

Dost yüzlerinde parça parça gece

Niçinsiz gökler altında erkekçe tütünde durmuşlar

Düşsüz sevilerinden tanıdık tümü

Ark lâmbalarından güller saçlarında

Ellerinde uğraşlarının ak kiri

Omuz omuza yüzdükleri bir ölü denizdir yalnızlık

Taştan susmalarıyla büyür bak Kahrolsun güz dersin Donuk altın güzün suçu ne

Bir yıldızlı karadır bardaklarında şarap Yeşil esmer şişelerde kımıldar Sessizlikleri duvar olmuş dersin Susmalarıyla dağlar dize gelmiş

Uykulu ormanlarda geyik gözlü kadınları özlemli Kahırlı camlara karşı durmuş erkek yüzler özlemli

Kahrolsun alkol derler Alkol müdür konuşan Alkolün suçu ne

Gümüş ağlar serpmedeler ekim denizlerine Sarışın tarlalarda yağmur yağmur terleri Sabahlar gözlerinden öpüyor bıçak çeliği puslu Tüylerinde kar ışıltılar mavice ak Çıplak alanlarda kansız bir döğüş yaşantı (lö/.lerine eğil gözlerin tutuşacak bak

(iö/.lerini öteye itiyorum < Itincş sarhoşuyum dersin bakamam (1 özlerinin suçu ne

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, Haziran 1957

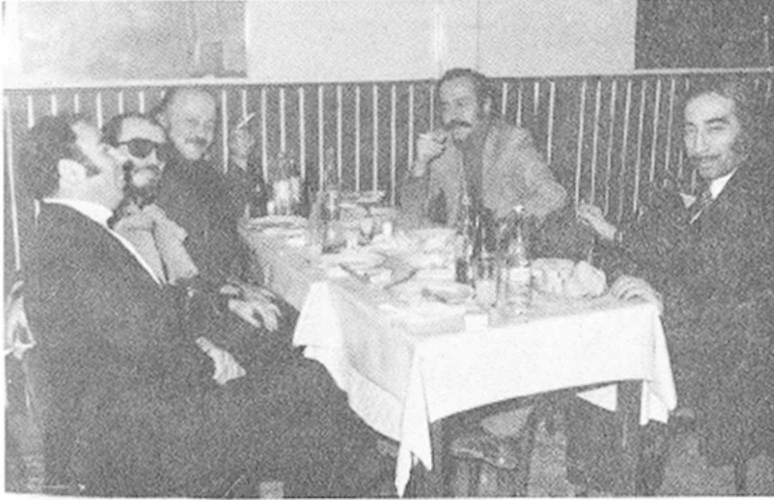
Ha Cemile gülü, ha kocaman bir damla gün batımı Fransızın karasında bir ışımış, eh Hangi Sen nehri bu, zincir bu Karşısında büyük merhabalarıyla ölümler Ve Cemilenin gözleri çekilmiş tetik

Tam üç yüz bin Napoleon, o kadar da yasaklanmış türkü Bulvar kahvelerinden koparılmış, kaldırımlardan Bir bir vurulmakta gözlerinde neon ışıklar kör Hangi Sen nehri bu, zincir bu Cemile sesi ya vınlıyan bıçak

Tam üç yüz bin Napoleon, bir o kadar yanıltı Sen nehri tersine akar mı akar Ağrıları bitmez delirmiş konyaklarla Ve mürekkep balığı geceler koynunda Cemile gülü açar ha, açar

Kocaman bir damla gün batımı.

Dost, Ağustos 1958

Hayalet Oğuz'un Beyoğlu gecelerinden.. Ressam Cihat Burak ve tanıyamadığımız arkadaşlarıyla.

AY SAATİNDE SİZ NEHRİ II.

hiç olmadı olmıyacak gene de kendini duyurur düşlerden güne kalan bir şey gibi az uçuk aşklarımızı üstümüzü başımızı yeniliyoruz neye yarar aklımızın rüzgârına bu yüz takılı biraz gecenin ormanında ışıltılı taş bir balta yağmursuz güvercin kanadı benzeri biraz sıcak gözlerimiz kadar büyük nereye baksak o ellerimizin dudaklarımızın ay saatinde susadığı hiç olmamasıyla gölgesi silinmeyen en çok

[BAKARSANIZ AYLARDIR...]

bakarsanız aylardır kalık gümüş yeşili aylardır en çok soğuk rakımızda kalyonlar bir masa açılınca sabaha doğru bir bahçe yok,

DONATİEN

Sayın değil bir bay üç de kız, gözleri çırılçıplak bir pazarın avucunda yağmurla ıslanmış, paslı gülseler, kilise grisinden görülmez -buna gökyüzü diyen

[kim-

sevişseler mi, bu konuda hiç bilgileri yok çaresiz en kolayını yapıyor, yani yaşıyorlar sayın değil bir bay kızların bakmasıyla eskiyor

pencereleri yok değil, içlerine doğru kirli dikdörtgen

gözlerinin hizasında bir eski zaman güneşi

dörde bolseler dağılır, ihtiyar sarı bir köpek doğurmuşcasına

D.A.F. yazıyorlar ne kadar çok D.A.F., pazarın parmaklarına

sanki bunu yazmakla nefes alıyorlar

sayın değil bir bay, şimdi kendisi oluyor

üç de kız, hani gözleri aklın sarmaşığı endülüs sabahlarından elleri, cinayet çiçeği hani bu pazar, çelik mavisi, çirkin ve de kanı çekilmiş sayın değil bir bayla üç kız, biraz geç olsa da biliyorlar herkesin girmesiyle bir kapı oluyordu, sonra gene yok ama o şato çok daha iyiydi, söyledikleri bu

hem de bir markinin armasını taşıyordu

gecenin dalma binmiş üç kirli beyaz at gibi gülüyorlar eyüpde marki babası var annesi krizantem biri tel tel bir servetifünun yağmuru saçları aklıma batıyor rakıdan bir pencere kıyısında gel de hayır-biçimci olma ağzı bir

karanfil makas yemiş elleri soyüt pavurya biz onlarla yok muyduk yoktuk bu kesin yani sizler de

[yoksunuz

öteki biraz daha bulut gelip İstanbul üstüne kandan denizleri var meyhane eşiğine uzayan elinde yok aklı tüfek

kadından bir duvar önünde sen gel de toplumcu olma ağzı mavi bir cilet gözleri göz

siz onlarla yok muydunuz bu kesin yani bizler de yoktuk

üçüncüsü yakışıklı bir ağrı kitaplarda yeri yok evlerinin anibal'ı

elleri el gecesafası kalbi var bir güzel

bunca akılsız yanında gel de sen macuncu olma

onlar yok muydu onlarla bu kesin yani onlarla yoksunuz

ŞEMSIYELI GORİL

bir düşü bölmek en olmayacak yerinden, siyah-beyaz

yastığın gölgesi yan düşde, yarı değil

işte sokağın en kalabalık boş saatindeyken

bu sizin yaptığınız uykulu bekçi işi

kül rengi gözleri karanlık vagonlarda taşınır

üstelik biraz da İzmirli Attila bey yağmuruna çapraz

neden mi en güzeli hiç olmayan

buradan pembe yatakodalarına kadar hiç olmayan

ancak bir maymunla pekaz anlamlı

şemsiyeli bir maymunla haf tanın on günü

sekizer iş saatinden görülmemiş

üstelik onu da bayram günü

bu ne seksoloci ağacı hiç eşi benzeri yok her ilkyaz maymunlar açıyor yanılmaksızın cilet gözlü insan çiçeği maymunlar açıyor siz ayak direyin meyvesi yenir diye bir ağaç doğurdu mu tüylenir, hayır kalmaz şemsiyeli maymun bu, topluma yaran ne

İSPANYOLCA SIKINTI

acır pencereleri güneş dikenlerinden eğri elini başlarının arasına almış sıkıntılı kadınlar bir yerde İspanya, siyahı büyük, az kırmızı sarı yaz ikindilerinde kalın şarap içmeleri hepsinin yüreği birer yarah karga

geceleri hep Bourget, ya da Mauriaclı olmayan erkekleri var kan benzeri sıcak bir yerde İspanya siyahı derin, hiç mavi çok sesli sokaklara kör sıkıntılı kadınlar güneşli anıları var karanlık kutularda

pembe akrepler üşüşmüş balına etlerinin ürkek güzel safo'nun akrepleri hep kadar kocaman yirmidört saatleri bir yerde ispanya siyahı katı, yeşili zehir bulutlan kanatıyorlar bakmakla

uykuları tozdan, dağılıveriyor hafif bir yerde İspanya siyahı siyah, beyazsız kendi ellerine yabancı sıkıntılı kadınlar üç mavi bıçaktan gül gibi şarkıları olmayan erkekleriyle yaşamakta

bir yerde ispanya siyahı düz, sansıyla

[DİYORUM;...][n]

Su istimal insanidir Sevişmek ilahidir

"To Masturbate Is HUMAN...

To Fuck, Divine"

Diyorum; ihtilalin amacı

suistimali kaldırmaktır.

Diyorum; sevişmek ruhanidir.

Diyorum; bu ihtilâl mukaddestir.

Diyorum; beraber yatan toplum birbirine yaraşır.

Diyorum ki Allah ve Sevişmek birdir.

Diyorum ki hasta iktidarsız ruhlar harbin sebebidir Diyorum; seviş veya öl!...

Diyorum; Catholic kilisesi aşk alehtarıdır ve Yahudi havrası da ve CAMİ DE.

Diyorum; hükümetler sevişmeye karşıdır.

Diyorum; bu şiirden nefret eden

herhangi bir kimse kıskançtır.

Diyorum; Ey aşk dolu insanlar gelin Diyorum; sevişmek güzelliktir sevişmek Allahdır.

HAYALET OĞUZ'UN BİR OYKUSU

beş adet İsmail

Araya uzun zaman girdi. Gene de arada sırada, o şantiyede çalıştığım günleri hatırlarım. Böyle zamanlarda her şey bir yana, sadece beş adet İsmail gelir aklıma.

Sabahları bakıma giren ve gece vardiyasında çalışmış olan traktörlerin operatör mahallerinde bulduğumuz boş konyak şişelerini, naylon sütyenleri

düşünmem. Stajyer olarak şantiyede çalışan, dört ay içinde tam yedi kişiyle nişanlanan, en sonunda da mutemed ve mutemedin çantası ile birlikte kaçan mimar kızı da düşünmem.

Evet, şantiyede ne eksik, ne fazla beş adet İsmail vardı. Bu İsmail'lerden biri muhasebeci, birisi ambar memuru, bir başkası personel memuru, ötekiler de baş makinist ve puantördü. Ancak Tanrının yahut bizim patron olacak müteahhidin işine bakın ki, İsmail'lerin hepsi de birer taraflarından arızalıydılar. Makinist İsmail sağır, muhasebeci olan miyop, puantör İsmail'in bir ayağı ötekinden birkaç santim kısa, ambar memuru İsmail sarsak, personel memuru İsmail de çolaktı.

Patron, yapılacak olan yoldan ziyade kendi yolunu yapmayı düşünen bir adam olduğu için foyası çabuk meydana çıktı. Bir teftiş heyeti işe el koydu ve inşaat başka bir müteahhide devrolundu.

Yeni patron da, şantiyedeki öteki personelin hepsiyle beraber, beş adet İsmail'i işlerinde tutmuştu. Zaten personel arasında hizmet müddetleri en uzun olanlar da İsmail'lerdi. Şantiye şefinin söylediğine göre "işin esasım kavramışlardı"...

Kendi hesabıma bunun durumundan hâlâ şüpheliyim. Sebebini de söyleyeyim: Mesela sağır olan makinist İsmail'i ele alalım. Atölyeye bir traktör girince, bizimki değme babayiğitlerde rastlan-madik bir kabarmayla traktöre sokulur, lütfen hasta kabul eden şöhretli bir doktor tavrıyla, traktörün operatörüne sorardı:

— Neyi var bakiym bunun?..

— Enjektör pompasında arıza var, usta.

Tabii İsmail onun söylediklerini duymadığından arızanın ne olduğunu da anlayamazdı. Buna rağmen hiç bozuntuya da vermez, traktörlerin, kendisinin ne derece eşsiz bir usta olduğunu ispatlamak için bozulduklarına inanan bir dâhi misâli:

— Hımm, derdi. Sür şunu caraskalın altına...

Traktör caraskalın altına sürülür, orada sadece bir iskelet kalıncaya kadar neyi var, neyi yok sökülürdü ama, daima garip bir tesadüf eseri olarak neresi bozuksa o tarafa el sürülmezdi. Atölye şefi oturduğu bezik partisinden kalkıp da gelinceyedek iş işten geçmiş olur, kocaman Caterpillar traktör, bir zamanlar traktör olduğunu herkesin kolayca anlıyamıyacağı bir kılığa girerdi.

Ayağı sakat puantör İsmail'in çalışması da daha başarılı sayılamaz. Sabah puantajını yapmak için odasından çıkar fakat çok yavaş yürüyebildiğinden ancak öğleden sonra puantajına yetişirdi.

Ambar memuru İsmail'in sarsaklığı kimbilir hangi hastalıktan kalma bir şeymiş. Onu görünce insanda şöyle bir kanaat uyanırdı: Bu adamın elini kolunu bağlasanız, ayaklarına prangalar vursanız, dört tarafından da payandayla besteseniz gene kâr etmez. Olduğu yerde, poyraz önünde hazan yaprağı misâli titrer durur...

Bu titremelerin gerçek sebebi çok sonra, bizim ambar memuru şantiyeden ayrılıp da bir bakkaliye açınca anlaşıldı ama iş işten geçmişti. Meğer ambardan bir şey çıkarırken kantar başında sıtma nöbetleri geçirircesine tiril, tiril titremesi başka sebeptenmiş.

Muhasebeci olan İsmail pek zararlı sayılmazdı. Sadece maaşlarımızı vaktinden on, on beş gün sonra ve ancak üç dört bordronun yırtılıp atılmasını müteakiben almamızdan gayrı bir zararı dokunmuyordu bize..

Şimdi düşünüyorum da, rahat rahat karara varıyorum. İnşasına çalıştığımız yolun bilmem ne kadar zaman içinde bitmeyişinde, projeyi hazırlıyanların bu yolu dağlardan ve göllerden aşırıp geçirmek merakından ziyade, bizim beş adet İsmail'in tesiri var. Beş adet İsmail, şantiyede ve kendi aralarında bir takım karışıklıklara da sebep oluyorlardı. Makinist İsmail, benzin ve mazot kokusundan çok şarap ve rakı kokusunu seven bir adamdı. Arada sırada şantiyeye yakın bir kasabaya inerdi. Bu inişleri esnasında, hiç şaşmayan bir intizamla, kasabanın jandarma karakoluna çalışma mevzuu olacak bir iş hazırlardı. Bu işler muhtelif cinsten olurlardı. Fakat sonunda, ortada ya her cümlesine "namusum" diye başlayan bir kadın, yahut da başı gözü biraz değişmiş bir dispanser müşterisi kalırdı.

Makinist İsmail, marifetlerinden sonra karakola uğrayıp soyadını ve şantiyedeki işini söyleyecek kadar düşünceli olmadığından, şikâyetçilerin davası şantiyeye sadece "İsmail" adında birisiyle ilgili olarak aksederdi.

Tabii bundan sonrasını kolayca tahmin edebilirsiniz. Şantiyedeki beş adet İsmail'den dört adedi, bahsi geçen olay sırasında orada değil de, bilmem nerde olduklarını ispata çalışırlardı.

Günün birinde şantiye şefi hastalandı. Durum, yazlık tatili için Avrupa'nın şimdi ismini hatırlamadığım bir köşesinde bulunan patrona bildirildi. Neden sonra şöyle bir cevap geldi:

"İsmail işini bilir. Eski ve tecrübelidir. Ona güvenim var. İsmail vekâleten şantiye şefliği yapsın."...

Herkes şaşırmıştı. Acaba hangi İsmail'den bahsediyordu? Sonunda "alt tarafı İsmail bu" dedik. "Hangisi olsa olur". İşi dolayısıyla idari meselelere vukufu akla gelen personel memuru İsmail, şantiye şefi oldu.

İşler büsbütün sarpa sarmıştı. Eski personel memuru, yeni şantiye şef vekili çolak İsmail, güreşçilikten kalma bir alışkanlıkla her şeyi pazu kuvveti yoluyla halle çalışıyordu. Sonunda, şantiyenin bir güreş minderi olmadığını düşünerek onu makamından yürüttüler. Yerine puantör İsmail'i getirdiler. Onun zamanında da, yolun inşası bir kaplumbağanın hızıyla ilerlemek istidadını gösterdi. Yeni şantiye şef vekili, sakat ayağına bakarak edindiği fikirle:

Yol dediğiniz koşar gibi yapılmaz, buyurdu. Günde birkaç santim ilerliyelim ama temiz ve sağlam olsun...

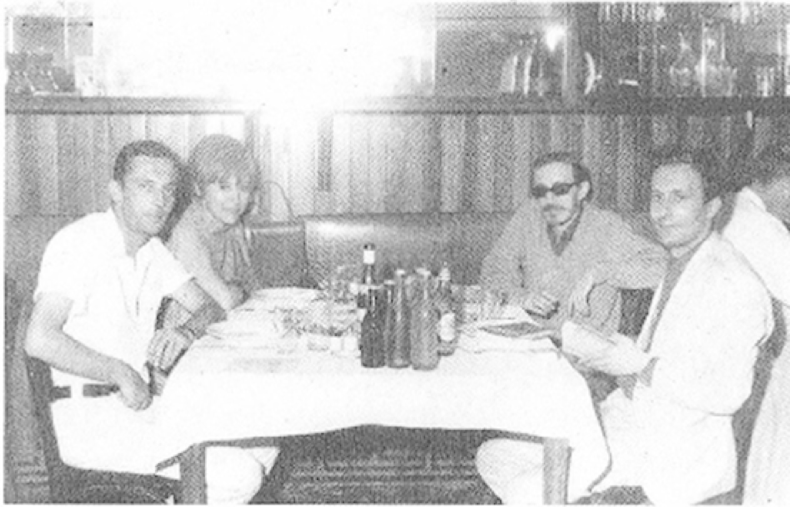
Bir punduna getirip, onu da mevkiinden indirdiler. Sıra makinist İsmail'deydi. Ne de olsa teknik bilgisi vardı. Herkes buna güveniyordu. Fakat daha önce de söylemiş olduğum gibi, makinist İsmail sağırdı. Üstelik okuma, yazması da yoktu. Dolayısıyla kendine ne söylenirse yanlış anlıyordu. İşler birbirine karıştı. Bundan başka şantiye şefliği masasını bir idare makamı olmaktan çok, bir içki masası olarak kullanıyordu.

Sözün kısası sırayla bütün İsmail'ler şantiye şef vekilliği yaptılar. Artık yol inşasını falan bırakmış, karışan, Arap saçma dönen işleri eski haline getirmeye uğraşıyorduk. Miyop muhasebeci İsmail'in, şantiye şefliği sırasında hazırlamış olduğu bütün hesaplar yanlış çıkmıştı. Sarsak ambar memuru İsmail ise, şantiye şef vekilliği yaparken yol projesi üzerinde çok ufak bazı değişiklikler yapmağa kalkmış, bu yüzden iki dağ silsilesini daha aşmak mecburiyeti hasıl olmuştu.

Tutup patrona şöyle bir telgraf çektiler:

"Beş adet İsmail'in beşi de şantiye şef vekilliği yaptılar. İşler berbat. Elimizde başka İsmail de kalmadı. Emriniz nedir?"...

Taş, 25 Ekim 1958

Kumkapı'da bir akşam. Yıl 1964. Soldan sağa, Ege Ernart, eşi Meltem, Hayalet Oğuz, Ergin Ertem.

Oğuz Alplaçin adıyla yayınlanan tek kitap:

Dünya Sarsılıyor Rock'n Roll

Hayalet Oğuz'un çevirileri dışında yazdığı tek kitap olarak *Dünya Sarsıhyor'u.* biliyoruz. 1956 yılında Ekicigil Yayınlan arasında piyasaya çıkan bu kitap "Oğuz Alplaçin" imzasını taşıyor. Dış kapakta "Dünya Sarsılıyor" ve Oğuz Alplaçin adlan ile çılgınca dans eden genç kızlar ve

erkekler yer alırken, iç kapakta "Rock'n Roll" ve EI-vis Presley adlan bulunuyor.

Kitabın giriş bölümünde aktör Glen Ford'un "Bu kazaklılarla beraber dünya da sarsılıyor." sözü vardı. Herhalde Hayalet Oğuz, kitabının adını buradan esinlenmişti. Burada bir açıklama yapmak gerekiyor. Glen Ford 1955 yılında çevrilen ve Amerikan eğitim sistemini eleştiren *Blackboard Jungle* "Karatahta Ormanı" filminde rol almıştı. Bu film o dönemde Amerika Birleşik Devletleri yöneticilerince hiç hoş karşılanmamış ve filmin Venedik Festivali'ne katılması bile Amerika'nın İtalya Büyükelçiliği'nce önlenmişti. Bu film Türkiye'de de oynatılmadı o dönem. Evan Hunteı'in aynı adlı romanından alınan film, bir Amerikan okulunda kurallara kafa tutan isyancı gençlerin öyküsünü anlatıyordu. Yazar Evan Hunter daha sonraki yıllarda, Ed McBain imzasıyla çok başarılı polisiye romanlar yazdı ve büyük ün kazandı.

Oğuz Alplaçin'e göre işte bu filmdeki hızlı, alışılmamış tempodaki fon müziği daha sonra dünyayı etkisi altında bırakacak olan Rock'n Roll müziğinin temelini oluşturmuştu. Alplaçin kitabında Elvis Presley'den başlayarak, o dönemde asi gençliğin taptığı Billy Holiday, Marlon Brando ve James Dean gibi sanatçıları da tanıtıyor ve yaklaşık kırk yıl önce "Rock'n Roll" olayının her yönüyle nabzını tutuyordu. Rock'n Roll bugün de etkisini sürdürüyor. Hayalet Oğuz'un nerdeyse çağa damgasını vuran böyle bir müzik olayını bu kadar yıl önce sezebilmiş olması, onun yeteneklerinin birini daha gösteriyor.

Kitabın ilginç bir yönü de Alplaçin'in o dönemin genç yazar-lannm Rock'n Roll konusundaki görüşlerini alması.

Dünya Sarsılıyor Rock'n Roll Yazan: Oğuz Alplaçin

Ekicigil Yayınları:

Aktualite Kitapları Serisi No: ı 1956 /İstanbul

"Bu kazaklılarla beraber dünya da sarsılıyor."

GLEN FORD

giriş

1955 yılında Amerika'nın İtalya Büyükelçisinin aracılığıyla bir Amerikan filmi Venedik film festivalinden geri alındı. Başrolünü Glenn Ford'un oynamış olduğu (Karatahtalı Orman - *Blackboard jungle)* isimli bu filmin fon müziğinin günümüzde bir baştan bir başa dünyayı sarsacak çılgın bir ahengin kıvılcımı olacağını o zamanlar kim tahmin edebilirdi?

(Karatahtalı Orman), Amerikada bir okulda bazı kayıtlara ve sosyal değerlere karşı kafa tutan asi ruhlu öğrencilerin ibret verici hikayesiydi. Bütün dünya terbiyecileri tarafından takdirle karşılandı. Çok kimse, bu film ile Marlon Brando'nun oynamış olduğu *The Men* filmi arasında yakın ilişikler bulmuştu. Her iki filmin ağırlık noktası ve hareket merkezi aynı idi.

Hiçbir şeye inanmayan, hiçbir hedefi olmayan, kırgın, cemiyetin çemberini zorlayan bazı gençlerin davranışlarını ele almıştı.

(Karatahtalı Orman) filminin gayet hızlı, alışılmamış ahenkte bir fon müziği vardı.

(Saaiin etrafında sallantı) ismini taşıyan bu parça şaşırtıcı bir rağbet gördü ve tez zamanda birçok müzisyen aynı esas üzerine sayısız şarkılar bestelediler. (Şehre giden elli yol), (Kırık ağızlı şişenin etrafında), (Beni gör ve sonra öl), (Kalp ağrın başladığı zaman), (Dediğin olsun anne) ve (Git kedi, git) gibi örneklerini sayabileceğimiz bu şarkılar çok kısa süre içinde ateşli bir humma salgını gibi Amerika'da yapılıp Avrupa'ya atladılar.

Musiki değerlerini ve yapılarını ilerdeki sayfalarımızda inceliyeceği-miz şarkılarla (Sallan ve yuvarlan - Rock'n Roll) denilen yepyeni bir dansın ateşli raşeleri de dünyayı sarıyordu.

Miami'den Pasedono'ya, New York'dan Paris'e, Londra'dan Berlin'e kadar uzanan bölgeler şiddetli bir zelzelenin tesirinde kalmışcasına sarsılıyordu.

,

Mayfaiı'in gece kulüplerinden tutun da, Roma'nın düşük seviyeli dansinglerine kadar binlerce kilometre karelik bir çevre, aynı sihirli kelimelerin garip ahengine kapılmış gibiydi.

"Sallan ve yuvarlan!"

kısım: ı yaslı nehirler boyunca

Alçak sahnenin tam kenarındaki mikrofon, yumuşak yüzlü, desensiz koyu kahverengi pantolon üzerine devetüyü iki düğme spor ceket giymiş delikanlının sesini yüzlerce başın üzerinde dalgalandırıyor:

"İşte kızlar bitmeyen rüyalarımız,

Kolumuzun, kanadımızın kırılmışlığı,

Oh ölgün karanfiller, tozlu yıldızlar,

Şu bizim milyon kere yalnızlığımız,

Şu bizim milyon kere çılgınlığımız."

Salonun sağlı sollu çıkış kapılarını koyu mavi üniformalı, dört köşe çeneli, donuk bakışlı polis memurları tutmuş. Dikdörtgen biçimli, maskeli duvar aplikleriyle zayıf bir şekilde aydınlatılmış salonun çepeçevre duvarlarında kırmızı maymunların, altın rengi kertenkelelerin, yeşil kedilerin değişik bir tarzda çizilmiş resimleri göz alıyor. Bu desenlerin çizilişinde şaşırtıcı bir sürat seziliyor. Kediler adeta ön ayaklarının üzerinde yaylanmış. Maymunlar ağaçtan ağaca athyacak gibi.

Sağ yanında bir gitar asılı gencin sesi, bir kadifenin gıcıklayıcı temasından farksız:

"Bu yağmur sadece bize yağmıyor,

Buradan Paris'e kadar.

Berlin'e, Tokyo'ya, buradan her yere kadar.

Katıksız cin, sodasız viski tadıyla,

Kan tadıyla, ellerimizde, gözlerimizde.

Yalnızlığı itin ne kalır.

Ümitsiz aşklar, gene kan tadıyla."

Salonu dolduran kazaklı, rengârenk spor gömlekli, deri ceketli yüzlerce gencin hepsi de ayakda...

Hepsinin yüzüne bir sıtma ateşi gibi hayranlıklarının, heyecanlarının, yerinde duramazlıklannın ifadesi vurmuş. Yanakları kan rengi gülleri andırıyor. Gözlerinde zıt anlamlı pırıltılar yanıp sönüyor. Kimisi tüm ümitle bekliyor. Kolları ileriye doğru uzanmış. Sahnedeki kadife bakışlı, kadife sesli, hareketlerinde bir Van kedisinin tembel hırçınlığı sezilen delikanlı onların yarı ilahıdır. Bütün duygulan onun sesinde şekil almıştır. Yarını onun söylediği gibi yaşayıp, onun söylediği gibi duyacaklardır. Şarkının gitgide keskinleşen, hızlanan ahengiyle elleri, ayakları da harekete gelmiştir. Şu anda gözleri daha sabit, ağızları daha aralıktır:

"Kimin mavi kuşu var.

Kimin moru sıcak mor?

Benimle gelmez misiniz?

Buradan her yere kadar."

Mikrofonun önünde şarkı söyleyen delikanlı Elvis Presley'dir. Amerikan gençliğinin yeni Put'u, 40 milyon gencin sevgilisi ve 50 milyon aile büyüğünün endişesi Elvis Presley...

Ona yeni Byron, Apollon II diyen Amerikan gençliğinin gözünde o, bugünün sevinci, kederi, kırgınlığı, aşkı, can sıkıntısıdır.

(Yaşlı nehirler boyunca) isimli şarkısını bitiren Elvis, şimdi yeni bir şarkıya başlamıştır: Git kedi, git...

Salondaki coşkunluk en son dereceyi bulmuştur. Japone kollu bluzlar, göğüslerinin diri, taşkın dolgunluğunu büsbütün ortaya koyan süveterler giymiş genç kızların kollan, insafsız engerek yılanları gibi kıvrıntılarla ileriye doğru uzanmıştır.

Bütün salon müşterek bir isteri nöbetine tutulmuş gibidir. Yandan ve alttan düşen zayıf aydınlık, güzleri kaymış, elmacık kemikleri kızarmış, oldukları yerde duramıyan gençlerin yüzündeki vahşi ifadeye esrarlı bir mana vermektedir...

Sol taraftaki çıkış kapılarından birinin yakınında duran uzun boylu, gri elbiseli sarışın adam arkadaşına dönüp de:

— Şenliğe hazır ol Sam. Bu kuzuların kurt olması an meselesidir, dediği zaman biraz sonra cereyan edecek çılgınca hadiseleri adeta bir kâhin gözüyle kestirmişti.

Nitekim sözlerinin üzerinden çok geçmemişti ki; "7 up" etiketli bir gazoz şişesi, tok bir ses çıkararak duvara çizili yeşil bir kedinin gözünde patladı.

Bir tek şişenin kırılması; yüzlerce gencin çelik teller gibi gerilmiş sinirlerinin, taşmağa hazır heyecanlarının kudurmuş bir şelale uğultusuyla boşanmasına başlangıç oldu. Patlıyan bir gazoz şişesi değil de, bir işaret fişeğiydi sanki...

Dinleyici dizileri dalgalandı, dalgalandı ve düzensiz bir sokak kalabalığı halinde ileriye doğru atıldı.

Beyaz yüzü duyduğu heyecanla büsbütün solmuş Elvis Presley konserini bitirmişti. Mikrofonun başında, dudaklarında ince bir tebessüm, tek

bir ağız gibi bağırıp çağıran dinleyicilerine bakıyordu.

Ağlıyanlar vardı. Gülenler vardı.

— Devam et Elvis. Seni bırakmayız, diye seslenenler vardı.

Yer yer, genç kızların çığlıkları duyuluyordu.

Afrika'nın esrarlı, derin yeşil ormanlarındaki vahşi kabilelerin tüyler ürpertici ayinlerinin havası kaplamıştı ortalığı...

Bazı gençlerin elleri, yüzleri cam kırıklarıyla kesilmişti. Apliklerin cılız ışığında kan mavi görünüyordu.

Dışardan, yaklaşan polis arabalarının sirenleri duyuldu. Polis takviye istemişti...

Gömleklerinin düğmeleri kopmuş, göğüsleri, bağırları açık, yüzleri terle parlıyan gençler ne yaptıklarını bilmez bir haldeydiler. Aynaları kırıyorlar, koltukları deviriyorlar, sigaralarını kadife perdelerde söndürüyorlardı.

Koyu mavi üniformalı, sert bakışlı adamlar, omuzları ve dirsekleriyle kalabalığın arasına daldılar... Yere düşüp kalmış birkaç genç kızı kaldırdılar.

Bu arada gene polisin yardımıyla arka kapıdan çıkan Elvis Presley, Kadillac marka otomobiline binmiş, Miami'nin meşhur (Delta) gazinosundan ayrılıyordu...

eteğini biraz kaldır abbe!

Burası Roma. Tarih boyunca yaşlanmayan güzel. Mermerin dantel gibi işlenmiş olduğu şehir. Saat sabahın yedisidir. Geniş bir meydandayız. Güneş, inci rengi bulutların ardına gizlenmiş. Bu saatte Roma sokaklarında ve meydanlarında, fabrikalarına giden işçilerden, mağazalarına giden tezgâhtarlardan başka kimseler bulunmaz. Şehrin hareketli trafiği pek carilanmamıştır henüz.

Fakat o ne?.. Gözümüzün önünde uzayıp giden meydanda bir hareket var. Şapkalarını geriye itmiş, dudaklarının köşelerinde birer sigara sarkan foto muhabirler oradan oraya koşuyorlar.

Düz ve gayet dar bir entari giyinmiş genç bir kadının çeşit çeşit pozlarını çekiyorlar. Kadının sıcak, çarpıcı bir güzelliği var. Dar entarisi; biçimli kalçalarının, dik göğüslerinin bütün dolgunluğunu ve kıvrımlarını olduğu gibi meydana koymuş. Kenarda duran tombulca, yumuk gözlü, ince bıyıklı adam onun her hareketini büyük bir hayranlıkla seyretmektedir. Bir ara:

— Abbe, diye seslenir. Daha canlı pozlar vermelisin sevgilim.

Genç kadın ona gülümseyerek meydanın orta yerindeki bir çeşmeye doğru ilerler. İki basamakla çeşmenin etrafındaki platforma çıkar.

Tabii fotoğrafçılar da onu takip etmiştir' İnce bıyıklı, tombul adam, fotoğrafçılardan birine ait büyük deri mahfazayı bir eline alıp, öteki eliyle çok hareketli bir tempo tutar:

— Bir, iki... Bir, iki... Bir...

Genç kadın bu tempo ile büyülenmiş gibidir. Sağ kolunu dirseğinden bükülü bir vaziyette ileriye doğru uzatmış, kesik fakat sert hareketlerle adeta kıvranırcasına garip bir dans tutturmuştur.

İnce bıyıklı, yumruk gözlü adamın parmaklarının hareketi hızlandıkça, kadının kıvrılıp bükülüşleri de artar.

Foto muhabirlerinin flaşları art arda çakmaktadır.

Meydandan geçmekte olan bir kamyon durur. Çeşmenin platformu üzerinde saçlarını bir yandan öte yana savurup, dizlerini bükerek, yüzünde kendinden geçmiş bir ifade ile dans eden kadım seyreden bir işçi, oradakilerden birine sorar:

— Bu kadın kim? Burada ne yapıyor böyle?

Bir gazete muhabiri:

— Abbe Lane, diye cevap verir. Meşhur Güney Amerikalı orkestra şefi Xavier Cugat'ın karısı... İşte kocası da orada. Şu ince bıyıklı, tombulca adam. Kadın, sinema yıldızıdır. Yaptığı dans da rock'n roll...

Çok kısa bir zamanda büyük bir meraklı kitlesi, ortada tek başına dans eden genç ve güzel kadının etrafına çemberlenmiştir. Bunların arasında Abbe Lane'in Roma'da bulunmasının sebebini bilenler de vardır. Dilber sinema yıldızı, (Arzu Ameliyesi) isimli bir film dolayısıyla İtalya'ya gelmiştir.

Güneş bulutların kenarlarını yaldızlıyarak ortaya çıkmış, sıcak ışık demetleriyle genç yıldızı okşamaktadır.

— Bir, iki... Bir, iki... Bir... Daha kıvrak olmalısın Abbe.

Abbe Lane'i o haliyle görenler, o anda kendisini kaptırmış olduğu çılgınca tempodan başka bir şey duymadığına rahat rahat yemin edebilirler. Genç kadın etrafın farkında bile değildir. Birbirinin peşi sıra duran otomobiller, etrafında gittikçe daralan seyirci kuşağı, hiçbir şey ama hiçbir şey yoktur.

Bütün vücudunu sarsan bir ritmin pençesindedir şimdi...

O esnada kalabalığın arasından bir ses yükselir:

— Haydi Abbe, eteğini biraz kaldırıver.

Abbe belki de bu sesi duymamıştır. Eteğinin diz kapaklarından çok yukarılara kadar sıyrılması, sert ve kıvrak hareketlerinin bir neticesidir. Fakat ne olursa olsun, kalabalığın arasından seslenen delikanlının isteğine yerine gelmiştir.

Abbe Lane'in serin beyaz mermerler kadar pürüzsüz, biçimli bacakları meydandadır.

Seyircileri de heyecanlandıran bu fırtına ahenkli dans gösterisi sona erdiği zaman meydan alkışlarla sarsılır.

Kocasına doğru ilerliyen Abbe, gülümsiyerek:

— Rock'n roll insanın bütün düşüncelerini siliyor, der. Onun ahengi-ne kapılan kimsenin kafası dinlenir. Hiçbir kederi ve endişesi kalmaz.

Artık bütün İtalyan gençliğinin ağzında rock'n roll sözü dolaşmaktadır. Dans enstitüleri eğitim programlarına rock'n roll'u da sokmuştur.

Tritona'da bir gece kulübünün sahibi neon ışıklarla kapısının önüne şöyle bir ilan vermiştir:

"Şimdi rock'n roll'un zamanıdır"

Metroda, otobüslerde, mağazalarda bu yeni dansın lafı edilmektedir. Gazetelerde çıkan resimlerden sonra İtalyan bahriyelileri Abbe Lane'i (Bizim Güzel) diye isimlendirmiştir.

Bu durum karşısında, rock'n roll'un İtalyayı da tesir sahasına kattığını söylemek pek yersiz sayılmaz.

siyah gün (30 eylül)

"*(East of Eden* - Cennet Yolu), *(Ciant* - Dev) ve *(Rebel Without a Cause* - Sebepsiz İsyan) filmleriyle kısa zamanda büyük ve haklı bir şöhret kazandıktan sonra feci bir otomobil kazasıyla genç yaşta hayata gözlerini kapı-yan James Dean'in ölüm günü 30 Eylül Amerikan gençliği tarafından (Siyah Gün) olarak ilan edilmiştir."

Yukarıya aynen aldığımız haber geçen Eylül ayı içinde bir Amerikan gazetesinde çıkmıştır. Haberin neşrinden birkaç gün sonra, ayın otuzuncu günü, Amerikan şehirleri gençliğin çılgınlık derecesine varan teessür saiki ile yaptığı bazı hadiselere şahit olacaktı.

Büyüklü, küçüklü birçok şehirlerin değişik semtlerinde hadiseler o kadar çabuk patlak verip, öylesine hızla gelişti ki. Polis ne yapacağını şaşırmıştı.

İlk önce tek tek intihar teşebbüsleri halinde beliren vakalar, kısa bir zaman içinde grupların çılgınlığı hüviyetini aldı.

Detroit'li bir iş adamının on dokuz yaşındaki kızı Grace Colridge yatak odasında Bili Haley'in, Elvis Presley'in plaklarını dinlerken, elindeki su bardağında 8-10 adet uyku hapını eritmeğe çalışıyordu.

Aynı anda, birkaç blok ötede gayet zengin döşenmiş bir apartman dairesinde Roby Tadler ve arkadaşları toplanmışlardı. Sıkıntılı, kurşuni bir güz günüydü. Caddeler büyük çınarların pas rengi yapraklarıyla döşenmişti.

Pick-up'da ünlü trompetçi baba Sidney Bechet'in bir plağı çalmakta... Onu, gene zenci John Birks'in bir plağı takip ediyor. Sodasız kaçamak içilen viskiyle gevşeyen sinirler tiz ve keskin trompet sesiyle tekrar kamçıla nmıştır.

Her tarafa, üzerinde James Dean'in fotoğrafları bulunan mecmualar yayılmış. James Dean Pier Angeli ile, James Dean kitap okurken, James

Dean otomobilinde... Salondaki kızlar arasında açık açık ağlıyanlar var. Delikanlıların yası daha gizli, daha erkekçe...

Babası isim yapmış bir operatör olan Roby bir ara:

— Hey çocuklar, diye seslenir. Jimmy'i sürat yüzünden kaybettik. I Iaydi arabalara atlıyalım ve süratden korkmadığımızı gösterelim. Bu sefer biz onu yeneceğiz.

Fikir alkışlarla karşılanmıştır. Evden fırlıyan gençler, yakınlarda park edilmiş otomobillerine koşarlar. İnceden inceye başlamış yağmur asfalt yollan kaygan sırtlı, öldürücü yılanlara benzetmiştir. Bu yılanların zehirleri "sürat"tir.

Fakat başlangıçta da söylemiş olduğumuz gibi, ölçüsüz teessürlerinden ayrıca sodasız viskiyle sarhoş, kafalarının içinde trompetler uğuldu-yan gençler adeta kendilerinden geçmiştir. Birbirlerinin ardı sıra atılan kurşunlar misali, otomobilleri yerlerinden ileri atılır.

Yağmur hızlanmıştır.

Cehennemi bir hızla şehir dışına doğru yol alan bu çılgınlar kervanı trafik polisinin de gözünden kaçmamıştır.

Direksiyon başında, boş bakışlarla belirli olmıyan hedeflerini ararca-sına gözlerini ileriye dikmiş gençlerin ayaklan gaz pedallerinde gitgide tazyiki arttırmaktadır.

Kilometre müşirinin ibresi 70, 80, 100, 110 derken 140 kilometreye ulaşmıştır.

"Jimmy'yi sürat yendi. Biz de sürati yeneceğiz". "Jimmy'yi sürat yendi." "Jimmy'yi sürat"... "Jimmy'yi"...

Bu kelimeler rock'n roll'un delirtici ahengiyle kulaklarında çınlarken, gençlerin polis arabalarının sirenlerini duymalarına imkân mı vardır?

Şehir dışındaki yollar daha da tehlikelidir. Bu arada en öndeki 1954 model mavi Buick arabanın tekerlekleri patinaj yapar ve araba bir takla atarak

banketden devrilir.

Çok sürmeden yetişen polis otomobilleri ve motosikletli polisler, kaza mahallinde toplanan ölüm yolcularım polis merkezine götürürler. Ağır yaralı iki kız belediye hastahanesine kaldırılır.

Ne var ki, aynı hadise irili ufaklı yüzlerce şehirde biraz daha değişik olarak tekrarlanmıştı.

Ayrıca damarlarını jiletle kesenler, kendilerini pencerelerden atmağa kalkanlar vardı.

Şikago'lu on yedi yaşında Ted Vaughan isminde bir genç evini yakmağa teşebbüs etmişti.

Ertesi gün çıkan Amerikan gazeteleri, Siyah Gün'de olup bitenleri bir bir anlatıyorlardı.

Gerçekten de siyah bir gün gibi geçmişti 30 Eylül...

yan çıplak parti

Tekrar Avrupa'ya athyalım. Ağırbaşlı, kaidelere sıkı sıkı bağlı Büyük Britanya adasına geçelim.

Londra ciddi çehreli bir şehirdir. Mayfair de Londra'nın bir semti... İngiltere'nin meşhur Teddy Boy'larımn bu semtde bir evde partileri var bu gece... Teddy Boy'lar, çılgınca sayılsa da her türlü yeniliğin bayrağmı açan bir gruptur.

Geliniz, sizinle beraber partinin verildiği apartman dairesine gidelim.

Fakat başlangıçta söyleyeyim ki bir hayli şaşırtıcı şeylere şahit olacaksınız. Hem de kapıdan girer girmez...

Burası zevkle döşenmiş, büyük bir apartman dairesidir.

Eğer biraz muhafazakârsanız duvarları süsleyen reprodüksiyonlara tatsız tatsız bakacağınız muhakkaktır. İşte Salvador Dali'nin, Klee'nin,

Kandinsky'nin bazı tablolarının gayet ustaca taklitleri... Döşeme fırınlanmış limon ağacındandır. Daha salonun kapısında sert viski ve Virginia tütünü kokusu sizi karşılar. Sigara dumanının bulutçukları solgun mavi tüller gibi başınızın etrafında çırpınmaktadır. İçeriye attığınız ilk adımda donup kaldınız değil mi? Pick-up'daki plağın adeta vahşice, sert ahengine uyup birbirlerine sarılmış dans eden çiftler mi sizi şaşırttı?

Evet, yanlış görmüyorsunuz. Kan ter içinde zıplıyan bu delikanlıların üzerindekiler pijamalarıdır. İpekli, pazen, yünlü, Fransız keteni pijamalar... Çeşitli renk ve desenlerde pijamalar. Genç kızlara gelince, onlann kıyafetleri daha da çarpıcıdır.

Şifon veya naylon geceliklere bürünmüşler. İçlerinde kısacık bir şortun üzerine giymiş olduğu bir pijama ceketiyle dans edenler de var. Tabü siz hayretler içindesiniz. Kendi kendinize "Acaba bir akıl hastahanesinin balosuna mı geldim?" diye sormaktasınız. Fakat sizi temin edebilirim ki, buradakilerin hepsi de en az sizin veya benim kadar akıllıdır.

Gene başka bir grup geçen hafta Soho'daki gece kulüplerinden birinde aynı şartlarla bir başka parti tertip etmişti. Rock'n roll'un delice ritmiyle sabaha kadar dans ettiler.

Plakdaki erkek sesi boğuk boğu inlemektedir:

"Sen herkesin elleri için

Benimse gözlerime çıplaksın.

Dudakların kanamış öpülmekten mi?

Gözlerin ıslak, saklama.

Beni unutamazsın."

Bu şarkıyı söyleyen de Elvis Presley'dir.

Ev sahibesiyle tanıştırayım sizi. Şu uçuk pembe şifon gecelikli genç kız. İsmi Shirley Lads. Partiyi o veriyor. Yirmi birinci doğum yıldönümü münasebetiyle...

Bakın, ne diyor?

— Gerçek parti budur. Chelsea'da verilen sanat balosu değil. Orada eğlenemezsiniz bile. Kolalı yakalı, katı tavırlı bir yığın erkek ve tuvaletleri bozulacak diye ölçülü adım atan kadınlar...

Derken söze bir başkası karışıyor:

— Biz mavi kanlı değiliz, sıcak kanlıyız.

Aslına bakarsanız bu gençlerin kanına sıcak demek de az. Kanları adeta tutuşmuş.

Tüller içinde genç kızlar o yana, bu yana sıçrıyorlar. Sara nöbetine tutulmuş gibi kıvranıyorlar.

Sanki başka bir dünyadasınız. Burada alışık olduğunuz müziğe, alışık olduğunuz hareketlere yer yok.

Yerdeki bardak kırıkları ayakların altında ufalıyor. Beyaz bir toz halini alıyor. Pick-up'da yırtıcı bir trompet solosu...

Döşeme sarsılmaktadır. Görüyorsunuz ki, akıllı uslu Londra şehri de rock'n roll ile kendisini kaybetmiş.

Bir müddet önce, (Trocadero) sinemasında gösterilen bir film esnasında olanları da anlatayım size.

Filmdeki rock'n roll müziğinin coşturucu ahengiyle coşan binlerce genç çok kısa bir zaman içinde sinema salonunu bir harabeye çevirmişlerdi. Bütün sosyal kaideleri eğreti bir ceket gibi kenara fırlatan gençlerin bu hareketi ciddi gazetelerde günlerce bahis konusu edilmişti.

Evet, rock'n roll'un yabani nağmeleri Londra'yı da sarsıyordu.

"sen" *kıyılarında*

Ya Paris? Işık ve eğlence şehri Paris... Londra gibi bir şehrin rock'n roll'a ayak uydurduğu düşünülürse, Paris'in aynı hummalı titremelere

tutulmadığını sanmak safdillik olur tabii...

Beyazperdede Peter Cheyney'in Lemmi Kovşun isimli kahramanını canlandıran Eddie Constantine (Hazin Sen) filmini çevirmektedir. Sen nehri kıyısında bir gazinodayız. Nehrin gümüş bir aynayı andıran yüzüne kıyıdaki atkestanesi ağaçlarının gölgeleri düşmüş. Orkestra gayet kıvrak bir parça çalıyor. (Git, bir yumurta pişir) isimli bir şarkıdır bu... Temposu rock'n roll'a gayet uygun. Eddie tam şarkının ortalarında iken, filmin çekilişini seyir maksadıyla gazinoyu doldurmuş olan gençler ayağa kalkıp, onun üzerine yürürler. Bir taraftan da parçanın kıvrak ritmine uyup, dans etmektedirler. Ortalık karışmıştır. Sandalyeler, reflektörler devrilir.

Genç kızların ve delikanlıların teşkil ettiği dalgalanan kalabalığın çemberi, Eddie Constantine'nin etrafında gittikçe daralmaktadır.

Filmlerinde çekiç gibi yumruklarla haydutları peş peşe yere seren keskin tebesümlü Eddie nefes alamıyacak bir hale gelmiştir. Onun çevresinde kıvranıp, bükülen gençler elbisesini parçalamağa başlarlar. Gazinodan taşan gençler nehir kıyısında dansa devam ederler. Durgun akışlı Sen nehri ile bu vahşi dans yan yana iki tezat gibidir.

Genç kızlar, kan rengi cilalı tırnaklarıyla artistin yüzünü yara, bere içinde bırakmıştır. Nehire düşenler olur.

Neyse ki çok geçmeden polis yetişir. Kauçuk copların da yardımıyla kalabalığı yaran polisler, Eddie Constantine'i güçlükle bir polis arabasına bindirirler.

Kısa bir zaman sonra Saint-Germain-des-Pres'nin basık tavanlı, sigara dumanıyla dolu mahzenleri, Champs Elysees'deki yüksek sosyetenin uğrağı gece kulüpleri rock'n roll'un haşin figürleriyle yerinden oynar.

Lionel Hampton'ın, Sidney Bechet'nin trompetlerinin haşin ve yırtıcı sesleri bu dansın figürlerine tempo tutmaktadır.

Zengin, fakir Parisliler keselerine uygun çeşitli eğlence yerlerinde son haddine kadar kurulup da sonradan bırakılıvermiş zemberekler gibi sıçrayıp dururken, gazeteler rock'n roll'a sütunlar ayırmıştır.

Sol görünüşlü basın organları. (Gevşiyen sosyal bağların sonucu), (Büyük çöküntü), (Çürümüş gençlik) başlıklarıyla yaygaralar koparmaktadır.

Buna karşılık bitaraf aydınlar "Bütün mesele, ateşli bir özü çevreleyen yeni bir biçimdir" diye fikirlerini açıkça söylemekten çekinmediler.

Bu arada ünlü gitarist Tommy Steel'i dinliyen Kent Dükü bağırıyordu:

— Muazzam, muazzam...

Genç dükün takdir duygularını ölçüsüz bir coşkunlukla açıklaması hanedana bir alarm işareti gibi gelmişti.

Prenses Margaret'la beraber Edinburg Dükü de yeni dansı beğenenler arasındaydı.

Şöhretli gece kulüplerinde sosyeteye mensup genç hanımların iskarpinlerini bir yana fırlatıp, çıplak ayakla rock'n roll kasırgasına tutulmaları alışılmış bir manzaraydı artık.

Yeni dansın gölgesi yavaş yavaş beyazperdeye de düşüyordu.

(Do, re, mi) isimli bir filmde Tom Evveli, rock'n roll'un şeytani adımlarına ayak uydurmağa çalışırken, Ginger Rogers *Yetişme Çağmdakilerin İsyanı'nda* Michael Rennie ile beraber aynı dansı yapmaktaydı.

güzel şeytan

Tupelo, kasırgalar memleketi Misisippi'de ufak, fakat renkli bir şehirdir. Güneye has sıcak renkler bu şehrin de karakteristik tarafıdır. Parlak, koyu mavi bir gök altında bütün gün pamuk toplayan zenciler işleri arasında ağır, ezgin şarkılar söylemekten geri kalmazlar. Sesleri boğuktur. Kalındır. Şarkılarında daimi olarak bir keder tortusu, acılı bir ifade yüklüdür.

Uzun öğleden sonraları durgunluğunda ya bir verandanın basamaklarına oturup, ya da kireç badanalı duvarların ensiz gölgelerine sığınıp, gitarlarını, banjolarını tıngırdatırlar.

Gökyüzünün mavisi perde perde koyulaşır, laciverte döner. Güney gecelerinin yıldızları altın rengidir. Zakkum ağaçları, dahlia'lar gözden silinmiştir.

Fakat ateşler başında çevrelenmiş zencilerin kalbe değen blues'lan gecenin içinde inler.

1935 yılının 8 Aralık günü Gladys ve Vernon Presley'in çocuğu işte bu atmosferde dünyaya gözlerini açtı.

Bebeğe Elvis adını verdiler. Presley ailesi iki odalı ufak bir barakada yaşıyordu. Zenci olsun beyaz olsun o civarda yaşıyanların hepsi de fakir insanlardı zaten. Kiliseleri, pamuk tarlaları, gitarları ve şiddetli aşkları onların dünyasıydı.

Presley'lerin çocuğu derin bir isyan ifadesiyle inleyen, yeknesak ri-timli, donuk şarkıları sevmiyordu. Güney folklorunun bir başka kolu olan liriklere hayrandı. Bu melodilerle milyonlarca defa damgalanan ruhu, günümüzün 21 yaşındaki güzel şeytanı Elvis Presley'in yetişmesini hazırlıyordu.

Henüz küçük yaştayken eline geçirdiği bir el süpürgesiyle ıssız bir köşeye çekilir, hakiki bir gitar çaldığını kurardı. Dokuz yaşına bastığı zaman amatörler arasında tertiplenen bir ses müsabakasında beşinciliği kazanmıştı.

Yıllar geçti. On üç yaşındaki Elvis, yaşma göre iri bir çocuktu. Hemen hemen hiç arkadaşı yoktu.

Bu aralık ailesi 100 mil kuzeye, Memphis'e göçtü. Babası daha iyi bir işin ve daha rahat bir evin peşindeydi. Annesi de bir imalathanede iş bulmuştu. Elvis, küçük yaşta geçim yükünü onlarla paylaşmağa karar vererek, zenci çocuklarla beraber bir cam kesme işinde çalışmağa koyuldu.

Akranları arasında göze çapan bir yaradılıştaydı. Öğretmenlerinden birisi, Miss Eleanor Richmond onun için şöyle diyor:

— Sakin bir çocuktu. Yaşıtlarından daha çok dindardı..

Bir başka öğretmen Moha Finley ise:

— Elvis için üzülürdüm, diyor. O herkesden değişikti. Bir zaman daima siyahlar giydi. Siyah gömlekler, siyah pantolonlar... Sonra yaşından büyük göstermek merakına kapıldı. Öteki çocuklar saçlarım kısacık kestirirken, o Buffalo Bili gibi uzatıyordu.

Bir zamanlar dindarlığıyla dikkati çeken çocuk, bundan üç ay önce Amerikan kilisesi tarafından şarkı söyleyiş tarzı ve şarkılarının muhtevasıyla milli ahlakı zedelemekle suçlandırıldığı zaman şaşırmış mıydı acaba?

Yalnız şurası muhakkak ki Elvis her zaman annesine muti bir çocuk olarak kalmıştır. Okuldayken, annesinin bir tek sözü üzerine futbolu bırakması da bu kanaatimizi doğruluyor. Ayrıca, annesinin sigara ve içkinin onun için fena şeyler olduğunu bir defacık söylemesi, bu yaşma kadar asla sigara ve içki içmemesini sağlamıştır.

Tiyatro menejerinden her akşam parasım alır almaz, en yakın posta-haneye gidip annesinin adına bir havale doldurur.

Kazandığı paradan kendisine ayırdığını elbiselerine, göze çarpıcı gömleklere ve sinemaya harcar.

Ne denirse denilsin; koyu renk gözlü, yumuşak saçlı, uzun favorili, gevşek yürüyüşlü 21 yaşındaki bu genç şöhretini dünyaya kabul ettirmiştir.

Onunla ilk röportajım yapan gazete muhabirinin görüşü şudur: Kızların hoşuna gidecek bir Lipi var. Kayıtsız fakat çekici. Yakışıklılığına da diyecek yok. İhtiraslı olduğu su götürmez bir gerçek.

İşte bir yıl içinde sıfırdan şöhretinin zirvesine ulaşan Elvis Presley...

O; Crosby, Perry Como, Sinatra, F. Laine, Johnnie Ray, Liberace gibi değişik kimseleri şahsiyetinde toplamıştır.

"Büyük darbe" diye de isimlendirilen rock'n roll'u, gitarının vahşi nağmeleriyle meşhur eden Elvis gayet açık sözlüdür de...

Zaaflarını ve eksik taraflarını saklamaz. Bir yıl gibi kısa bir zaman içinde yaptığı şöhretten kendisinin de ürktüğünü anlatırken şöyle demektedir:

— Her şey o kadar hızlı oldu ki... Bazı geceler bunu düşündükçe uyuyamıyorum. Beni bir korku alıyor.

İlk filmi olan "Beni İncitmeden Sev"i henüz iki hafta önce bitirmiş olan Elvis, bu zaman zarfında Marilyn Monroe'dan çok daha fazla mektup almıştır.

Şimdi, sadece geçen yıl içinde 10 milyon plağı satılan Güzel Şeytan'ın şöhret basamaklarındaki ilk adımlarına dönelim:

Bundan üç yıl önceydi. Ses alma bürosunun müracaat odasına bal rengi kadife ceket giymiş, uzun saçlı, beyaz tenli, bakışları hülyalı bir genç girdi.

Büyük bankonun gerisinde oturan kıza bakarak:

— Bir plak doldurmak için ne yapmam gerek? diye sordu.

— Dört dolar ödeyecek, sonra da bir mikrofonun başına geçeceksiniz. Ne yapmak niyetindesiniz?

— Kendi sesimi dinlemek istiyorum. Bunun refaketinde...

Böyle söylerken döşemenin üzerine bırakmış olduğu gitarı gösteriyordu.

— İsminiz?

— Elvis Presley.

Presley stüdyoya girip mikrofonun başında yerini aldı.

İşaret lambaları yanıp söndü. Uç, iki, bir. Ve Elvis şarkısına başladı:

"Go Cat, go!" Şarkıyı gayet hırçın tavırlarla söylüyordu. Zaman zaman ayağını döşemeye vuruyor, elleriyle geniş hareketler yapıyordu.

O aralık, kenarda doldurmuş olduğu plağı bekleyen bir kadın:

— Aman Allahım, dedi. Ne kadar içe işleyen bir sesi var.

Bu sözleri oradan geçen stüdyo sahibi Sam Phililips de duymuştu. Delikanlının şarkısını sonuna kadar dinleyip, onun adıyla bir dosya açtı. Dosyaya:

(Elvis Presley - İyi balad okuyor) diye bir not düşmüştü.

Şarkıyı bitiren genç çocuk gene o mahcup haliyle plağını aldı ve gitti.

Elvis'in 18 yaşındaki kamyon şoförünün kendi sesini dinlemek merakıyla o stüdyoya gitmesi ve onu dinleyen meçhul bir genç kadının takdir-kâr sözleri, ünlü Elvis Presley'in bugünkü şöhret yapısının temel taşı olmuştu.

Aradan aylar geçti. Bir gün Presley yine stüdyoya geldi. Annesine hediye etmek için bir başka plak doldurmak istiyordu. Aynı çiğlikteki, haşin üslubuyla eski bir balad söyledi.

"YU never stand in your way"

Sam Phillips bu baladı da dinlemişti. Zamanla delikanlıyı unuttu. Bir sabah Memphis'in ana caddesinde yürüyen Sam Phillips'i bir kadın çevirdi.

Bu kadın stüdyoya ilk gelişinde Elvis'i dinliyen kadındı.

— Bayım, diyordu. O tatlı sesli çocuk ne oldu?

Phillips bir işadamıydı. Adımlarını ölçülü atan, asla yanılmayan bir kurttu... Kolunu kadından kurtararak doğru stüdyosuna koştu.

— Çabuk Presley'i bulun bana. Elvis Presley'i...

Başlangıçta kararsız olan delikanlı Sam Phillips'in parıl parıl teklifleri karşısında gevşedi.

Bu sefer plağa okuduğu şarkı:

"That's allright mama" idi.

Yüzü, duyduğu heyecanla tebeşir rengini almıştı. Phillips, bu plağı mahalli radyo istasyonundaki bir arkadaşına gönderdi. Ve o gece 9.30'da Presley'in sesi radyolarda duyuldu.

Soğuk bakışlı, isyankâr ağızlı, cömert kalpli Presley aynı gece 10 sent verip bir sinemaya gitmişti. Her nedense, sesini radyoda dinlemek onu ilgilendirmiyordu.

Oysa ki saat 10'da bahsi geçen radyo istasyonunun bütün telefon hatları harıl harıl çalışıyordu. Yüzlerce, binlerce, on binlerce kimse Elvis Presley'den başka plakların çalınmasını istiyorlardı.

Annesi sinemaya yarım millik bir mesafedeydi. Gelip oğlunu aldı. Bu andan sonraki yürüyüşü; Elvis'i, Kadillac'lara, yüz binlerce dolara, gayet güzel bir eve ve milyonlarca gencin sevgisine kavuşturacak bir yürüyüştü.

bir milyon ve ötesi

18 yaşında bir ses alma stüdyosundan içeriye acemice adımlarla giren kamyon şoförü, sadece geçen yıl içinde bir milyon dolar kazandı. Bazı kimseler "Presley'in gösterileri bir ahlak çöküntüsünün açık açık orta yere dökülüşüdür" derken, üç milyon genç onun orijinal bir fotoğrafına sahip olmak için ikişer şilin ödüyordu.

Muhafazakâr kurumlar gürlüyordu: "Elvis Presley ve R'n R denilen maskaralık, düzenli bir cemiyet içinde yüz karasıdır."

Öte yanda Güzel Şeytan'm plakları bir yılda 10 milyon satış yapıyordu.

Ona Favorili Apollon, Yeni Byron diyorlardı.

Elvis'in kendisini savunmak için iri iri laflar ettiği yoktu. Kendisini laubalilik ile suçlandıranlara şöyle cevap veriyordu:

"Sahnede, mikrofon önünde laubalilik yaptığım iddiası yersizdir. Mesele, sadece bir ritm meselesidir. Bunu anlasalar, orta yerde gürültü koparacak bir şey olmadığım anlarlar."

işte o!

Krem rengi ipekli gömlek üzerine alpaga bir ceket giymiş, favorili, dudakları kalın, bakışlarında yumuşak bir kayıtsızlık okunan genç:

— İngiltere'ye gelsenize, diyen gazete muhabirine gülümsedi.

— Bunu yapmak isterdim.

— Palladium'da bir konser verirdiniz.

— O da olur. Fakat şimdilik burada bazı ilişkilerim var. Belki Aralık ayında filmimin prömiyeri dolayısıyla bir fırsat bulurum.

Gazete muhabiri nicedir sormayı düşündüğü suali orta yere atmıştı:

— Aşk diye bir şeyle tanışır mısınız?

Elvis Presley geniş bir tebessümle ona bakıyordu.

— Ben çok tembelimdir, inanır mısınız?

— Yani?

— Aynca, yirmi bir yaşıma rağmen yorgun bir kalbim var.

— İşinizin dışında nelerle oyalanırsınız?

— Sinemaya giderim. Uzun uzun yürüyüşler yaparım.

Robertson Ker, gözlerini açık mavi rengin hâkim olduğu salonda

gezdirdi. Alçak divanların, sigara sehpalarının üzerinde, yerde gelişi güzel bırakılmış bezden ayılar, filler, maymunlar, cam gözlü köpekler vardı.

— Hayvanları seviyorsunuz galiba?

Elvis Presley eğilerek sarı tüylü, şirin bir oyuncak ayıyı eline aldı.

— Çok severim. Fakat gerektiği kadar alakadar olamam korkusuyla canlılarım almıyorum.

Robertson Keı'in hafifçe gülümsediğini görünce sordu:

— Niçin güldünüz?

— Bazı kimseler sizin hâlâ çocuklukdan çıkmamış olmanızla izah edebilirler bu oyuncakları...

— Oh, kimsenin düşündüklerine mâni olamam tabii. Beni kırmasınlar yeter.

— Sert yazılar karşısında ne düşünüyorsunuz?

— Beni bir baştan çıkarıcı, bir şeytan saymaları üzücü şey doğrusu. Ben şarkı söylüyorum. İşim bu. Başarıyorum, başaramıyorum. Orası ayrı şey. Niçin heyecanların kalıplara dökülemeyeceğini düşünmüyorlar? Dondurulmuş ahenk neye yarar? Bu mesele ağlamak veya gülmek kadar basittir. Enine boyuna düşünseler yanıldıklarını anlarlar ama...

Robertson Ker, dikkat kesilmiş genç şarkıcının anlattıklarını dinliyordu. Şöhret, gösterişli fakat rahatsız bir koltuğa benzer. Elvis Presley'in şöhreti ise bir koltuktan da fazlaydı. Adeta bir tahttı.

Daily Sketch'in tanınmış muhabiri kurt gazeteci Robertson Ker, Elvis'i dinlerken, bir taraftan da şöhret basamaklarını üçer, beşer koşarcasına çıkan genç şarkıcının kendi görüş açısından haklı olduğunu düşünüyordu.

Keskin bir çıkış, Johnnie Ray, E Laine gibi milyonların sevgisini kazanmış ses yıldızlarını kenara itmeğe yetmişti. Fakat bu göz alıcı şöhret ömürlü olacak mı idi acaba?

İster istemez Sam Phillips'in Elvis için söylediklerini hatırlamıştı.

Sam: "Elvis'in sesi güzel bile sayılmaz" diyordu. "İnce bir ses. Üstelik derinliği de yok. Fakat vahşi stili gençliği coşturuyor. Gitar çalmasına gelince, o da pek ahım şahım bir şey sayılmaz. Hatta bir bakıma Elvis'in gitarı bir enstrüman olarak değil de, bir mizansen unsuru yerine kullandığını söyliyebilirim."

Robertson Ker bütün bunları düşünüyordu.

Elvis, Hollywood ile yeni bir kontrat imzaladığını anlatıyordu. Sadece bu kontrat önümüzdeki üç yıl içinde ona net 600.000 dolar getirecekti.

Love Me Tender isimli ilk filmi bir haftaya kadar bitmek üzereydi.

Ondan sonra annesinden bahseden Elvis:

— Annem, laubali hareketlerden kaçınmamı ve cinsi konularda gayet muhafazakâr davranmamı isterdi, diyordu. Mikrofon önünde hareketli oluşum laubalilik ile karıştırılmamalıdır. Şarkı söylerken kendimi şarkının ritmine kapıp koyuvermem bir suç değildir ya. Hareket, kuvvetli bir ifade unsurudur. Tiyatroda, balede olduğu gibi müzikte de ondan istifade tabii karşılanmalıdır.

Robertson Ker, ona yeni bir sual sordu:

— Arabanızın üstüne rujla telefon numaralarını, hayranlıklarını yazan genç kızlar ifade kudretinizin iyi sonuçlar verdiğini gösteriyor. Ne dersiniz?

Elvis gülüyordu. Çocukça, geniş bir tebessümle aydınlanmıştı yüzü...

Onun için hırçın diyenler vardı. İçine kapanık, somurtkan, gülmesini bilmiyor diyenler vardı.

Oysa ki Robertson Ker, bütün bu söylentilerin yersiz olduğunu düşünüyordu şimdi.

Onun gözünde Elvis Presley kendi yaşındakilerin ne duyduğunu, ne düşündüğünü bilen bir gençti. Onlarla nasıl konuşulacağını biliyordu. Başarısının sırrı bundan ibaretti.

Birkaç gün sonra, *Daily Sketch* gazetesinde *işte* O! başlıklı yazısında Robertson Ker bu hususları bir bir açıklıyordu...

ağrılı çarpıntı

Bir cumartesi akşamıdır. Neon lambaların ışıkları ıslak asfalt kaldırımların dumanlı aynasında donuk donuk yansımış. Evlerine giden kalabalığın arasında daha bir canlı, daha bir hızlı yürüyen genç çiftler var. Süet

ceketlerinin altına çarpıcı renkli ekose gömlekler giyinmiş delikanlılar, süeterli genç kızlar... Hepsi de aynı istikametde ilerliyorlar. Caddenin sağında solunda dizilmiş drug-storelardan, dancmglerden, ufak kokteyl salonlarından taşan çeşitli müzik cadde boyunca uzanıyor.

Ağırdan, usuldan bir de yağmur serpelemektedir. Adımlarını hızlandıran gençler nihayet dış yüzü pek de gösterişli olmayan bir dancing'in kapısında gözden kaybolurlar. Burası, Atlanta City gençleri tarafından çok sevilen bir eğlence yeridir.

Orkestra bir piyano, bir alto saksofon, bir bateri, bir de elektrikli gitardan ibaret, öyle ünü falan olmayan bir kuartetdir. Fakat gençlerin isteğini olduğu gibi karşılamağa bu kadarı da yetmektedir. Salonda, dans et-miyen hemen hemen bir çift yoktur. Hem de en keskin, en bunaltıcı rock'n roll figürleriyle... Duvar boyunca dizilmiş gençleri, seyreden koyu renk elbiseli birkaç kişi buranın personelidir ki, onlar bile yerlerinde duramaz bir haldedir. Elleri, ayaklan oynamakta, oldukları yerlerde omuzlarını çarpıtıp, başlarını sallamaktadırlar.

Salon pek aydınlık sayılamaz. Bardaklardaki limonatalar ısınmıştır. Sigara dumanı ve sıcak insanın soluk almasını güçleştirmektedir. Ama bütün bunlara aldıran kim? Her şey unutulmuş desek yeridir. Dersler, can sıkıntıları, üzüntüler, hatta evin yolu bile. Şu anda yalnız rock'n roll var.

Saçları asi perçemlerle alınlanna düşmüş delikanlılar vahşi sıçramalarla döşemeyi sarsmaktadır. Genç kızlann soket çorap ve mokasenli ayaklan şaşırtıcı bir ritimle garip çizgiler çizmektedir. En yüksek dereceli çıplak alkol bile bu sarhoşluğu sağlıyamaz. Dans araları yoktur. Kesintisiz, zalim bir sallantı...

Bu durumun en iyi tarifini yapan Nancy Colbert adında, yirmi yaşında, sosyoloji tahsili yapan üniversiteli bir genç kız olmuştur. Nancy, rock'n roll için "Ağrılı bir çarpıntı" demiştir. Şu anda bütün dans salonu bu ağrılı çarpıntının elindedir işte. Hiç kimse yorgunluğunu, nice tere battığını, soluğunun kesilme derecelerine vardığını duymaz. Hiç kimsenin coşkunluğu, ötekilere uymak için, yani yapmacık değildir.

Bir delice mambo-rock ritmi herkesi aynı çırpınışın düzenine sokmuştur. Bir zamanlar Savannah, St. Louis, New Orlean'da Afrika'dan gelmiş zencilerin torunları tarafından yapılan Vodoo ayinleri bu çarpıntının

yani daha uslusudur desek yalan olmaz hani...

Duvar saatlerinde, kol bileklerinde, cep saatlerinde koşan akrep ve yelkovan kimsenin umurunda değildir. Zaman geçmiş, evden beklerlermiş kime ne?

Bütün çehrelerde sınırsız bir coşkunluğun izleri yer etmiştir. Bu gençlik, valsleri, kadrilleri, minuetleri yapmış kimselerin torunlarıdır. Zarif, kıvrak eğilişleri, ufak saygılı adımları unutmuştur ama. Bilmez bile. Değişme, kaçınılmaz bir hayat yasasıdır. Fakat böylesine bir değişme insanı şaşırtmaz da ne yapar?

Geleceğe korku ile bakmış bazı kimselere insan hak vermez mi bu görünüş karşısında?

Orwell, Aldous Huxley, H. G. YVells'in soruları yanıtlanmıştır işte.

Bütün bu yazarların endişesi mesela 1984 yılında dünyanın nasıl bir çehre alacağı konusunda idi.

Duymağa, düşünmeğe omuz silken, aşka vakti olmayacak kadar hızlı yaşayan, kurgulu makinelerden farksız davranışlı insanlarla dolu bir dünya onları korkutuyordu. Rock'n roll böyle bir dünyanın eşiği midir acaba?

Yalnız şu var ki, şekilsizlik dünya kurulduğundan beri bir kural olmamıştır. Değişik şekillerde bir müzik anlayışım insan kabullenir ama, belirli bir şekli olmıyan bir müzik karalamasını asla...

İşte bizim tesellimiz. Yani alışılmış, köhne değerlerin kaldırılmasıyla, onların yerine öz ve biçim bakımından daha esaslı değerler istiyen kimselerin tesellisi...

Ağrılı çarpıntı, gelişmiş müzik kültürü olan kimselerin görüşü ile sadece bir yıkmadır. Bunun günahını gerçek anlamı ile bir biçime oturmuş, nice

zamandan bu yana bazı ekler, bazı çıkarmalar sonucu bir değer bulmuş ceza yüklemek de bu yıkma kadar hatasayılır.

Caz müziği yirminci asrın bir parçasıdır. Yirminci asır insanına göredir.

Fakat ağrılı bir çarpıntıya olsa olsa bir hastalık diyebiliriz. Başka bir şey değil.

Yapanları sonunda karakola gidecek derecede kendinden geçeren sokaklarda trafiğin durmasına sebebiyet veren bir dansı kimse coşkunlukla izah edemez. Şuursuzluk der çıkar.

Bu hale göre, ağrılı çarpıntının asabi bir kriz hüviyeti taşıdığını da iddia edebiliriz.

işler kızışıyor

(Gargoyle Club) İngilterenin en tanınmış gece kulüplerinden biridir. Londra gazetelerinden birinde, Nichols Mosley ile Raymond Corke gibi sosyetenin kalbur üstü simalarından iki kişinin bu kulüpte rock'n roll yaparken çekilmiş fotoğrafları çıkınca, ortalık karışıverdi. Çay salonlarından, kiliselere kadar değişik yerlerde hep aynı laf ediliyordu.

— Duydunuz mu? diyorlardı. Mrs. Corke'un ayakları da çıplakmış.

— Doğrusu vahşilere has bir şey, diyenler de vardı.

Ölçülere, kayıtlara sıkı sıkı bağlı İngilizlerin görüşüyle bu dans bir şekilsizliğin, bir bozulmanın ifadesiydi.

İşi daha ileriye götürerek, rock'n roll'u izah babında Dr. Kinsley'in cinsiyet raporundan bazı pasajlar okuyanlar da çıkmıştı.

Picadilly'de, Chelsea'da, Soho'da kanlarının bütün ateşiyle bu dansın sallantılı temposuna kapılmış gençliğin büyük büyük laflara aldırdığı yoktu.

"Rock'n roll sosyal bir depremdir" başlıklı yazılara omuz silkiyorlardı.

Essex'de bir gazinoda bu dansı yaparken coşup salonda bir takım hasara sebep olan çift karakolda şöyle ifade vermişti:

— Sarhoş değiliz. Fakat bir ara kanımızın yanar gibi olduğunu hissettik. Kendimizi döşemeye atıp çığlıklar koparmak geliyordu içimizden.

Kompozitör Billy Rose "Bütün mesele bir müzik yabaniliğidir" derken, Benny Goodman "Bana kalırsa biraz vahşice hassasiyet gösterisi" sözüyle görüşünü açıklıyordu.

Avam Kamarası'nda bu dansa dair konuşmalar yapan İşçi Partisi'n-den bir milletvekili:

— Öğretmenler, babalar ve ahlakçılar, diye bağırıyordu. Keskin çığlıkları, iniltileri müzik sayan bir gençlik yetişiyor. Dans adı altında Afrikalı

vahşilerin sıçramalarını taklit ediyorlar. Bu, biraz da sizin suçunuzdur.

Alkolden tesirli, elektrik cereyanından çarpıcı dans yavaş yavaş İskandinav memleketlerine doğru yayılıyordu.

Oslo'da bir dans salonu gazeteye verdiği ilanda:

"Salonumuz ve eşyalarımız sigortalıdır. Endişesizce rock'n roll yapabilirsiniz" demişti.

Mississippi kıyılarında şekillenen ahenk dünya sokaklarında gezini-

yordu şimdi. Boy boy radyo dalgaları, (Gençliğin günahlarının sevgilisi) sıfatı verilen Elvis Presley'in sesini dağlar ve denizler üzerinden etrafa taşıyordu: ’

"Bir sen değilsin,

Bir ben değilim.

Bu milyonların hepsi de yalnız.

Beni unutamazsın

Yolunda kilometre taşıyım

Saçlarım okşayan rüzgârım

Pencereden bakan yıldızım.

Tutkun ve yalnız."

Şehirler arasında yol alan otobüsler radyolarında, sinemaların hoparlörlerinde, okuluna giden delikanlının, tezgâhtar kızların dudaklarında aynı şarkılar duyulmaktaydı.

Yüzlerce, binlerce genç Elvis'in yolunu bekliyordu. Nereye giderse gitsin, kısacık bir zaman çizgisi hayranlarının onun etrafını sarmasına yetiyordu. Elvis de bu sevgi gösterilerinden şikâyetçi değildir tabii...

Hollyvvood'daki hayatı biraz yapmacıklı bulan 21 yaşındaki genç şöhret gece kulüplerinde, gösterişli partilerde boy göstermekden sıkıldığını açık açık söylemektedir.

Rahat fakat değişik giyinmeyi sever. Şarkı söylemediği zamanları eski Amerikan baladlarına dair tetkikler yapmakla geçirmektedir.

Güneybatı Amerika'nın ıssız tren istasyonları, mavi ikindiler, küçük taşra şehirlerindeki parklar, yağmur altında el ele tutuşmuş koşan çiftler, şehirler arasındaki asfalt yol kıyılarının misafirhaneleri, onun şarkılarının ana çizgileridir.

Bir şarkısında intihar etmediği tasarlayan bir genç kızın aşkını dile getirir. Bir başka şarkısında yorgun bir otomobil motorundan bahseder.

Onun için her şey bir şarkının özüdür.

sinema ve radyoda rock'n roll

Televizyona karşı bir ölüm kalım savaşı açmış olan beyazperdenin rock'n roll gibi ilgi çeken konuya el atması gayet tabiidir ki herkes tarafından bekleniyordu. Nitekim bu gecikmedi de... Gelip geçmiş çeşitli dansların aşinası Ginger Rogers'in *Teenage Rebel*'daki rock'n roll numarasını, *Let me Die* - "Bırak Öleyim" isimli bir başka film takip etti.

Bu film, başarısız, alkolik bir piyanistin hayat hikayesiydi. New York'un sanatkârlar mahallesinde, perişan bir tavan arasında oturan genç bir piyanistin dokunaklı hikâyesi... Farley Granger'in başrolü oynadığı bu filmde çılgınca rock'n roll figürleri göreceğiz.

Aynı dans sahnelerine yer veren bir diğer film, *Rock Aroutıd The Clock* - "Saatin Etrafında Sallantı" geçen haftalar içinde Londra'da birkaç sinemada birden gösterilmiştir.

Batı memleketlerinin radyo programlarında geniş bir yer tutan rock'n roll müziği sayısız dinleyici mektuplarıyla desteklenmektedir.

Love Me Tender ile ilk filmini çevirmiş bulunan Elvis Presley'in artistlik kabiliyetinin sinema çevrelerinde gayet iyi karşılandığı duyulmuştur.

Bu sahada ilk adımını atmış olan Elvis'in başarı grafiğini zaman çizecektir. *Los Angeles İkindi Yıldızı* isimli gazetenin sinema kritiklerini yazan Daniel Myers, Elvis için şunları söylemiştir:

"Delikanlının beyazperdede tutunacağına şimdiden bahse girebilirim. Onda Valentino'nun baygın güzelliği ve Frank Sinatra'nın sesi yok ama bu neyi ifade eder? Bu iki özellikten yoksul nice kişileri alkışlamadık mı? Şarkı söylerken alabildiğine hareketli, diğer sahnelerde de gayet ölçülü bir ifade ile oynayan Elvis Presley beyazperde için uygun bir simadır".

Love Me Tender, memleketimizde "Kahraman Şerif" ismi altında gösterilen *High Noon* rejisörünün idaresinde çevrilmiştir.

Rock'n roll dansının esas unsurları vals ve mambo figürleridir. Müzik yapısına gelince, daha önce de söylemiş olduğumuz gibi ana ifadesi hareket olan ve değişik bir tarzda söylenen baladlardan istifade edilmiştir.

Yersiz ve tiz çıkışlar, rag-time'a yanaşmayan devamlılık ve hızlı bir ritim...

İşte rock'n roll müziğinin esasları. Sinema dünyasından son gelen haberlere göre Pasedona'da "R'n R" kulübü adıyla bir kulüp açan gençler bütün boş zamanlarını bu yorucu ahenkle kıvranıp, bükülerek geçirmekteymiş.

Paris'te Latin Quarter çevreleri, ekzistansiyalizm macerasından çoktan bıkmış yarı aydınlar, dumanlı basık mahzenlerin solgun benizli gençleri okur yazar züppeler rock'n roll'da yeni bir lezzet bulmuştur. Çorba kâselerinde sek cin içen, ihmalkâr giyimli, bakışları kayıtsız genç kızların adımları şimdi bu sarsıntılı ritme uymuştur. Etekleri savrularak, yanakları al al, rock'n roll yapmaktadırlar.

Fransız sinemacılığı da aynı çanağa kaşık atmaktan geri kalmamıştır.

Susan'ın Macerası isimli yeni çevrilen bir filmde rock'n roll müziği ve dansına da yer verildiğini gene bazı sinema mecmualanndan okumuş bulunuyoruz.

son söz için henüz erkendir

Basında, halk kitlelerinin ağzında, salonlarda, hatta politik mahfillerde geniş tesirler yapan rock'n roll için son söz henüz söylenmiş değildir. Bir başarının değeri devamı ile orantılıdır. Bu durumda, gerçek değer yargısını zaman tayin edecektir.

Bulaşıcı bir hastalık hızıyla yapılan R'nR'u sadece bir eğlence tarzı olarak kabul edersek mesele yoktur. Fakat gözleri kaymış, kan ter içinde, benliklerini kaybetmişcesine bir taşkınlıkla aynaları, avizeleri, kadehleri kırıp, masaları devirmek hiçbir eğlence tarzına mahsus hareketler değildir. Coşkunluk, şuursuzluk sayılamaz.

En sari hastalığın moda olduğu bir dünyada, memleketimize dt? gelmesi pek tabii bir netice sayılacak rock'n roll henüz gece kulüplerinin, gazinoların pistine çıkmamıştır.

Yazın Büyükada'da YEKTA'da "Rock Around the Clock" plağı çalındığı zaman hiçbir hasar olmadığına göre bu dans bizim için asla endişe verici bir hadise hüviyetini alamaz.

Bu arada coşup, yalın ayak dans etmeğe kalkışan genç kıza gelince...

Yukarıda da söyledik ya, en salgın hastalık moda'dır.

İhtiyar dünya üzerinde esen bütün çılgınlık rüzgârları zamanla dindiğine göre, rock'n roll fırtınasını durultacak olan da O'dur.

rock'n roll müziği ve dansı konusunda genç sanatçılarımızın düşündükleri

Bir bakıma, dünya gençlik çevrelerinde heyecanlı kımıldanışlarla karşılanan bir olay diyebileceğimiz rock'n roll hakkında genç sanatçılarımızın da düşünülerinin ilgi uyandıracağı şüphesizdir. Günlük hayatta şu veya bu biçimde yeri olan her mesele, onların da üzerine eğileceği bir konu hüviyetini taşır. Hem de daha derinliğe ve aydınca bir eğilmedir bu...

Herhangi bir müzik biçimini ya da dansı hazırlayan şartları, ilişikleri gözden kaçırmamak endişesi, o müziği veya dansı gerçek özü, ana yapısıyla

görmemizi sağlayacaktır. Amerika ile günümüz gençliğinin yaşamak arasında sıkı fıkı bağlantılar bulunduğu hatırlanırsa, genç sanatçılarımıza "rock'n roll hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusunun anlamı açık ortaya çıkacaktır.

Örneğin birçok Avrupalı sanat ve düşünü adamı; James Dean'in oynadığı *Rebel Vithout A Cause* - "Sebepsiz İsyan", Marlon Brando'nun çevirdiği *The Wild One*, hatta Gary Grant'ın eski bir filmi *Notıe But The Lonely Heart* - "Hiçbir Şey Fakat Yalnız Kalp"deki gençliğin davranışlarını rock'n roll'a ilmikliyen sebepler bulmuştur.

Hırçın, sıkıntılı, ne aradığını, ne istediğini bilmiyen birtakım gençlerin bir oyalanma peşinde olduklarını söylemiştir.

James Dean'in fotoğraflarında bile yüzünde okunan küskün bakış bu gençlerin dünya görüşüdür.

Merdiven basamaklarında, sokak köşelerindeki deri ceketli, kaygılı delikanlıların, yirmidört saatlik aşklarla avunan Blue-Jean'ler giyinmiş genç kızların dünya görüşü...

Genç sanatçılarımızın rock'n roll için düşündükleri, aşağıda bu meseleyi daha nine boyuna açıklamaktadır.

ORHAN DURU (Hikayeci)

Rock'n roll adi, cayırtılı, şehevi bir müzik. Aynı zamanda adalelere hitap ettiği için bu kadar yaygın etkileri görülüyor.

İlkel müziğin bu dik âlâsını Afrika'nın ortalanndan çıkarıp bugüne getiren, parlak orkestra aletleri ile önümüze seren şartlar herhalde birtakım sıkıntılar olsa gerek.

SEYFİ ÖZGEN (Hikayeci)

Sallan ve yuvarlan sorumsuz gençliğin benimsediği bir akım oldu.

Sanki yeni bir düşünü ortaya çıkıyor. Belki de bir düşünü ile karşılaşacağız sonunda. Ortada bir gerçek var. Gençlik bazı kurallardan kopuyor. Hem de

birden. Olumlu yönden olmak şartı ile kopmak iyi bir şeydir ama, böylesi hayır...

FERİT EDGÜ (Hikayeci)

Ne yapacağını bilmeyen çağımız gençliğinin, çoğunluğun beğenisine başkaldırmalarının bir alandaki sonucu...

AHMET OKTAY (Şair)

Rock'n roll müziğini, dansını bir orijinalite merakına bağlamak yanlış gibime geliyor. Rock'n roll'un böylesine çabuk yayılışında belirli değer yargılarından bıkan bir gençliğin, kendi yaşama çabasının rolü olduğunu düşünmemiz gerekli.

Lâkin bu çaba olumsuz. Sokaklarda, barlarda tepinen, Elvis Presley'in otomobilini müstehcen sözlerle donatan bu gençliğin sıkıldığı ölçülerin yerine hiçbir şey koyamayacakları açıktır.

Buna rağmen bu müziğin yayılmasına bir zaman için karşı durula-mayacaktır. Çünkü bu korkunç ritimli, yırtıcı müziği gençliğin bünyesi yaratmıştır. Şimdilik bu duruma katlanmak ve bu gençliği azarlamaktan-sa, durumun nedenlerini aramak yerinde olur sanırım.

DEMİRTAŞ CEYHUN (Hikayeci)

Rock'n roll'u şehir otobüslerinden biliyorduk zaten.

ZİYAT NEMLİ (Hikâyeci)

Anlamıyorum.

ASAF ÇİYİLTEPE (Şair)

Bu çeşit müzik ve dansların bizde hangi çevrelerde tutulduğu daha kesinleşmedi. Kesinleşse bile, herhalde gündelik müzik gelişimiyle ilgilenen gençleri saracağını sanmıyorum. İşin derinine gidilip bir araştırma yapılırsa, evrimin (ya da gerilemenin) bir izdüşümünü bulmak fırsatı ortaya

çıkar. Bir toplum düzeninin getirdiği müziktir ve bu yolda izahı mümkündür bence rock'n roll'un...

DEMİR ÖZLÜ (Hikâyeci)

Rock'n roll müziğini çok seviyorum. Bu dansı yapamadığım için üzgünüm. Bütün bu şarkıcıların seslerinde insanı bir yanından yakalayan bir üzüntü, bir yıkılmışlık veya hayata, yaşamaya karşı bir aşk, bir istek var. Zaten bu üzüntü, bu yıkılmışlık da yaşamaya karşı duyulan aşktan değil mi?

İşin aslında bütün eski nesiller, yeni yetişen nesillerin beğenilerini bozmak için ellerinden geleni yaparlar. Bu dünyanın eskimiş insanları yeni yetişenleri kendi kafalarının yoluna zorlarlar. Bütün işlerine karışırlar. Birtakım ahlak kurallarına sıkı sıkı bağlıdırlar. Oysa ahlak insan için yaratılmıştır. Yaşlılar insanı orta yerden çekince salt kuralları kalır ortada.

İşte rock'n roll yeni insanın, bu insansız kurallara, gereksiz sınırlamalara karşı duruşudur. Bu karşı duruşu bütün gençler yapıyor aslında...